

SEKSUAL POLITIK

12. årgang
nr. 3 1984

bevægelseernes Seksualpolitik

SEKSUAL POLITIK

Postbox 1023

1007 København K

Giro: 7 25 11 14

Abonnement (3 nr.): 100 kr.

Kontakt-telefon:

01-81 21 16 (Kurt)

Indhold

Leder	3
Den lille rødhætte og ulven, Berl Kutchinsky	4
Inderst inde er vi alle fodgængere, Benny Lihme	9
Bevægelsen er hvor kvinder er, Kirsten Astrup og Anne Marie Têfevide	12
Lidt mildere, Henning Goldbæk og Kurt Overaa	15
Tyl og guldrandede papirer, Erik Ladefoged	19
Sex eller krig, Lars Chandresh	21
Vi slår ikke på folk vi ikke kan lide, Kurt Overaa (interview)	23
Drikfældige fædre og uligevægtige mødre, Flemming Olsen	25
Kvindebevægelsen og mig, Eina Erstad	29
Bøssekunst?, Henning Goldbæk og Kurt Overaa	31
Pædoфи og Ølejr, Kurt Overaa (interview)	34
Seksualrådgivning for fysisk handicappede, Jenny Møberg	37
Psykiatere og psykologer tør ikke bede patienterne om at smide bukserne, Inger Cotsantoni	39
Anmeldelser	41

Redaktion:

Kurt Overaa (ansv.)
Henning Goldbæk
Inger Cotsantoni
Stine Korst
Flemming Olsen
Kirsten Andersen

Forside: Nikoline Werdelin

Bagside: Hans Jakobsen

Medvirkende ved lay-out:

Nis Jensen (LP)

Repro: Red.

Tryk: KRIM TRYK

Sats: Henning Deurell

Distribution: Levende Billeder

Seksualpolitik udkommer med tre temanumre årligt på 44 sider i 1200 eksemplarer. Løssalgpris: 35 kr. Abonnement: 100 kr. for tre numre. Redaktionen er selvstændig, og derfor uafhængig af politiske partier og bevægelser. Alle medarbejdere er ulønnede. Bladet sælges til fremstillingspris. Bladet lejer lokaler hos Forbundet af 1948.

ISSN NR. 0108-6006

Leder

I dette nummer af SEKSUALPOLITIK standser vi op og undersøger vores forudsætninger, de seksualpolitiske bevægelser. Det er der flere gode grunde til. Og en af dem er splittelsen mellem grænsenedbrydere og forbudstilhængere, som blandt andet er kommet tydeligt frem under debatten om pornografi. Denne splittelse rejser det spørgsmål, om der egentlig findes et fælles ståsted for de forskellige seksualpolitiske grupperinger. Når man betragter, hvad der er sket siden, de blev til, ser det ud, som om de fleste uden kommentarer har forladt deres grundlag, både de anarkistiske bevægelsesstrukturer og det samfundskritiske potentiale. Tendensen går i retning af foreningsstrukturer med kurser, undervisning og interessen for lovgivningsarbejde og det, der kan lade sig gøre parlamentarisk, er støt stigende.

I denne situation har vi prøvet at ridse et overblik op. Vi har blandt andet spurgt de forskellige bevægelser, hvordan det stod til hos dem. Vi har bedt Berl Kutchinsky lave en kritisk gennemgang af vores egen udvikling som blad. Og vi bringer bidrag af personer, der prøver at rekonstruere bevægelseslivet ud fra deres egen biografi.

Selvforagten på venstrefløjen er enorm. Den har i høj grad ladet sig overrumple af nypuritanske og konservative strømninger. Kvindebevægelsen foragter SMil og det, de står for. Forbundet af 1948 har stort set fortrængt BBF, og BBF prøver at styre fri af deres egen subkultur for at søge faste rammer i VS. Vi håber ikke på et comeback for de glade tressere; men vi tror, at vi må igennem dem, for at vi kan komme ud over dem.

REDAKTIONEN

Den lille rødhætte og ulven.

Om »Seksualpolitik«, sexualpolitik og de nye myter

De mest ophidsende temaer i de aldersneste års seksualpolitiske debat har hverken været orgasme eller sex kontra kærlighed, ikke bøsser/lesbiskes seksualitet og livsvilkår, men voldtægt, incest, prostitution og porno. Fire temaer der måske nok med lidt god vilje kan rubriceres parvis under overskrifterne »sexuelt overgreb« hhv »sex som vare«, men i øvrigt ikke synes at have så forfærdelig meget med hinanden at gøre. Når disse fire temaer alligevel er blevet knyttet sammen i noget der godt kan minde om en hekse-dans, skyldes det at de hver på sin måde og i kraft af visse fælles træk har kunnet tilfredsstille et åbenbart påtrængende behov i den fremherskende offentlighed for at få fremmanet og fastholdt en bestemt opfattelse af »manden« og »kvinden« og forholdet imellem dem. Nemlig manden som den brutale, liderlige og uberegnelige undertrykker, og kvinden som det sarte, undertrykte og seksuelt udbyttede væsen, det evige offer.

På udmærket måde illustreres dette billede af det gamle eventyr om den lille Rødhætte og ulven: den

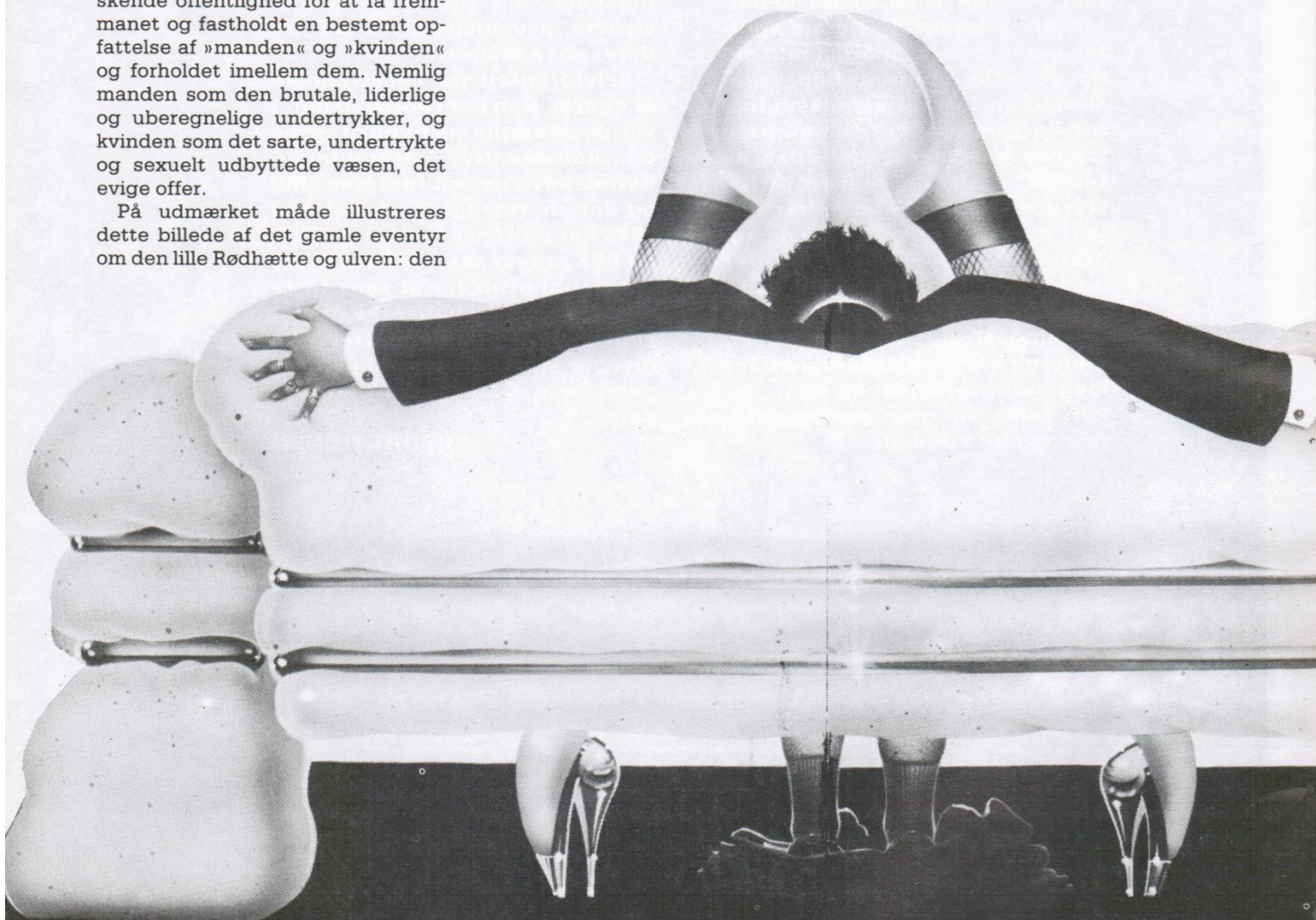
stakkels lille Rødhætte glemmer mors formaninger om at gå den lige vej til bedstemors hus og bliver derfor offer for den glubske og liderlige børnelokkerulv, der heller ikke går af vejen for at tage bedstemor med i købet. Kun ved resolut indgriben fra *jægeren* (ordensmagt og skaffedyr i én og samme person) reddes de to arme og svage kvinder fra den totale tilintetgørelse i ulvens mave.

Baggrunden

For den der, som denne artikels forfatter, har beskæftiget sig professionelt med disse temaer i adskillige år før de ret pludseligt antog en

sprængfarlig karakter, er der især to forhold der fremtræder med påtrængende klarhed:

For det første har denne udvikling et ganske bestemt tids- og stedmæssigt udspring, nemlig det oliekriseprægede, nederlagsgræmmende, Watergatehærgede gammel- og nypuritanske USA i midten af halvfjerdserne. Derfra har fænomenet siden bredt sig som en overvejende nypuritansk flodbølge til de øvrige vestlige lande, frem for alt Canada, Australien og England, og de skandinaviske lande, især Norge og Sverige. Trods mange skvulp nåede bølgen først for alvor til Danmark i 1980, da Lone Backe leverede den reaktionære danske nypuritanis-

mes bibel: *Liderlige Lolita*.

For det andet har det været påfaldende, og for en forsker dybt frustrerende, at opleve i hvor høj grad der er blevet hersket med kendsgerningerne for at få disse fire temaer afrettet og bragt i overensstemmelse med Rødhætte-og-ulven-formlen. Det skal jeg komme nærmere ind på om lidt.

Hvorledes har det kunnet gå til at denne reaktionære udvikling tilsyneladende er udsprunget af den mest progressive bevægelse i det 20. århundredes anden halvdel, nemlig kvindebevægelsen? Hvorfor har den lille Rødhætte tilsyneladende fortrængt alle de stærke og selvstændige kvinder fra Lilith til Pippi Langstrømpe? Svaret er selvfølgelig i første omgang, at det har hun heller ikke, men hun prøver på det og har fået en masse allierede. Hvordan det så kan gå til, kan der ikke svare kort på (jeg har behandlet temaet i andre sammenhænge) for sagen er selvsagt kompliceret. Men en vigtig faktor er utvivlsomt de kriseprægede økonomisk vilkår der fulgte ovenpå 60'ernes og de tidlige 70'eres enestående økonomiske fremgang og optimisme og skabte en angst og utryghed der truede med at gøre det af med frisindet. Poul Henningsen vidste hvad det drejede sig om da han i en (lignende?) situation i 1940 ærgeligt udbød: »Der skal penge til frisind«. (*Sex og Samfund* – *Seksualpolitik*s forgænger – 1940, nr. 2).

Mens Pippi Langstrømpe har en skatteboks fuld af guldstykker og derfor kan gøre hvad hun har lyst til, så er den lille Rødhætte et fattigt barn i et knaphedssamfund. Sin

eneste kapital bærer hun med sig under forklædet, og den kan hun ikke tillade sig at klatte væk til en tilfældig ulv der kommer forbi. Den må bevares intakt til hun møder en mand med reelle hensigter og pension. Utvivlsomt bliver hun gift med jægerpolitibetjenten . . .

Denne udvikling er da heldigvis langt frøentydig. Tværtimod har man på det seneste med betydelig lettelse kunnet konstatere, at erkendelsen af den nypuritanske udvikling som en afsporing inden for kvindebevægelsen, er ved at trænge igennem. Førrende danske feminister tog utvetydigt afstand fra Ruth Olsen-bandens antipornoaktion. Der er klare brydninger i den danske kvindebevægelse omkring synet på prostitution. Og selv i Norge, hvor meningstyranniet i kvindebevægelse og venstrefløj på det seksuelle område har været nærmest kompakt, er der nu åbent opbrud, som man har kunnet læse det i Pernille Bøggilds modige interviewserie med oprørske norske feminister i *Information*, hhv d. 20.-21. oktober og 17.-18. november 1984.

I sidstnævnte nummer kunne man læse om en redaktør af det afdøde norske kvindeblad *Sirene*, Idalou Larsen, at hun på et tidspunkt fabrikerede »en lille hjemmelavet statistik, der fortæller om, hvordan kvindebevægelsen ser på mændene i dag. Råt skitseret er 20 procent voldtægtsforbrydere, 20 procent er homofile, 20 procent begår incest og 20 procent mishandler deres koner. Overladt til fantasien er kun de resterende 20 procent.« I denne leg med tal mangler tilsyneladende pornoen og prostitutionen. Men det er ikke svært at fuldende dette mandebillede: de »resterende« 20 procent er naturligvis *horekunder*, og *alle* uden undtagelse er pornobrugere – det er derfra voldtægtsforbryderne, incestforbryderne og hustrumishandlerne henter deres inspiration.

Hvis nogen nu skulle mene at denne kritik er udtryk for at kritikere, heriblandt undertegnede, ikke mener disse fire emner er værd at beskæftige sig med, så har de misforstået pointen. Voldtægt og blodskam er alvorlige problemer, og prostitution og porno repræsenterer væsentlige kultur- og seksualpolitiske temaer, temaer af *almen* interesse, der er blevet behandlet godt og grundigt og kritisk af kvinder og mænd. Temaer der er alt for væsentlige til at blive mishandlede, således som nogle kvinder og mænd har gjort det i det nypuritanske regi.

Og hvis nogen skulle mene at kritikken skyder over målet eller ligefrem er grundløs, så bør de, med skam at melde, genlæse et par numre af *Seksualpolitik* . . .

Seksualpolitik's temanumre

Seksualpolitik har ikke beskæftiget sig meget med voldtægt og prostitution; porno har derimod været behandlet løbende, og sidst mere indgående i et temanummer (nr. 2) i 1983. Endelig dukker incest op som supertema på det allerseneste, og vies et udvidet temanummer (r. 1) i 1983.

Hvor nyt og åbenbart overrumpende incesttemaet er som paradigmatisk kvindeundertrykkelse fremgår af et »sexualpolitisk manifest« udsendt af »thildernes sexualpolitiske gruppe«, der blev startet i november 1975. I dette manifest (der er gengivet i *Seksualpolitik*, nr. 3, 1976, s. 20) erklæres det at »alle mænd er potentielle voldtægtsforbrydere«, at prostitution skal bekæmpes »ved at kriminalisere forbruger, dvs. manden«, og at »pornografi er undertrykkende for kvinder« og »et udtryk for mandsamfundets forbrugerholdning til kvinder«.

Om incest siges det derimod: »Vi undertrykkes bl.a. af tabuer omkring . . . forbud mod incest (blodskam)«, og et andet sted står der: »Vi begrænser børns seksuelle udfoldelse og gør sex til et tabu, hvilket betyder at seksualiteten løsriver sig fra sin sammenhæng. Dette medfører større eller mindre seksuelle vanskeligheder for os som voksne.« Her er det altså ikke incestovergrebet, men incestforbudet, der bliver opfattet som kvindeundertrykkende. Det oplyses at manifestet bl.a. var resultatet af basisgruppearbejde på en kvindelejr i Birkerød i august 1976. I betragtning af de uhyrlige procenttal vi senere har fået for incestovergrebets udbredelse, er det forbløffende at denne form for undertrykkelse ikke er dukket op i nogen af diskussionerne i disse og andre basisgrupper, og først får sin plads i kongerækken af undertrykkelsesmekanismer, da temaet og de nypuritanske myter når os fra USA.

At de så til gengæld er trængt hårdt igennem fremgår, som sagt, med al tydelighed af det omtalte temanummer om incest. Det er dette nummer og pornonummeret jeg i det følgende skal se nærmere på med henblik på en vurdering af de seksualpolitiske implikationer. For

mere generelt at konkludere noget om seksualpolitik vil jeg til slut indtage tekster fra et af de seneste temanumre, om moral (nr. 1, 1984).

Incestnummeret

Incestnummeret forekommer mig at være helt enestående i *Seksualpolitik*' 12-årige historie. Næsegrus kritikløst, ja nærmest begejstret præsenteres alle de nyopdukkede myter, stereotyper og holdningsdannelser omkring incestkulten, praktisk taget uden forsøg på at skabe bevidsthed omkring de seksualpolitiske konsekvenser af denne dyrkelse.

Den mest fantastiske af disse myter er den om incestovergrebets kolossale udbredelse. Denne myte er også den allervigtigste, fordi den samtidig udgør det nødvendige fundament for alle de øvrige myter og hele det raseri der har udviklet sig omkring incestproblematikken.

De høje hyppigheder slås fast allerede i det indledende lange interview med Nini Leick og Eva Hildebrandt, de to kvinder der sammen med Lone Backe bærer hovedansvaret for at det amerikanske incest-hurlumhej blev overført til Danmark. Og lad mig straks føje til, at jeg ikke er i tvivl om, at Nini og Eva også overførte en yderst positiv behandlingsorientering til incestovergrebet og, så vidt jeg kan skønne, en nyttig behandlingsteknik. Selvom disse forhold kan være nok så væsentlige i en almenmenneskelig, klinisk og evt. kriminalpolitisk sammenhæng, er de dog mindre væsentlige ud fra et seksualpolitisk synspunkt, hvor de langt overskygges af den nye incestbølges negative konsekvenser.

Det fantastiske ved de ekstremt høje hyppigheder (*hver femte kvinde*, »hvis vi går ud fra 'vores' definition, at der er tale om incest, så snart en person, man stoler på eller er afhængig af, misbruger denne afhængighed eller tillid sexuel« *Eva*, s. 10) er at de uden videre forbehold kombineres med de ekstremt grove overgreb som gennemsnitlige (*Eva*: den gennemsnitlige begyndelse af incest ligger mellem 6-8 år, og den gennemsnitlige længde af forholdet er 5-7 år,« s. 7).

Kendsgerningerne er, at hyppighedstal af den nævnte størrelsesorden kun fremkommer (i diverse undersøgelser) ved en række kunstgreb, hvorved man *for det første* som »krænkere« ikke blot inddrager personer som barnet helt reelt har et afhængighedsforhold til, men i

realiteten *hele* den kreds af personer hvorfra sådanne »afhængighedspersoner« kunne tænkes at rekrutteres, inclusive alle slægtninge og venner, pædagoger osv, kort sagt alle »gerningsmænd« der ikke er vildt fremmede. Selvsagt er det kun en lille del af den nævnte gruppe som et barn har et sådant afhængighedsforhold til at det kan misbruges incestuøst, idet dette jo netop forudsætter at barnet ikke tør røbe noget om overgrebet til fx sine forældre.

For det andet inddrages ikke blot handlinger vi med rimelighed ville kunne betegne som seksuelle overgreb eller misbrug (fra utærlige befølinger til egentligt samleje), men også de langt hyppigere forekommende tilnærmelser af verbal og exhibitionistisk karakter, der ofte efter nyere dansk standard end ikke kan betegnes som blufærdighedskrænkelser. Selvom enhver sexuel tilnærmelse under visse omstændigheder, afhængig af alder og relation mellem parterne, hyppighed mv, godt kan få karakter af et overgreb, så er det dog givet at langt de fleste er af rent bagatelagtig karakter, hvilket klart fremgår af de undersøgelser der bygges på.

For det tredje inddrages ikke blot de langvarige seksuelle forhold eller blot gentagne seksuelle tilnærmelser, men også de langt hyppigere forekommende enkeltstående episoder.

Endelig omfatter ikke så få af undersøgelserne ikke blot børn, men også unge i en alder af op til 18 år. Og således går det til, at de 20 procent »incestofre« der opereres med, for langt, langt den overvejende dels vedkommende består af kvinder der i løbet af deres barndom og tidlige ungdom har været udsat for en enkelt eller højst et par episoder, hvor personer fra en fjernere eller nærmere slægts- eller bekendtskabskreds har vist sig nogen for dem eller sagt frække ting til dem eller har kælet (ikke-genitalt) for dem eller blot *forsøgt* at gøre noget af dette.

I en artikel (*»Incest i kriminologisk perspektiv«, Agrippa*, 1984:6) hvor jeg har gjort nærmere rede for de forskellige undersøgelser der bygges på, har jeg naturligvis også søgt at finde ud af størrelsesordenen af de tilfælde der med en vis rette kan betegnes som incest, efter den definition der også benyttes af Eva Hildebrandt, jfr. citatet ovenfor. Der har da vist sig det interessante, at et tal i størrelsesordenen 1-2 procent går igen i en hel stribe af ældre og nyere amerikanske såvel som

danske undersøgelser. Som jeg allerede påpegede i min artikel (i brochuren til filmen *»Den man elsker«*) om *Incest/Blodskam* fra 1980 (som *Seksualpolitik*s incestnummer af en eller anden grund helt glemte at omtale ellr blot henvise til i litteraturlisterne) er tallet 1-2 procent det område inden for hvilket vi kan *begynde at lede* efter de egentlige incestuøse overgreb. Det siger sig selv at det grove, langvarige og derfor traumatiserende overgreb, der i temanummeret og andetsteds (fx i *»Incest – en bog om blodskam«* af Lone Backe m.fl., 1983) omtales som *gennemsnitligt* også må forekomme langt sjældnere. Mere eksakt vidnen herom savnes, men at der er tale om promiller eller endnu mindre er givet.

Der er altså tale om overdrivelser i størrelsesordenen 100:1. Og det siger noget om de fuldstændigt urealistiske størrelsesforhold der opereres med i incestnummeret, at selv hvis vi regner med at to promille af alle kvinder i en fødselsårgang har været udsat for traumatiserende incest og har behov for behandling, så vil der være rigeligt arbejde for adskillige incestklinikker!

Når overdrivelsen er af denne størrelsesorden, er det så fortsat rimeligt at hævde, som Nini Leick gør det, at det er »fuldstændig irrelevant at begynde at diskutere procenter. Det drejer sig under alle omstændigheder om så store tal, at der er al mulig grund til at gøre noget ved det« (s. 10)

Jo, incest er et alvorligt problem for de børn og de familier det går ud over, og jo, der er al mulig grund til at gøre noget ved det. Men *hvad* der gøres ved det må naturligvis være vidt forskelligt afhængig af, om der er tale om ét eller to incestofre i hver *skole* eller to-tre stykker i hver *klasse*.

Konsekvenser

Nogle af konsekvenserne af den sidstnævnte opfattelse kan læses i incestnummeret. Når incest forekommer så utrolig hyppigt, men kun ganske få tilfælde bliver kendt, så må det være fordi det ikke er selve incesthandlingen der er tabu, men kun det at *tale* om den.

Og når der er så få krænkere der får deres retfærdige straf, så må det være fordi ingen vil tro på ofrene når de siger hvad der er sket. Derfor er, som det står i *lederen*, »tiden . . . inde til at ofrene bliver hørt . . . Længe nok har vi hørt på krænkernes »jamen-hun-ville-jo-selv«-forklaring« (s. 3). »Derfor er det så vigtigt

vi alle følger lovens bogstav og anmelder det, så snart vi får kendskab til et incesttilfælde» (Eva, s. 10). Og for at være sikker på at krænkeren bliver forsvarligt dømt, så må der oprettes kvindegupper, der møder op i retten og sidder og generer nævningerne og »spænder øjnene i dem«, så de ikke et øjeblik kan være i tvivl om hvad der forventes af dem (s. 27). Og »den advokat (som er en frygtet og hadet chauvinist), der har specialiseret sig i sager, hvor han forsvarer faderen, der står tiltalt for at have forbrudt sig mod ét eller flere af sine egne børn« (s. 27 – kursiveringen står i originalartiklen), han må bekæmpes, og burde vel lide samme skæbne som den psykopat han forsvarer: »Ham må man spærre inde, og for min skyld gerne smide nøglen væk« (psykologen (!) Eva Hildebrandt, s. 10).

Skal det være en progressiv holdning til afvigere/forbrydere i almindelig og seksuelle afvigere/sexualforbrydere i særdeleshed?

På grund af de vildt overdrevne incesttal kan Freud påny gøres til syndebuk, for han har jo fundet ud af at nogle af de incestfantasier, der dukker op i løbet af en psykoanalyse ikke nødvendigvis har fundet sted i virkeligheden. Og Christian Braad Thomsen har påvist hvorledes denne hetz mod Freud, der har mindelser om nazisternes hetz imod ham, kun har været muligt ved en systematisk og grotesk forvriddning af hvad Freud selv har skrevet om disse ting (se *Seksualpolitik*, nr. 2 1983, s. 40-41). Og når nu selv samme Christian Braad Thomsen tillader sig at forsvare Freud med den åbentstående gylp, så må han da også selv være et uhyre, der kun laver film og skriver bøger om ødipuskomplekset for »at glorificere sine egne blodskamslyster«. Og derfor kan en Ulla Dahlerup få både byrettens og landsrettens blå stempel for at hun er i sin gode ret og taler ikke blot KVINDEBEVÆGELSENS (som hun selv hævder) men hele FOLKETS sag når hun hævder at Christian Braad Thomsen »får maksimalt seksuelt udbytte af at skifte ble, gnide creme og pudder ind« på sin lille datter.

Tilfældet Ulla Dahlerup er nok det mest groteske eksempel (men mange andre kunne nævnes) på følgerne af den amokløbne incestdebat. For det er tydeligt at hun bygger sine vanvittige angreb på Christian Braad Thomsen (i sin »anmeldelse« af hans bog, *Lysten og Loven*, i BT den 20. maj 1983) på læsning af – ja det skulle vel ikke være incestnumme-

ret af *Seksualpolitik*, der på daværende tidspunkt netop må være udkommet. Ulla Dahlerup har klart modtaget budskabet: hold skarpt udkik efter incestfædrene – hver femte far du møder har forgrebet sig på sine døtre!

Incestnummeret og de øvrige kolportører af de nypuritanske incestmyter har dermed gjort hvad de kunne for at bombe far-børn-forholdet tilbage til forrige århundrede. For hvem tør så meget som antyde sin glæde ved at skifte ble på sin lille datter, når det ustraffet kan skrives offentligt at man kun gør det for at opnå sexuel tilfredsstillelse? Naturligvis er det på denne måde kvinderne og børnene det går mest ud over: cirklen er fuldendt, selvundertrykkelsen og offergørelsen i hele denne dybt reaktionære udvikling evident.

Er det den seksualpolitik *Seksualpolitik* går ind for? Hvis ikke, så burde man måske overveje at spærre restoplaget af dette incestnummer inde og smide nøglen væk.

Pornonummeret

I sammenligning med incestnummeret er pornonummeret forholdsvis uskyldigt, og der er udprægede forsonende momenter ved det; fremfor alt Karen Sybergs fremragende analyse af antipornobevægelsens »moralistiske, nærmest viktorianske udgangspunkt« (s. 25) og Bent Petersens smukke skildring af et par pubertetsdrenge glæde ved pornografi.

Men nogle af antipornobevægelsens værste floskler står alligevel så temmelig uimodsagt tilbage. Det gælder i høj grad en række ting vi får at vide, der har karakter af oplysninger om kendsgerninger. I virkeligheden er der konsekvent tale om propagandaløgne, påny importeret direkte fra USA, hvor de i første omgang er produceret af gammelpuritanske censurbevægelser og senere overtaget og sendt ud over den ganske verden af grupper som »Women against Pornography«, der hævder at være feminister, men i deres argumentation og fordrejning af faktiske forhold ikke står spor tilbage for de organisationer der bekæmper pornoen med biblen i hånd, ligesom de i dag klart har allieret sig med Moral Majority i bekæmpelsen ikke blot af pornografi, men enhver tænkelig form for utraditionel seksualitet (jf. min artikel »Antipornobevægelsen i perspektiv« i *Solidaritet* d. 23/8 1984).

Lad mig i hast blot nævne den om

pornoens kolossale omfang (»Danmarks tredjestørste industri« – en overdrivelse der sjovt nok også, ligesom den om incestens omfang, ligger i størrelsesordenen 100:1).

Den om pornoen der startede så sødt og sjovt, men nu er blevet stærkt voldelig: den drejer sig om at dominere og undertrykke kvinder, der skal tvinges ned på knæ.

Den om at seksualkriminalitet i Danmark slet ikke faldt for alvor, da pornoen blev frigivet, men at der var tale om et »kunstigt fald«, der skyldtes at »visse forbrydelser som homoseksuel prostitution ikke længere var indbefattet i statistikkerne«. Gudhjælpemig om der ikke på side 10-11 citeres et afsnit fra en *oversættelse* af hvad en eller anden amerikaner har *gengivet* fra en af de førende amerikanske antipornofeministers *omtale* i den førende internationale antipornobog *Take Back the Night* af undertegnede undersøgelser af seksualkriminaliteten i Danmark, som hun på daværende tidspunkt beviseligt *ikke havde læst*; fx omfattede min analyse af faldet netop ikke homoseksuelle og andre forhold, der kunne være påvirkelige for ændringer i lovgivningen og i politiets aktivitetsniveau. Det havde dog været rimeligere at referere hvad en *dansk* kriminolog havde at sige om kriminalitet i Danmark, så meget mere som der i nummeret faktisk findes en gennemgang af nogle (andre) af mine undersøgelser.

Og endelig den om *snuff*-filmene, »hvor kvinder bogstaveligt talt bliver skåret i småstykker, lemlæstet og dræbt« (s. 10). Disse film har spillet en kolossal rolle i pornodebatten, givetvis fordi de på den mest udprægede måde illustrerer ideen om ulven der i sin umættelige og hensynsløse sexhunger opæder den lille Rødhætte. Det seneste jeg har hørt om dem er at der uden for Hollywood, den amerikanske pornoindustri hovedkvarter, skulle være fundet massegrave med de ituskårne lig af pornomodeller. Alle påstandene er naturligvis ren fiktion. Der har aldrig eksisteret en ægte snuff-film, selvom FBI gang på gang har undersøgt påstandene. Når kriminalteknikerne er i stand til at spore mikroskopiske trevler af en søk tilbage til en morder, ville det nu også være temmelig uforståeligt at efterlade en hel filmoptagelse af et mord man har begået.

Men myten er velegnet til at udpege både pornoproducenterne, pornoen selv og pornobrugerne som ekstremt forbryderiske og

kvindehadende uhyrer. Selv hvis der faktisk havde eksisteret snuff-film, ville en sådan generalisering (som fx Bente Hansen giver udtryk for i *Liderlige Lolita*, s. 205) være ligeså absurd som den klassiske påstand om at alle venstreorienterede er terrorister á la Baader/Meinhoff.

Moralnummeret og de seksualpolitiske perspektiver

I moralnummeret er jeg naturligvis især glad for Preben Hertofts glimrende artikel om den seksualpolitiske debat fra 1930'erne til i dag. Han påpeger bl.a. den almene fjendtlighed mod mænd, der »kan spores i visse diskussioner vedrørende prostitution . . . og særlig tydeligt kommer . . . frem i debatterne omkring pornografi, voldtægt og incest. Bag en tilsyneladende idealistisk kamp mod overgreb anes i nogle tilfælde et hævnmotiv og en aggressivitet fra kvinder mod mændene, som er skræmmende og minder om rascisme« (s. 6).

Og blandt andre udmærkede artikler vil jeg fremhæve Kurt Overaa's velgørende kritik (s. 34-35) af prostitutions- og pornodebatten i forbuds-Sverige.

Som en modpol til disse tilkendegivelser, står Jørgen Lenger's udtrykkelige erklæring om at de svenske og norske kvindebevægelsers aktioner mod pornografi og prostitution og deres bestræbelser på at indføre forbud, ikke er puritanisme »Det er et udtryk for en kvindepolitisk måde at kæmpe på« (i et interview, s. 21). Lenger kan ikke lide midlerne og tror også at de er ganske virkningsløse, »men det er stadig ikke puritanisme. De bruges som et middel til at hindre kvindeundertrykkelse . . . De bagvedliggende intentioner er gode nok.«

Det var pokkers! Kan det virkelig være VS's seksualpolitiske linie, at man godkender visse gruppers bestræbelser på, ved hjælp af uacceptable midler, at undertrykke andre menneskers frivillige seksualitet? Og hvornår er det blevet god venstrefløjspolitik, at intentionerne helliger midlerne, når midlerne både er uacceptable og virkningsløse?

Venstrefløjspolitik eller ej, så er og bliver det puritanisme at ville pådutte andre sin egen seksualitet, uanset intentionerne. Der findes ingen anden definition på puritanisme.

Og her er vi så ved det problematiske i *Seksualpolitik's* seksualpolitik. For medens redaktionen naturligvis ikke kan gøres ansvarlig for hvad

Jørgen Lenger siger i et interview, så må man vel mene at det er bladets officielle seksualpolitik, der udtrykkes i *Iederen*. Der kan vi læse følgende smukke sentens:

»Moral må altid have nogle grænser, som vi som socialister også skal være med til at sætte, men de skal være levende – aldrig snærende og stivnede« (s. 3).

Det var pokkers! Skal det være progressiv seksualpolitik AT SÆTTE GRÆNSER? Jeg troede i min naivitet, at en progressiv seksualpolitik bestod i at FLYTTE GRÆNSER – at SPRÆNGE grænser eller OVERSKRIDE grænser. De grænser som magthavere gennem årtusinder har sat omkring almindelige menneskers frie seksuelle udfoldelse.

Hvis *Seksualpolitik's* redaktion skulle have glemt at den fremher-

skende sexualmoral er en borgerlig moral med et kæmpemæssigt puritansk, jødisk/kristeligt efterslæb, så burde I i hvertfald vide, at den der vil begrænse andre menneskers udfoldelser uvægerlig vil sætte grænsen netop der hvor hans egen normalitet hører op. Den der vil sætte grænser for andre menneskers seksuelle udfoldelse, vil derfor komme til at hamre grænsepælen ned midt i andre menneskers seksualitet. Det har fx S/M-folket fået at føle i den netop overståede porno-debat.

Kære *Seksualpolitik!* Det nytter ikke at søge at besmykke grænsesættervirksomheden med den om »de levende hegn«. I risikerer at smække en ligusterhæk ned midt i et bed af krysanthemmer.

Berl Kutchinsky

»Remember the deal—You get Jill. I get Jack.«

Inderst inde er vi alle fodgængere

Bidrag til pornodramaet »Vampyrernes nat«

I skrivende stund – aftenen tirsdag d. 20. november 1984 – går tankerne tilbage til den flygtige og søvnige morgenlæsning af fodboldnyt og notitser i det af trafikminister Arne Melchior blasfemidømte dagblad Politiken (godt gjort i øvrigt, at de feministiske anti-pornogrupper lod ham komme først med bekæmpelsen af Jesus-pornoriet på Birkerød station). Men det var nu mere en notits på dagens forside, som hang så underligt svævende i luften. Det er selvfølgelig notitsernes principielle styrke, at de uden videre kastes som molotov-cocktails til pirring af læsernes associationer. Lad mig bruge denne notits til at komme videre på:

Bombe-dræbt i sex-shop

Mindst to blev dræbt og 17 kvæstet, da der i aftes eksploderede en bombe i en sex-shop nær hovedbanegården i Düsseldorf i Vesttyskland. Butikken lå i stueetagen i en beboelsejendom, der styrtede delvis sammen.

En logisk videreudvikling af den på internationalt plan omsiggribende ny-moralisme og pornobekæmpelse eller noget helt andet?

Jeg lader mulighederne stå åbne og fører tankerne yderligere nogen tid tilbage. Januar 1984 er jeg på vej til Gl. Kalvehave sammen med en hollandsk sociolog og en anti-psykiatrisk aktivist fra Californien for at skrive om »galebevægelser«. Vi sludrer om løst og fast og kommer ind på den hjemlige porno-debat. Kvinden fra Californien fortæller med en frapperende selvfølgelighed, at hun kort før afrejsen til Europa havde deltaget i en fest sammen med en gruppe kvinder i Vancouver. De havde fejret 1-års dagen for en vellykket afbrænding af en pornobutik – og det havde været »real fun«!

Med en feminist's nedskydning af Andy Warhol i 60'erne på nethinden spørger jeg forsigtigt, om der kom nogle mennesker til skade?

Nej da, i modsætning til neutronbomben skader denne form for aktioner ikke menneskene direkte.

Nordens sædelighedsvenner

På nordisk plan er der mig bekendt endnu ikke foretaget likvideringer eller egentlige ildspåsættelser. En gruppe unge kvinder kaldet »Valkyrierne« (skrækkens gudinder) har smidt røgbomber ind i en pornobiograf på Vesterbro, og nogle pornobutikker har fået overmalet deres vinduer med anti-pornografiske slagord.

I Norge og Sverige har der været aktioner, hvor feministiske aktivister har slået plakater med bilnumre på prostitueredes kunder op på offentlige vægge til videre forfølgelse af de formastelige.

Der har været indrykket falske kontaktannoncer i aviserne – og når så den kontaktsøgende mand mødte op på det aftalte sted, mødtes han ikke af en tilsvarende kontaktsøgende kvinde, men af en gruppe feministiske åndskannibaler i ærinde af kønnets forsvar. I stedet for at få bekræftet sin manddom, render staklen ind i en basisgruppe bestående af kusser med tænder!

Herhjemme har angrebene på pornografien og prostitution dog primært været ført civiliseret og kontrolleret af højtuddannede uden-at-det-nødvendigvis-siger-noget-om-begavelse kvinder.

Advokat Jytte Thorbek ville i en TV-udsendelse godt nok ikke se på, sidde ved siden af, endsige snakke med den for-så-vidt-mændene-ikke-er-nogle-dumme-svin mandevenlige journalist Kirsten Jacobsen fra Ekstra-bladet.

Og Thorbek, Ruth Olsen m.fl. vipede også nogle sado-masochistiske kvinder ud fra et sommerseminar med den for de elendighedsfixerede og humorforladte kvinder så typiske titel »I pornoens knugende favn« (æret være i øvrigt den udkorrigerede og humorfyldte Inge Krogh's minde!)

Men ellers er det ret få akademikerkvinder, der relativt ugeneret af andre kvinder taler i en uendelighed på kvindebevægelsens vegne, behersket aggressive og uden egentlig aktionslinje.

Deres strategi er alt overvejende legalistisk, præget af parlamentarisk lobbyvirksomhed med henblik på lovændringer (= forbud), oprettelse af et centralt sexualetisk nævn o.lign.

I 1982 kom SF-kvinderne, advokat Jytte Thorbek og cand. psych. Elisabeth Levy, med et seksualpolitisk oplæg, hvor idiotdagsordenen i forhold til prostitution om »at kriminalisere kunderne som værn for kvinderne« førtes frem.

Sidenhen er pornografien koblet på, og skønt det forekommer åbenlyst, at det endelige mål er et generelt forbud, er man startet forsigtigt op, og har kørt børnene og volden frem som bølgebrydere for de ønskede indgreb fra patriarken over alle patriarker, vores alle sammens Fader og Overjeg, den borgerlige STAT.

Og det er jo ikke de trods alt kvindelige træk ved statsapparatet så som socialpolitikken (læs: Elsebeth Koch-Petersen) der appelleres til. Tværtimod er disse feministers legalstrategi henvendt til den mest patriarkalske del af statsapparatet, nemlig kriminalpolitikken (læs: Erik Ninn-Hansen).

Der er ikke meget socialistisk, endsige folkeligt i en sådan strategi. Paradoxet er, at det også forekommer vanskeligt at se det feministiske i disse appeller til den mest forbenede del af statsapparatet fra det, der engang var en levende og alternativ græsrodsbevægelse med parolen »Ingen kvindekamp uden klassekamp – ingen klassekamp uden kvindekamp«.

Dr. Feelgood

Da jeg var barn i 50'erne, skulle man absolut lege læge for at gøre det legitimt at se, undersøge, pille, røre

ved Ingerlise med fleres tissekone. Hvis drengene som oplæg til gensidig udforskning uden videre viste tissemanden eller den bare røv frem, kaldte pigerne på en af forældrene for at sladde.

Socialisation i en kultur af blufærdighed gjorde/gør det svært for mange piger at klare ligefremme henvendelser fra de drenge, der nu engang havde/har de træk. Og de piger, der ku' klare synet af en bar drengerøv/tissemand i u-motiveret u-tide, blev hurtigt stemplet som ludderagtige.

Som vi ser det i dag i den feministiske anti-pornobevægelse, kaldes der på FAR og ydre autoritet til regulering af forholdene mellem kønnene. Men som bekendt holder en lort ikke op med at stinke, fordi man holder sig for næsen. Og det pædagogisk set interessante spørgsmål er, om ikke forbudstænkningen føder sin egen modstand? En del feminister har jo her gjort sig nogle erfaringer med pigesocialisationen som burde være brugbare. Jeg tænker på de tilfælde, hvor feministdøtre er blevet forhindret i at være kønsligt udfordrende, sexede og »dåsede« – hvad de så ind mellem er blevet!

Vamp

I den svenske provinsby Växjö kører en sammenslutning af kvindeorganisationer og politiske partier aktuelt en kampagne under parolen »Gör Växjö porrfrit«. De forskellige grupper har slået sig sammen i »Växjö aktionsgrupp mot pornografi« (forkortes VAMP...), og de kæmper helt konkret for at gøre byen til »pornofri zone«.

Bortset fra at jeg finder ideen med de friholdte zoner proportionsforvridende og en udvanding af nogle kampformer i det vigtige fredsbevægelsesarbejde, så studsede jeg over en beskrivelse fra Växjö af et tavst fakkeloptog gennem byen. Mod porno, forstås.

For mig rejser det spørgsmålet: hvorfor lige netop porno? Formodentlig har der ikke været en demonstraton som denne siden 1930'erne, og når så det usædvanlige sker her i 1984, hvorfor er det så ikke vendt mod atombomben, sovjetiske U-både, hungersnøden i Afrika, arbejdsløshed, kongehuset eller hvad som helst andet end porno?

De rationelle kærner af svar man kan finde, relaterer sig karakteristisk nok ikke i relation til andre overordnede samfundsproblemer. Den feministiske pornobekæmper

spørger ikke sig selv, om hun kunne bruge aftenen til at bekæmpe noget andet end pornoen. En problematik som har irriteret kvindesagsveteranen Betty Friedan, da hun blev ringet op for at tale ved en »*March mod pornografien*«:

»Jeg hørte mig selv snerre: »Jeg er bortrejst«. Det virkede irrelevant, forkert, at kvinder spildte energi på at marchere mod pornografi – eller noget som helst andet seksuelt spørgsmål – når selve deres økonomiske overlevelse stod på spil.« (Be-

nografien er bl.a. formuleret i forhold til dens tilstedeværelse i dagligvareforretninger og dermed den fornædning og diskrimination af kvindekønnet, der kan ligge i »hver dag at blive slået i ansigtet med pornografis nedværdigelser«.

80'er problemet for nogle er blevet pornoens normalisering, at den er sprunget ud af reservaterne og nu ligger i brugsen, supermarkeder, jernbanekiosker m.v. Og når pornoen ikke kender sin plads i indhegninger som Istedgade-miljøet, så

ty Friedan: »Næste fase«, s. 16).

Kampen mod porno har kun et punkt, nemlig kampen mod porno.

Kender man Växjö, kan det overraske, at pornoproblemet i denne provinsby skulle være noget særligt. Men selvfølgelig, hvis man er lidt af en voyeur, og man på trods af supermarkedernes henstilling om at købe og læse hjemme er så (u)heldig at få øje på en hyldede med billeder af dyret med de to rygge, ja så er dagens forargelse sikret.

Kvindegruppernes kritik af por-

kommer reaktionen tilsyneladende. Konkret har det bl.a. betydet boycott-aktioner mod de svenske Konsumforretninger for deres salg af de såkaldte »hertidningar« FIB-Aktuelt og Lektyr med pornografiske indslag á la Ugens Rapport.

For så vidt angår boycott-aktionerne, synes jeg, det er noget andet end en statslig og centralt reguleret forbudspolitik. Vi kender boycott af forretninger, der har forhandlet varer fra Sydafrika, og generelt gælder det selvfølgelig, at enhver har ret

til at købe ind, hvor han/hun vil.

Og skulle man bo i en flække, hvor der kun er ét Konsum-marked, så behøver man jo ikke nødvendigvis at stikke snuden ned på den pornografiske hylde. Uden at råbe på forbud og indskrænkninger i ytringsfriheden passerer de fysisk handicappede forbi body-builder bladene, de fattige går forbi tidsskrifterne for lyst- og motorbådssejlere og Mad og Gæster, de gamle går forbi de ungdomsforherligende blade osv. Hele den kapitalistiske samfunds-

»elendighedssøstre«.

Dog er det ved at blive almindeligt at se anti-pornogrupper gå ind for noget positivt, nemlig kærlighed og erotik som alternativ til pornografien.

En politik for kærligheden generelt i et kærlighedsfattigt samfund konkretiseres imidlertid ikke. Og som abstrakt parole er den helt uforpligtende. Der er næppe nogen – heller ikke mænd – som vil være imod »kærlighed«.

Hvad angår erotikken og de eroti-

lighed, dens fremmedgørelse, at modellerne ikke tænker på risikoen for graviditet o.lign.

Erotisk billedkunst er selvfølgelig velkommen, og kan den uden forbudslovgivning udkonkurrere pornoen, er det da helt fint.

Men at slå pornoen oven i hovedet ud fra dens mangel på følelser og kærlighed, er som at spørge om et stykke smørgage har et følelsesliv.

Det her er – og skal være – drifternes kloakudløb, sexualiteten som en andenrangs B-lort. Ved at fastholde pornografien som grim og vulgær, beskyttes både aktører og tilskuere mentalt mod den romantiske illusions fælde: den ulykkelige forelskelse, den håbløse involvering.

En æstetisering af bolleriets reelle fysiske banalitet og u-skønhed v.h.a. elegante og kunstneriske kameravinkler, teknisk snilde, dæmpet og blød belysning m.v., er og skal ikke være pornoens gebet. Ej heller skal den udefra indgydes kærlighed, følelser, historisk betydning o.lign. Dette forfinelsesperspektiv er blot et forsøg på at opstille en overordnet kulturel hensigt, som kan retfærdiggøre fremvisning af samlejernes plathed og kønsdeles mangel på åndfuldhed.

Denne »kunsten-som-alternativ-til-pornoen«-strategi skal forløse det forhold, at det ikke er pornoens kroppe og kønsdele som sådanne, der er problemet, men mere pornoens mangel på betydning. Det, der provokerer, er, at pornoen fremstiller det obscène uden *begrundelse*. Et forhold som tilsyneladende især irriterer mellem- og overklassekvinder med akademisk eller halv-akademisk baggrund.

Voldeliggørelse

Det meste af den feministiske pornografikritik indeholder en både udokumenteret og ureflekteret glidning over i voldsspørgsmålet. At pornoen generelt skulle være voldelig er simpelthen en empirisk løgn. Og kendere hævder, at der hvor volden er til stede i pornografien, er det lige så hyppigt med mænd i »offerrollen«. Det feministiske læsegitter er styret af den amerikanske »Take Back the Night«-strategi med bl.a. parolen »*Pornografi er teorien, voldtægt er praksis*«.

Denne historiske vulgaritet identificerer med et fingerknips uskyldig bladren i et pornoblad mens man er på lokum med en så alvorlig forbyrdelse som voldtægt. Og sam-

og magtstruktur hviler på ulighed, undertrykkelse og diskriminering. En banal socialistisk erkendelse, der imidlertid optræder som socialt hukommelsestab hos de feministiske anti-pornogrupper.

Erotik

Den feministiske kamp mod pornografi er typisk »anti« og medvirken- de årsag til dannelsen af det mere eller mindre udbredte offentlige image af kvindegupperne som

ske billeder som alternativ til pornografien, bliver det interessant at se, hvem der i givet fald via statsapparatet skal have magten til at afgøre, hvad der er erotiske billeder (og tiladt), og hvad der er porno (og forbudt).

Ser man på nogle af de konkrete kritikpunkter af pornoen, som har været fremme, lyder de bl.a. på pornoens manglende skønhed og kær-

menhængen – også hvis vi udvælger den særlige voldsporno – er ikke bedre dokumenteret end spisning af blødkogte æg som årsag til heroinmisbrug. Der findes ingen videnskabelige undersøgelser som isolerer variabelen pornografi i et kausalt bevis for pornografiens voldelige effekt på menneskets sexuliv.

De feministiske grupper roder tilsyneladende bevidst spørgsmålet om billedets repræsentation og selve virkeligheden sammen. Kiggeriet og beskuelsen af billedets seksualitet fratages sin adskillelse fra den aktive og konkrete seksualitet udenfor billedet, pornoen fratages sin fiktionsstatus og kriminaliseres som voldsfremkalder.

Alt tyder på at de fleste pornobrugere kan adskille fantasi og virkelighed. Og de der ikke kan, har problemer af en mere omfattende psykisk karakter og skal have hjælp herefter.

En moderne pornopartisan bekæmper ikke bare svineriet, hun ser også på det. Aldrig før i historien har så mange kvinder taget hinanden under armen for at se på det, som de ønsker fjernet.

Ganske rimelig fremgangsmåde, men sammenligner man resultatet med de franske psykologer Pascál Bruckner og Alain Finkielkraut's pornokiggeri, bliver det tydeligt, at det sete afhænger af øjnene der ser.

Ifølge Bruckner og Finkielkraut betjener den typiske pornotyr sig ikke af den direkte – evt. voldelige – undertrykkelse. Standard-manden i pornoen siger ikke til kvinden: »Underkast dig!«, men hvisker blidt til hende: *Lad mig hjælpe dig, lad mig gøre dig glad*«.

Med en jordmoders generøsitet forløser pornoens *sympatiske* mand kvindens slumrende instinkter, fjerner klædet fra en seksualhæmmende pigesocialisation. Manden giver således på mange måder kvinden ordet i pornografien, lader hende træde ud af seksualitetens middelalder og følge sine instinkters befalinger. Som de er defineret af manden, forstås!

Paradoksalt nok ser Bruckner & Finkielkraut manden som mest undertrykkende, når han er fraværende. Dette ses i en af pornoens klassiske arketyper: den lesbiske kærlighed. At se kvinder nyde som mænd for mænd har forbrugsværdi for manden, som ser at kvinderne i pornofilmene er lige som mændene: de har altid lyst.

At iscenesætte kvinden og i egèt fravær få hende til gennemspille normerne som frigørelse, burde ud

fra disse betragtninger være et betydeligt farligere kneb for pornomoderne.

Men formodentlig får denne lydlose lov til at stå relativt uberørt sammenlignet med de mere larvende former for pornografi. Kvindepolitiske karrierer kræver synlighed og støj i forhold til omgivelserne, heraf vel sagtens en del af forklaringen på den bevidste overdriivelse af kvinden som ikke kun sex-, men også voldsoffer i pornoen.

Endelig kræver den legalistiske strategi, som der satses så stærkt på, nogle voldsofre og ikke kun kvinder, der er blevet snøret psykologisk-sexuelt af sympatiske mænd. Det er det for vanskeligt at få dom på. Retspositivismen i den feministiske legalstrategi kræver med andre ord noget positivt – det negative bliver det positive! – til fremlæggelse for domstolene . . .

I øvrigt har man kunnet iagttage det pudsige ved kvindegruppernes positivisme at den megen direkte beskæftigelse med de pornografiske billeder – de viser ligefrem lysbilledserier! – rent faktisk har været med til styrke en yderligere pornografisering af samfundet. Aviser og blade, der ellers aldrig ville ha' bragt pornografiske indslag har således følt det legitimt at gøre det, når blot sammenhængen var en artikel om kvinders kamp mod porno.

Kriminalassistent og forfatter Tove Nielsen stimulerede eksempelvis interesse for pornografiske billeder helt ud i de små hjem, da hun mere ellr mindre promoverede makværket om den tidligere pornostjerne Linda Lovelace ud til offentligheden. Tove Nielsen både oversatte og skrev autoritativt forord til det, der stadigvæk lanceres som Linda Lovelace – »stjernen fra langt ned i halsen«. Pointen skulle ellers være, at hun er en *omvendt* ja frelst pornstar, der nu er en lykkelig husmoder med to børn og navnet Linda Marchiano. I det svenske Dagens Nyheter kunne man se et lykkeligt familie billede, hvor alle har tøj på, mens den danske udgivelse, som Tove Nielsen som pornobekæmper har lagt navn til, absolut skulle ha' en forside med bare patter. Betydning for feministisk pornobekæmpelse!

Og i det hele taget er det en af ny-puritanismens skæbner, at den kommer til at kationere for det, den forsøger at udrydde. Ved at besnakke og fremvise pornoen under devicen »forbudt« reklameres der samtidigt til at skeje ud. Hvad med parolen »Tavshed mod porno«?

Læsegitteret

Påstanden om den konkrete vold i pornoen som fremherskende, er en del af det feministiske læsegitter indeholdt i parolen »*Pornografi er teorien, voldtægt er praksis*«.

I dette læsegitter indeholdes endvidere forestillingen om pornomanden – altså *billedet* af manden – som den stærke og potente med gentagne orgasmer. Men man behøver ikke at være særlig teknisk kyndig for at finde ud af, at denne fremstilling netop er en billedmæssig fremstilling, der ikke berettiger feministiske fortolkninger, hvor pornografiens kønsroller tages som det endegyldige bevis på det herskende fallokrati i almindelighed.

Når mandens kønsdel og udtømninger er så dominerende i pornografien, er det simpelthen på grund af mulighederne for synliggørelse i forhold til kameraet. Budskabet »synlig orgasme« har ikke kunnet afleveres via kvinden, som ikke i denne sammenhæng besidder samme synlighedsprivilegium som manden.

Denne fotografiske kendsgerning berettiger imidlertid ikke forestillinger om en reel mandlig sexuel dominans og forrang. Som igen Bruckner & Finkielkraut har påpeget, er det pornografiens ironi, at den mandlige virilitet er et bedrag. Derfor kan de kvinder, der er frigjorte nok, fungere sexuelt uindskrænket og ligefrem gøre sig lystige over deres »falloktratiske« partnere. Ukampdygtige som de er så snart de har haft den første orgasme, allerede ved festens begyndelse viser det sig, at fallos ikke er andet end det vedhæng mandens mave ender i . . .

Går vi igen uden for pornografiens verden, bøjer de fleste mænd sig inderst inde for kendsgerningerne: kvinderne misunder dem ikke mere deres pikke. At kvindens seksuelle udstyr er som det skal være, at hun ikke mangler noget osv. Historisk set er det paradoksalt, at feminismens stormtropper sætter angrebene ind netop nu, hvor stiverten er trådt ind i mistankens eller ligefrem seksualpatologiens (når den ikke kan blive stiv!) æra: man(d) tror ikke mere på dens erotiske forrang! En dobbelt mistillid, der rammer mandens kønsorgan både som funktion og som symbol.

Styrkens og erobringens to dyder er i vor tid faktisk ved at miste den forbindelse, der traditionelt knyttede dem til det virile lem.

Benny Lihme

Litt.: Pascal Bruckner & Alain Finkielkraut: Kærlighedens ny uorden. Sjakalen 1982.

Hvem er LB?

I Lesbisk Bevægelse har vi ikke noget medlemskartotek, og vi betaler kun sporadisk kontingent. Vi har ingen mulighed for at have check på, hvor mange medlemmer vi har, og hvad de ellers foretager sig, når de ikke er i bevægelsen.

I bevægelsens start var det nemt at afgøre, hvem der var med i LB og hvem der ikke var. Man var med, hvis man kom til møderne – hvis man deltog i aktionerne – hvis man var med i en gruppe. LB var en klart defineret gruppe. Sådan mener vi ikke, at vi kan afgrænse bevægelsen mere. For vi laver lesbisk arbejde så mange andre steder end i Kvindehuset. Mange er flyttet væk fra København, mange er holdt op med at komme til fællesmøderne. På et tidspunkt blev LB endog »nedlagt«, fordi der en aften sad syv kvinder til et møde. Men så dukker kvinderne op igen andre steder. Bevægelsen er langt mere spredt i dag end for ti år siden. Der er heller ikke så faste normer, som der var dengang.

På godt og ondt. Der har udkrystalliseret sig mange forskelligheder siden, bevægelsen er heller ikke så sammentømret som dengang. Vi står ikke inde for hinanden allesammen. Der er lesbiske, der gør ting, som andre lesbiske ikke bryder sig om: går med sminke, har forhold til mænd osv. (det sidste anser forfatterne af denne artikel for en logisk umulighed). Efter vores mening er en LB'er feminist og en feminist er anti-autoritær og anti-hierarkisk. Hun kan ikke tolerere en gruppes magt over en anden. Ergo kan hun ikke acceptere racisme og klasseundertrykkelse og fremfor alt er hun imod sexismen og hetero-sexisme (= heteroseksuelle undertrykkelse af lesbiske). Ud fra denne definition er der naturligvis mange lesbiske, der ikke er feminist. Og ikke alle lesbiske ønsker at identificere sig med LB.

Fællesmøder og seminarer

Det, de fleste umiddelbart forbinder med LB, er nok fællesmøderne. Fællesmøderne holder vi den 2. fredag i hver måned (kl. 19.30 i LB's rum i Kvindehuset), og de er mest et informations- og diskussionsforum. Aktionerne er det småt med for tiden. Tit bliver de nye meget overraskede over, at LB »bare« er et sted, hvor man snakker og lærer hinanden at kende. De forestiller sig, at LB er et sted, hvor der »sker« noget, hvor de skal lave alle mulige aktioner, rende rundt på gaderne og genere pornobutikkerne osv. Men en-

Bevægelsen er,

Vi diskuterer emner, der er »oppe i tiden«, og som er problematiske eller interessante for os selv. I det sidste år har vi bl.a. diskuteret: feminism/socialisme/lesbianisme; kvindearbejdspladser og vores muligheder for selv at oprette nogle; sado-masokisme, afmystificering, afklaring og s/m-træk i os selv og samfundet; interne grupperinger.

Foruden fællesmøder holder vi også weekend-seminarer to gange om året. Der snakker vi grundigt om enkelte emner, idet vi er i den samme gruppe hele weekenden. Sidste gang var »Alenepiger« og »Far/datter-forholdet« de store tilløbsstykker, men der blev også dannet grupper omkring »lesbisk usynlighed«. Når f.eks. »Far/datter-forholdet« var populært, tror vi, det hænger sammen med, at vi igennem mange år selv har ligget under for nogle fordomme og myter, som vi nu tager hul på. P.g.a. freudianernes fortolkning af os har vi undgået at tale om forholdet til vores fædre, for vi vidste godt, hvordan det ville blive udlagt af vores omgivelser. Når vi selv tager det op nu, er det som et led i en almen og aktuel diskussion om »kvindelige« og »mandlige« egenskaber. Vi arbejder med en nydefi-

ten venner de sig til stilen – eller bliver væk. Selv synes vi, at der sker noget: oplysningsarbejdet fortsætter, og indslusningen fortsætter. Og det mener vi er vigtigt. Det var jo bl.a. det manglende sociale netværk, der gjorde det ensomt og vanskeligt at »springe ud« som lesbisk før i tiden.

Fællesmøderne fungerer efter lystprincippet. Der bliver kun fællesmøder, hvis nogen gider arrangere dem, det er der næsten altid nogen, der gider. Vi palnlægger et par møder frem, hvad vi ønsker at diskutere, og nogen – enkeltkvinder, en basisgruppe eller et kollektiv – påtager sig at forberede et oplæg. Efter oplægget diskuterer vi den første time i tilfældigt sammensatte smågrupper, der giver alle lejlighed til at sige noget. Derefter holder vi en times plenum.

nering af disse begreber og vi deltager i den teoretiske diskussion om, hvorvidt disse egenskaber er naturligvis eller samfundsbestemte. Men vi mener også, at det er vigtigt at finde ud af, hvorfra vi selv har (eller ikke har) disse egenskaber.

Vi kobler stadig det almene med det individuelle, og det personlige med det politiske. For os er det vigtigst, hvad vi selv finder ud af – om os selv. Selvom vi er lesbiske, er vi ikke superkvinder. Det gode ved at være lesbisk er ikke, at vi ingen problemer har, men at vi gør noget ved dem.

Funktionsgrupper i bevægelsen

Introduktion af nye lesbiske sker første fredag i måneden. Den samme gruppe mødes to gange til i samme måned og snakker forskellige emner igennem. Gruppen går sammen til den månedens fællesmøde – og evt. til andre arrangementer i byen. I løbet af månedens møder er der en præsentationsrunde, og emner, der ofte berøres, er forholdet til familie

og arbejdskammerater, og mulighederne for at komme ind i miljøet. Med jævne mellemrum arrangerer introduktionsgruppen store basisgruppendedannede møder.

Vi har et *internt blad* i Lesbisk Bevægelse. Prisen dækker udgifter til trykning og forsendelse. Der har været talt om at lave et mere udadvendt blad, som også skulle kunne købes i bogcafeer, ligge på biblioteker, på Pan osv. – netop for at afhjælpe det problem, at det er svært at finde aktuel litteratur og oplysning om lesbiske. Der sker stadig, at nye måske-lesbiske får anbefalet »Ensomhedens Brønd«¹, når de henvender sig på bibliotekerne for at finde noget om lesbiske. Nogle biblioteker abonnerer på Pan, Forbundets blad. Men det handler mest om bøsser. Dog er der en side med TID og STED, hvor bøsse-lesbiske aktiviteter omtales.

Vi har netop fået en disco-gruppe, som holder *danseaftener i Kvindehuset* den 1. og den 3. lørdag i hver måned. Mange lesbiske er blevet trætte af Pans kolde atmosfære og den hårde musik, der pisker ned

I bevægelse

Lesbisk Bevægelse er et socialt netværk mere end noget andet. Og vi bevæger os hele tiden. Bevægelsen er, hvor kvinderne er. Udviklingerne er på samme tid individuelle og kollektive. Derfor er der også LB'ere i mange andre kvindesammenhænge. Vi er multi-organiserede, de fleste af os.

Femølejren arrangeres i Rødstrømpebevægelsens regi, og der er altid mange lesbiske i arrangørgrupperne. Mange lesbiske arbejder i Dannerstiftelsens grupper. Der er aktive lesbiske i Kvindekursen, både som kursister og som lærere, ligeså naturligvis i grupperne i Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske.

På Kvindehøjskolen og på Skrækkenborg (kvindekursussted på Langeland) er der altid en overvægt af lesbiske, fordi disse steder er de eneste udover kollektiverne og Femø, hvor vi kan realisere vores visioner om en ren kvindeverden – og lære, hvordan kvinder kan leve med hinanden uden direkte pres fra den patriarkalske verden udenfor.

Der er aktive lesbiske i universiteternes kvindeorganisationer. I Kvindecenteret på KUA er der i dette efterår endelig en lesbisk foredragsrække. Lesbiske kvindeforskere og studerende dannede sidste år Lesbisk Forskningsgruppe, som holder møder og seminarer.

Mindre synligt er der lesbiske i de politiske partier og i græsrodsbevægelserne: fredsgrupper, solidaritetsgrupper, forældregrupper osv.

Vi har sommetider svært ved internt at høre nyt om, hvad der foregår alle disse steder, hvor veninderne kommer og lærer nyt og udvikler sig. Det er vores opfattelse, at tendensen i bevægelsen i disse år går fra aktionerne, mod de steder, hvor man lærer noget. Og det vil vi vove en forklaring på.

Den relevante aktion

Danmark er et af de få lande, hvor det tilsyneladende er let at leve lesbisk: kun få fyres fra deres job p.gr.a. lesbianisme, og så vidt vi ved, er det endnu ikke sket, at en mor har fået fradømt forældremyndigheden over et barn p.gr.a. lesbianisme. Den iøjnefaldende modstand mod et lesbisk liv findes ikke så tydeligt som mange andre steder i verden.

Men den skjulte modstand trives i bedste velgående i det tolerante, pluralistiske Danmark. Usynlighedsrelsen finder sted hver dag, mange

over os med 90 decibels styrke. På Kvindehusets danseaftener hører vi den musik, som vi kan lide, og vi bærer over med, at faciliteterne ikke er så flotte og prangende som i Pan-Disco. Vi vil gerne have et sted, hvor vi kan møde veninderne, snakke med dem, danse med dem og flirte lidt. Og vi vil ikke betale skyhøje priser for at financiere Pans stadige ommøbleringer.

hvor kvinder er

steder. Den repressive tolerance og selvcensuren fungerer upåklageligt. På arbejdspladserne reageres der med tavshed, når den lesbiske fortæller om sin weekend, i familien inviteres kæresten ikke med til familiefesterne og man forsøger at overbevise datteren om, at hun gjorde bedre i at finde en sød fyr.

At leve lesbisk er mere end noget andet en livsform, en måde at tænke og handle på, som har udgangspunkt i det faktum, at vi lever vort liv sammen med kvinder, og at de har første prioritet i vores liv. Ghettoen opstår både af tvang og af lyst. Og den er stort set usynlig for andre.

Vi har gang på gang været på gaden, men demonstrationen som aktionsform er – efter christianitternes, BZ'ernes, Kulørte Klats og Valkyriernes fantasifulde aktionsformer i de senere år – ved at blive forældet, og det er vanskeligt at formidle de oplevelser, vi netop har nævnt, i en klart forståelig politisk form. Måske derfor er de udadvendte aktioner blevet få og små i de senere år. Hvordan synliggør vi, at vi findes alle steder? og at vi på alle livsområder dels lever som de fleste heteroseksuelle, dels også lever helt anderledes? Vi er i bevægelsen endnu ikke færdige med disse diskussioner.

De ydre og de indre fjender

Så vidt vi kan se, var de første ti års kvindekamp præget af kampen mod de umiddelbare, synlige undertrykkelsesformer. Vi kæmpede for fri abort, ligeløn, synliggørelse af lesbiske, lige vilkår i børnepasning, på arbejdsmarkedet, i partierne og bevægelserne. Disse anstrengelser har båret frugt på mange områder, selvom der er langt endnu. Og de har påvirket mange kvinders liv, også de kvinders liv, som aldrig har været organiserede i Kvindebevægelsen og som nødtigt ville kendes ved den.

I dette tiår kæmper vi mod de indre fjender, mod aflejringerne af den pigeopdragelse, vi var underlagt, mod alle de myter (om den gode hustru, de fejlfri moder, det evige heteroseksuelle ægteskab) som vi efterhånden afslører som historiske kategorier, mens vi blev opdraget til at tro, at de var naturgivne, eviggyldige sandheder.

Denne kamp er ikke særlig synlig. Den foregår i terapi og ved at lære og læse om kvindevilkår til alle tider, ved at vi kikker ind i os selv, diskuterer med andre kvinder, analyserer og erkender. Den kaldes af mange for navlekikkeri og Kvindebevægelsen og Lesbisk Bevægelse

beskyldes ofte – også af os selv – for at være blevet tandløs og defensiv. Men denne kamp er, som den ydre kamp også kunne være det, ganske farlig. Begynder du at analysere dig selv, er du på et tidspunkt også nøgt til at tage konsekvenserne af dine indsigter og ændre dine meninger, din måde at tænke på og din livsstil. Og du er nødt til at kaste noget bort. Og det er hverken let eller behageligt. Men vi mener, at historien viser, at kampen mod de indre fjender er nødvendig.

Vi mener reelt, at aktivitetsniveauet er sænket, men vi mener også, at vi anerkender det arbejde, vi gør nu, selvom det ikke foregår på Strøget eller i Fælledparken. Vi arbejder på andre planer nu: i Danner, i fredsarbejde, i gå-ud-arbejde, i introduktionsarbejde, i forældrearbejde, i forsknings- og undervisningsarbejde. Det er også politisk, lesbisk arbejde.

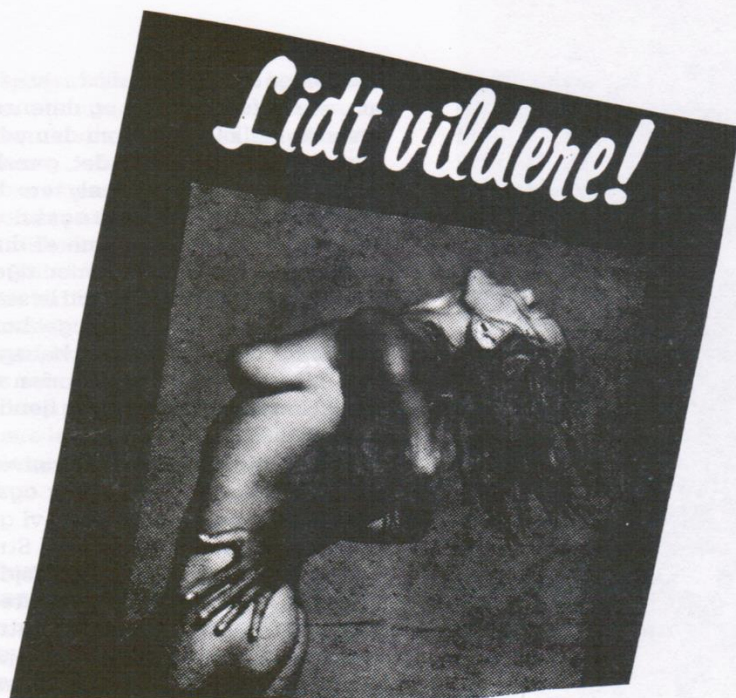
Ghettoens velsignelser

Hverken den ene eller den anden kamp kan føres alene eller hele tiden. Og LB's vigtigste funktion er netop at være et socialt netværk. Vi går hårdt til hinanden sommetider, veninder imellem, men vi forsøger også at være sikkerhedsnet, når indsigter tvinger den enkelte til ændringer. At vi føler, at vi er tæt på hinanden og kan regne med hinanden, skyldes vel bl.a., at vi færdes tæt på hinanden. Vi kommer de samme steder. I kraft af at vi er en ghetto, taber vi ikke hinanden af syne. Vi skifter ikke værtshus hver gang vi skifter kæreste. Vi bliver. Bliver ved med at se gamle kærester og kender de potentielle kærester, før vi bliver kærester med dem. Vi cirkler ind og ud af hinandens liv, følger hinanden og hinandens børn. Vores miljø er overskueligt og det er også blevet attraktivt. Ti års lesbisk kamp har gjort det muligt – også for helt unge kvinder – at foretage et reelt valg mellem et heteroseksuelt liv og et lesbisk liv. Der kommer mange kvinder mellem 15 og 20 år ind i bevægelsen i disse år. Kvindebevægelsen har gjort lesbianisme til et (nogenlunde) synligt alternativ.

Kirsten Astrup
og Anne Marie Têtevide

1. »Ensomhedens Brønd« er en lesbisk klassiker, skrevet af Radclyffe Hall. Udkommet på engelsk 1928, på dansk første gang i 1945. Den beskriver lesbianisme som en trist skæbne.

Resultatet af rundspørgen kan ikke ligefrem siges at være opløftende. Interne stridigheder, splittelse, stilstand er det indtryk, man får efter at have læst hovedparten af svarene. De interne stridigheder, der mere eller mindre gælder for alle bevægelser formuleres meget klart af Hans-Jørgen fra Bøssernes Befrielsesfront i Århus.

»Som så mange andre bevægelser har BBF også lidt af stor afmatning de sidste 4-5 år, og flere gange har det kunnet se ud som om, at nu afgik BBF ved døden, men på en eller anden måde er der stadig liv og på visse områder ser det endda ud til at det igen vil blomstre – derom senere.

De tidligere BBF-former som fiseletisme, udadrettede aktioner, kollektiv samvær og kollektive boformer, alle disse områder, som engang virkelig repræsenterede noget alternativt til den traditionelle homoseksuelle livsstil, er afgang ved døden og for de fleste er det nok vanskeligt overhovedet at se noget alternativt ved BBF i dag. Så altså sidder vi – vi gamle, der har holdt ved + de fleste nye – nu og har forbandet svært ved at finde nye og for os passende arbejdsformer; resultat: passivitet. Det er nok bevægelsens største problem i dag. Mange har lyst og behov for at lave bøssepolitik, men hvad?

Over for den store passive flok står en lille gruppe, som udgør en hård og aktiv kerne, og umiddelbart kunne det se ud som om, at denne hårde kerne laver alt det arbejde, som foregår i BBF. Denne hårde kerne arbejder »traditionelt politisk«,

Howdan står det til med de seksualpolitiske bevægelser i dag? Redaktionen har henvendt sig til et bredt udvalg af dem og spurgt, hvad de beskæftiger sig med, hvilke problemer, de har og hvilke visioner.

fører mange teoretiske diskussioner, stærkt og velformuleret på fællesmøderne, sætter en masse praktisk arbejde i gang, er som den politiske gruppe meget afvisende over for den øvrige bøsse-sub, kræver ikke den umiddelbare behovstilfredsstillelse her og nu, men kan vente til »revolutionen« har fundet sted. Således er der tale om to grupperinger i BBF, den »hårde politiske kerne« og den passive flok, og det er et væsentligt problem i BBF.

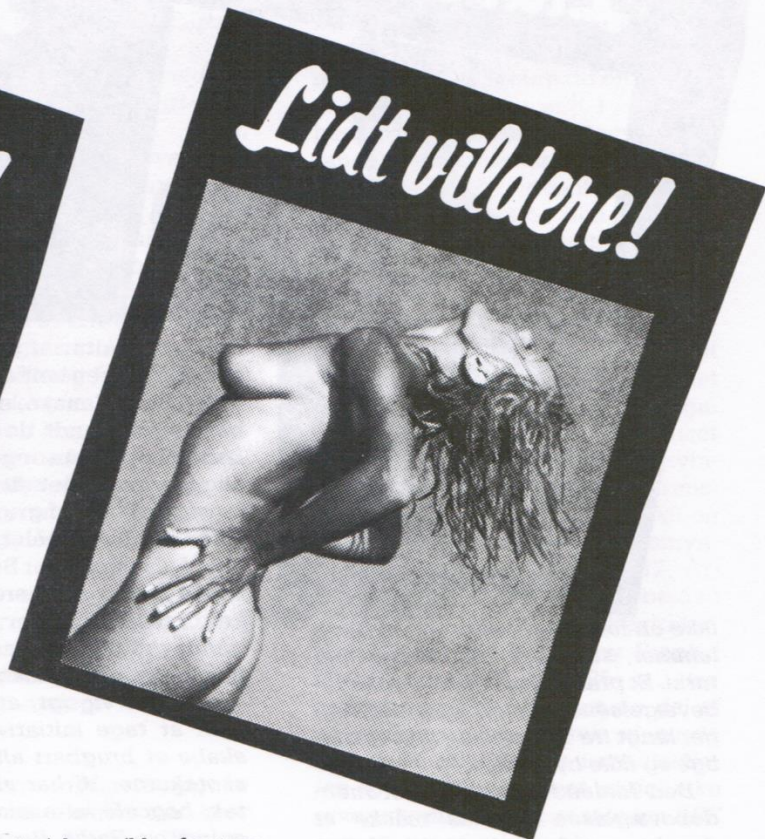
I den passive flok er der en lille gruppe, som åbent og ofte udtaler sin kritik af den »hårde kernes« arbejde og aktiviteter. Denne lille gruppe i den passive flok vil jeg kalde for den »personlighedsudviklende gruppe«, den kræver »livet« her og nu, vil ikke udsætte en behovstilfredsstillelse, bruger den øvrige bøsse-sub, og selv om gruppen heller ikke gør brug af de tidligere BBF-former fra midten/slutningen af 70'erne så er dens primære mål at skabe nogle nye specifikke BBF-former her og nu. Derfor kritiseres »den hårde kernes« aktiviteter for blot at være traditionelle gammelpolitiske aktiviteter, som ikke har noget udviklende i sig, og samtidig forhindrer nye former at opstå. På denne kritik svarer »den hårde kerne«, at folk der er utilfredse med »den hårde kernes« arbejde, blot kan se selv at komme igang med at lave noget, som de finder rigtigt og så lade »den hårde kerne« fortsætte sine aktiviteter.

De sidste fællesmøder er således gået med de to gruppers »slåskampe«, hvad folk uden for de to grupperinger finder ret utilfredsstillende, men p.g.a. passivitet ikke orker at præge møderne i en anden retning.

BBF's synlige arbejde i dag bliver således næsten udelukkende lavet af »den hårde kernes« medlemmer + enkelte andre. Det er udgivelse af bladet »Hvis tårer var guld«, udsendelser på Radio Århus, skolebesøg + arrangering af fronthusuger. Også de 2 månedlige fællesmøder styres af »den hårde kerne«.

Denne konflikt mellem de to grupperinger »de politiske« og de »personlighedsudviklende« er velkendt fra bøssebevægelser også i andre lande, eksisterede vel også i det gamle Kbh.-BBF, inden det helt afgik ved døden? Når BBF blev ved at bestå i Århus i modsætning til Kbh., ja så tror jeg det bl.a. skyldes provinsbyens størrelse, her findes ikke så mange andre steder at gå hen, ikke mange muligheder for at finde en anden bøssemammenhæng, så mange er blevet i BBF først og fremmest p.g.a. det sociale miljø. Og det er nok det specielle ved bøssebevægelsen i modsætning til andre græsrodsbevægelser, at mange bøsser først i bevægelsen, i det sociale miljø skal leve deres mere »rigtige« liv, hvor mange i de andre bevægelser ofte kun bruger dem som fritidsbeskæftigelser, væk fra job, parforhold, familie osv. Inden for de sidste

måneder har vi da også set, at flere af de gamle BBF-aktivister pludselig dukker op igen, og det er helt sikkert, at andre sidder i periferien og er parate til at træde ind igen, hvis »det rigtige« begynder at ske. F.eks. er der igen inden for de sidste par måneder dannet flere basisgrupper, derfor den tidligere snak om, at BBF måske er ved at blomstre.

Nu er jeg så fremme ved BBF's visioner. For »den personlighedsudviklende« gruppe + den store passive flok er visionerne på nært hold at udbygge det sociale miljø, således at BBF får skabt et stærkt miljø, som kan være et alternativ eller et supplement til den eksisterende bøsse-sub. På længere sigt at få skabt nogle omgangsformer og en livsstil, som kan påvirke det omkringliggende heteroseksuelle samfund, og et eller andet sted hedder det sikkert også en utopi om et socialistisk samfund. Visionerne for »den politiske gruppe« er, at BBF må blive mere politisk aktivt, arbejde tættere sammen med andre bevægelser og politiske grupper, som ikke kun beskæftiger sig med kønspolitik og ad den vej nå frem til et andet samfund og et bedre liv.

Dette ønske om at arbejde politisk

eller parlamentarisk og ikke først og fremmest som bevægelse er ikke enestående for BBF i Århus. Det gælder ligeledes for Mandebevægelsen og foreningen Far. Her hedder det:

»Foreningen FAR har til formål at varetage forældres problemer i forbindelse med skilsmisse til støtte for børn og forældre. Foreningen er oprettet i 1977 og har ca 200 medlemmer, hvoraf ca. 15% er kvinder. Tidligere var der en forening med samme navn, der i modsætning til den nuværende forening var meget udenomsparlamentarisk i sit arbejde, bl.a. ved at give støtte til barnebortførelser. Foreningens vigtigste arbejde er information og især rådgivning om børns og forældres rettigheder, og denne rådgivning bliver bistået af en gruppe, som består af personer, som selv har prøvet turen igennem byretten og evt. landsretten i forbindelse med afklaring af forældremyndighed og samkøvsret; der er således ikke tale om eksperter så som socialrådgivere, psykologer og jurister, men personer som ved egne erfaringer har fået indblik i, hvordan loven administreres først og fremmest i amterne og i Kbh.'s overpræsidium og som derigennem langsomt er begyndt at arbejde politisk. Meget af rådgivningen består i at lytte til forældrene, og komme med gode råd om hvad

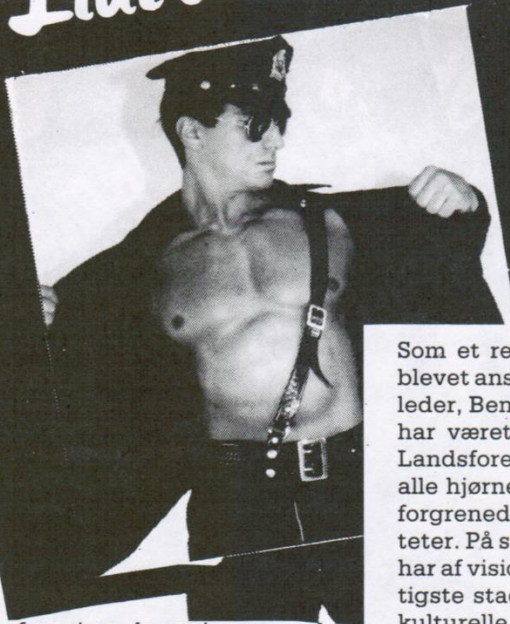
man kan gøre, hvis den ene part er flyttet med børnene, hvis den ene part ikke vil give samkvem med barnet osv. Det er oftest mennesker i akut nød, der henvender sig, personer som ikke kan tale med familien eller hvis venner er kørt trætte og er kørt fast i nogle hårde konflikter.»

I Mandebevægelsen er den mest aktive gruppe lige nu Børnegruppen. Den fungerer som opbaknings- og støttegruppe for Foreningen Far, for at påvirke det udvalg, der for tiden er nedsat af Folketinget til at ændre ægteskabs- og samlivsreglerne, således at moderen ikke automatisk får forældreretten, men at de to forældre deles om den.

Mandebevægelsen største problem lige nu er den manglende koordinering mellem de forskellige celler i mandebevægelsen. Der findes små grupper som fungerer hver for sig, men ikke fællesmøder. Dertil kommer at rekrutteringen til bevægelsen er faldende. Der afholdes en gang hver måned introduktionsmøder til basisgrupper, men der oprettes færre end før. Det betyder, at der ikke er overskud til udadventede aktiviteter, eller bare funktioner som at svare på post, deltage i offentlig debat etc. Denne situation ser de ikke kun som et problem, den har også den fordel, at bevægelsen fungerer efter anarkistiske principper, det er

Lidt vildere!

Lidt vilder!

Lidt vil

ikke en forening, der er ingen medlemmer, statutter, ikke noget hierarki. Et praktisk problem er mandebevægelsens lokaler, som dels ligger langt fra centrum og dels er dårlige og ikke hyggelige.

Den faldende interesse for mandebevægelsen skyldes måske at den har overlevet sig selv eller at folk er blevet mere narcissistiske. De vil hellere gå til kropskurser end beskæftige sig med at lave kønsrollerne og samfundet om.

Mandebevægelsen har ingen deciderede formålsparagraffer, men nogle forestillinger. De går ind for et samfund uden undertrykkende mekanismer. Den enkelte mand skal lære at lytte til sin krop og sine behov uden at skade andre. I den forbindelse har de vendt sig mod den nye mandefilm og den af de interviewede, der repræsenterede holdningen: vi vil det hele. Mandebevægelsen går ind for kompromis, ikke for konfrontation og hensynsløshed over for andre. Deres største arbejde ligger i lovgivningen, især børnegruppens arbejde for det nye lovforslag om ligeret til børn mellem de to forældre.

Den løse anarkistiske struktur, som har været typisk for bevægelserne, da de opstod, med fællesmøder, basisgrupper, spontane aktioner fungerer stort set ikke mere. De dele, der stadig er aktive er de konkrete initiativer, emnegrupper, arbejdsgrupper, kursusvirksomhed, kulturelle aktiviteter, kort sagt afgrænsede aktiviteter. Et eksempel på det er Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske, Forbundet af 1948. På trods af stagnerende medlemstal er aktiviteterne stadig stigende.

Som et resultat af dette er der nu blevet ansat en heltids sekretariatsleder, Bent Hansen, som i mange år har været blandt de mest aktive i Landsforeningen og som kender alle hjørner af det efterhånden vidt forgrenede net af grupper og aktiviteter. På spørgsmålet om, hvad man har af visioner siger Bent, at det vigtigste stadig må være at udvide de kulturelle aktiviteter så huset i stigende grad får karakter af et kulturhus for bøsser og lesbiske.

– Det er vigtigt, at vi bliver ved med at tage initiativer, så vi kan skabe et brugbart alternativ til diskotekerne. Vi har allerede bibliotek, bogcafé, aftenskole, idrætsforening og Radio Rosa. Det er den type af aktiviteter, vi vil arbejde for at få flere af, siger Bent.

Ellers mener han, at det, der skal bruges flest kræfter på, er Kommissionen til belysning af homoseksuelles situation i samfundet, som skal begynde sit arbejde allerede i efteråret. Landsforeningen bliver repræsenteret med to medlemmer, formanden Henning Jørgensen og Mikkel Emborg.

– men, tilføjer Bent, det er også vigtigt at bruge kommissionens arbejde til at styrke den folkelige debat. Det er stadig fortielsen, der er det store problem. Når det drejer sig om bøssers og lesbiskes forhold skal det helst være sensationspræget før pressen tager det op. Holdningsbearbejdelsen er vigtig, og vi arbejder i øjeblikket på at overtale Danmarks Radio til at lave et fast program om bøsser og lesbiskes forhold. Man har anerkendt, at f.eks. handicappede har særlige problemer, som det er vigtigt bliver debatteret og de har nu et 14-dages magasin. Det er noget lignende, vi kunne tænke os, for selv om Radio Rosa er meget vigtig, når det gælder om at få information ud, og vi ved, at den også bliver aflyttet af mange, der ikke er bøsser eller lesbiske, så har Danmarks Radio gennem sine større ressourcer og større gennemslagskraft flere muligheder, slutter Bent.

Forbundets kvindegruppe er temmelig aktiv. Dens synspunkter er, når det gælder kvinders særlige situation, ret sammenfaldende med dem, man møder i Lesbisk Bevægelse og Rødstrømpebevægelsen. Det er stadigvæk områder som voldtægt, generel kvindeundertrykkelse, og opbygningen af et kvindeligt univers, de beskæftiger sig med. Imidlertid kan det godt virke som om kvindebevægelsen er blevet mere indadvendt og tavs. Redaktionens lesbiske medlem, der havde til opgave at finde ud af, hvad der skete i Lesbisk Bevægelse måtte til sidst give op. Forsøgene på gennem veninder, garvede nuværende eller forhenværende LBere at komme i kontakt med LB gav intet resultat. A henviste til B, der henviste til fællesmødet. På fællesmødet kunne der så i bedste fald nedsættes en gruppe, der så kunne skrive noget, der skulle vedtages på et fællesmøde. Med andre ord ville der i bedste fald komme en udtalelse fra LB i løbet af ca. 2 måneder, hvilket var uforeneligt med vores dead-line.

En tilsvarende lukkethed mødte redaktionens andre kvindelige medlemmer hos Rødstrømperne. Vanskeligheden ved at få noget at vide skyldes ikke mindst, at alt skal op på fællesmødet, og ingen enkeltperson tør udtale sig. Standardsvaret, når man ringede til en rødstrømpe, var en henvisning til andre medlemmer. Desuden at de ikke kunne udtale sig, fordi de så ville komme til at formulere en bestemt fraktions synspunkt.

ildere!

Den del af kvindebevægelsen, der står stærkest i dag, er først og fremmest engageret i konkret udadvendt kvindepolitisk arbejde. Også her er strukturen med basisgrupper, fællesmøder på retur, og det, man mærker mest til i offentligheden, er aktiviteterne omkring Grevinde Danner. I et fødselsdagsinterview i Solidaritet nr. 33 hedder det bl.a.:

– Jeg føler det også som en videreudvikling af aktiviteterne i kvindebevægelsen, siger Dorthe.

– Mens vi før i tiden brugte mere tid på at snakke og gå i dybden med os selv, bruger vi nu mere tid på konkret kvindepolitisk arbejde.

For mig har det været vigtigt, at der findes et sted som Danner, et samlingspunkt, hvor vi også har berøringsflader med kvinder uden for kvindebevægelsen, siger Susanne. Kvinderne i huset har haft stor indflydelse på mit liv.

Vi har også ændret vores aktiviteter efterhånden som tiderne har ændret sig. Da kvindebevægelsen startede var det så let at ændre sit liv, nu kan vi mærke, at det er blevet meget sværere at skabe grobund for en anden tilværelse for kvinder, som ønsker det. Mange har kun valgt mellem at vende tilbage til en voldelig mand – eller at gå på bistandskontoret. Det er ændringer i samfundet, som selvfølgelig også fører

til ændringer i vores måde at arbejde på.

Vi kan jo også se, at den måde at lave aktioner på, som vi brugte ved Rødstrømpebevægelsens start, ikke batter mere. Det er blevet sværere at påvirke holdningen i samfundet.

Vi tror, der er brug for andre metoder nu. Der er stadig brug for gadeaktioner, hvor vi går ud og manifesterer os. Viser at vi lever endnu, – at kvindebevægelsen ikke er død. Men der er også brug for, at vi f.eks. ved noget om lovgivningen og prøver at påvirke ad lovgivningens vej, som vedtagelserne fra kvinde-krisecentrene landsseminar i oktober også lægger op til. Jeg tror, der er brug for begge former for manifestation.

Den yngste og mest udadvendte del af bevægelserne er SMil. En stor del af deres arbejde består stadig i at lave aktioner, opsøge begivenhederne.

– Vi synes, vores vigtigste opgave er at gå ud og være aktive dér, hvor debatten er, siger Michael, Eva og Dorte. Vi møder op til alle de debatter, vi hører om, så vi kan korrigere de forkerte ting, der siges om SM. Der har knap været en offentlig debat om seksualitet, vi ikke har været til de senere år, ingen skal vide sig sikker.

Man ville gerne lave en vandrestilling og udgive forskelligt oplysende materiale, men det koster alt sammen penge.

– Det skal nok komme, tilføjer Eva, men det tager tid, fordi vi er en fattig forening. Foreningens lokaler er åbne de fleste af ugens dage, men udover det sociale samvær dér, så findes der en del mindre grupper, hvor man tegner sammen, laver forskellige ting eller – som Michael udtrykker det: diskuterer mere filosofiske emner.

Men SMils hverdag går som den plejer, de forskellige grupper fungerer osv. SMil har en bestyrelse på seks medlemmer og en formand. Der er kønskvotering i bestyrelsen, og medlemmerne definerer selv deres køn, således at forstå, at et medlem, der går i dametøj kan definere sig selv som kvinde, uanset hvordan vedkommende ser ud under tøjet. SMil udgiver eget blad og der er en velfungerende rådgivningsgruppe, der får op mod 2000 henvendelser om året. Desuden afholdes der regelmæssigt diskussionsaftener med indledere både fra foreningen og udefra. Der er en

kvindegruppe, der holder et åbent møde en gang om måneden. Disse møder er i den senere tid efter at de er blevet udannonceret i offentligheden ret velbesøgte. Desuden arrangerer man seminarer, ølejr og meget andet. En videofilm om SM er netop færdiggjort og den skal bl.a. bruges på Preben Hertofts sexologikurser.

Men SMil adskiller sig markant fra de øvrige bevægelsers stagnation og koncentration – for det første om mere praktiske og for det andet mere parlamentariske opgaver. Det gælder delvis Dannerhuset (krisecentret for voldsramte kvinder), Forbundet af 1948 (kommissionsarbejdet), Foreningen FAR og Mandebevægelsen (forældremyndighed) og egentlig også BBF, Århus (orientering mod partiarbejde i stedet for bevægelsesaktiviteter. F.eks. siger Knud Kirkeby Frank i Hvis Tårer var Guld nr. 25: »... jeg regner her ikke BBF som en del af subkulturen; jeg mener, vi burde føle os så integrerede i venstrefløjen og i Fronthusmiljøet, at det ikke giver nogen mening at tale om BBF som en del af subben«).

Mere eller mindre intakt findes de gamle græsrodsbevægelser fra begyndelsen af 70'erne stadig med ideologien i behld, side om side med de mere pragmatiske og realistiske grupperinger. Denne udvikling hænger selvfølgelig nøje sammen med de nye betingelser under krisen for politisk arbejde på venstrefløjen. De forskellige meninger findes side om side som i et supermarked. Ideologien og det dagsaktuelle praktiske arbejde står uformidlet ved siden af hinanden. En diskussion om hvor vi kom fra, hvor vi er på vej hen, og hvor vi står i dag har endnu ikke fundet sted.

Henning Goldbæk
Kurt Overaa

PS. Der er faktisk gjort forsøg på at slå bro over de forskellige isolerede grupperinger. Således har BBF i Århus i år indkaldt til et seminar for de seksualpolitiske bevægelser, men måtte udsætte det til næste år på grund af manglende tilslutning.

I august blev fællesaktion mod Seksuelt Formynderi dannet med det formål at samle de kønspolitiske grupper i en fælles aktion mod indskrænkninger af den seksuelle frihed uden foreløbig at have fået aktiv støtte fra andre seksualpolitiske foreninger end SMil.

Man skal ikke afvige synderligt fra den slagne vej, før man bliver marginaliseret, peget fingre af og anbragt på samfundets yderste rand, – langt, langt borte fra det folkelige fællesskab. Man skal f.eks. bare afvise ægteskabet i traditionel forstand, og SÅ ringer klokkerne!

Som bøsse er man vant til at være i mindretal. For nylig har jeg måttet konstatere, at man også inden for mindretallets egne rækker forsøger at tildele mig og mine meningsfæller en status af tredierangbøsser, en slags bøssernes proletariat. Vores levevis (læs: sexforbrug) sætter os uden for »det folkelige fællesskab«, har jeg hørt.

I maj-måned besluttede folketingets venstre halvdel at nedsætte en kommission, der skulle arbejde efter det kommissorium, som Landsforbundet for bøsser og lesbiske har udarbejdet.

På denne baggrund (?) bragte Politiken fredag den 3. august en kronik med overskriften »Homoseksuelle på 2. klasse«. Den var skrevet af sognepræst Henning Reelsbo og indeholdt en saligprisning af ægteskabet som forløsende for synlige som usynlige homoseksuelle. Det fremgik af kronikken, at Henning Reelsbo tillægger den ritualiserede handling en slags mirakel-effekt: muligheden for at gifte sig vil med ét slag gøre alle de synlige bøsser og lesbiske i parforhold respektable, og ikke nok med det: alle de hengemte og uforløste vil i ægteskabsmuligheden se det springbræt, der vil få dem fluks ud af skabe og skuffer.

(At homoseksuelle har et arveretsligt mellemværende med sam-

fundet ved vi kun alt for godt. Det skal naturligvis udlignes ved passende justeringer i paragrafferne, men det er trods alt det mindst afgørende i denne forbindelse. Hvis vi ikke får vore samværsrammer indrettet på OS, på os allesammen, så bliver der nemlig overhovedet ikke nogen, til at arve nogetsomhelst).

Henning Reelsbos kronik kunne jeg kun læse som en borgerliggørelse af os homoseksuelle, så vi kunne komme på 1. klasse sammen med de rigtige par. Målet er klart nok: folkelig accept, midlet lige så indlysende: tyl og guldrandede papirer.

Eftersom kronikken tydeligvis havde adresse til vore repræsentanter i den nævnte kommission, fandt jeg anledning til at gøre opmærksom på et af de andre synspunkter i menigheden. Jeg skrev et karsk svar, som Politiken (som den liberale avis den ikke er) returnerede. Jeg sendte så mit indlæg til Søndagsredaktionen på RADIO ROSA og blev her indbudt til diskussion med præsten. Det var ved den lejlighed jeg blev marginaliseret. Alligeve har redaktionen af SEKSUALPOLITIK bedt mig gentage mine synspunkter, og det gør jeg naturligvis gerne: Jeg kan ikke se, hvad ægteskab overhovedet har med os homoseksuelle at gøre. Det er der imidlertid (mang?) andre, der kan, og eftersom det kunne gå hen og blive »årets tilbud« fra den stærkt heterobefolkede kommission, kan der være god grund til at beskæftige sig lidt med, hvorfor tilbud om ægteskab *ikke* løser de problemer, bøsser og lesbiske tvinges til at leve med.

For mig at se er hele ægteskabsideen i den grad designet til hetero-

verdenen, – og alene af den grund er den frastødende. Det forhold, at stadigt flere af brugerne undsiger modellen, gør det ekstra gådefuldt, at den nu skulle markedsføres i homoseksuelle kredse.

Ægteskabets væsentligste funktion synes at være den at give den ene part moralsk og juridisk ret til at beherske og begrænse den anden parts udfoldelser. Hvis det er samvær og tæthed i glæde og sorg, man ønsker, så ser jeg ingen grund til at løbe op ad kirkegulvet.

HVIS homoseksuelles største problem var, at vi til trods for vor egenart ønskede at leve op til den opdragelse og massive påvirkning, vi er blevet udsat for i vore mest modtagelige år, ja, så ER ægteskabet en løsning.

MEN jeg tror nu tværtimod, at de allerfleste af os i kraft af en voksende bevidsthed om egen identitet magter at kaste undertrykkelsen af os. Selvundertrykkelsen, som vi mestrede fra barnsben får vi både evne og lyst til at bekæmpe. Alene det faktum, at der er bøsser og lesbiske – og der er fler og fler – der offentligt i det store og det små giver sig til kende, viser at selvundertrykkelsen er på retur. Det er et godt tegn. Den udvikling skal støttes. Bøsser og lesbiske skal være synlige som det, de er: bøsser og lesbiske! Og ikke som ægtepar, der til forveksling ligner præmieparrene fra reklamerne. Vi kan ikke være tjent med at få folkelig accept og respekt på betingelse af borgerlig tilpasning. Vi skal ikke gøre os fortjent til respektabelt omdømme. Vi er gode nok som vi er, så længe vi hver især kan stå inde for det, vi er.

TYL OG GULDRANDEDE PAPIRER

Når det ind imellem kan være svært – for ikke at sige umuligt – at »forsvare« sig, skyldes det oftest alene de betingelser, vi skal forsvare os på. Det er ALTID heteroernes.

Det monogame glansbillede bærer også rundt på. Og for visse er *det* nok modellen, for andre er det ikke. Den heteroseksuelle verden prøver at bilde os ind, at der er kvalitativ forskel på de to modeller. Det er løgn. Der er nogle få heteroer, der har vist det, og der er flere og flere bøsser, der viser det.

Beskyldningen om UTROSKAB er et af den heteroseksuelles verdens disciplinærmidler til at få løggen til at glide ned. Nu forsøger man altså via ægteskabslovgivningen at få afrettet os andre også. Hvad er utroskab andet end en falsk betegnelse for den menneskeret ikke altid at tænke med hovedet, men nu og da med hjertet – eller pikken!

Paradoksalt nok er et af hovedargumenterne mod angreb på de monogame utopier altid, at det går ud over trygheden og tilliden i PARforholdet. Denne skrigende selvmodsigelse forstyrrer ikke monogamiens fortalere. De taler gerne igen og igen om at tryghed er at man aldrig svigter den anden, det betyder imidlertid ikke andet end, at man aldrig boller med andre end den eneste ene. Lagnet er tryghedens og tillidens fosterland.

Men hvis man er tryk, og hvis man har tillid, kan man så ikke netop give afkald på denne totale råderet over den anden?

Hvorfor er det SÅ afgørende, hvem man lader komme til sit underliv? Er det ikke i den anden ende, der er basis for virkeligt samvær? Er

det ikke meget mere afgørende hvem vi deler sorger og glæder med? Hvem vi er trofast ven over for? Hvem vi hjælper alt det vi kan? – og nårsomhelst! Lytter til og forstår på de betingelser, der er den andens?

Er det ikke?

Jo, selvfølgelig er det det. Det vi kan give hinanden og som avler tryghed og tillid, – ja kærlighed for den sags skyld, det foregår ikke på lagenet, ikke i parken eller på lokumet. Det foregår alle andre steder.

Der er ingen tvivl om, at der også her i landet sidder adskillige tusinder bøsser og lesbiske, som er bange og utrygge ved deres seksuelle orientering. Så bange og utrygge er nogle af dem, at de sikkert nu og da »forfalder« til at ønske, at de var heteroseksuelle. Det skal de ikke lastes, men det er en skamlet for et veludviklet samfund, at visse borgere skal udsættes for den ydmygelse. Folketingets bedre halvdel synes at ville råde bod herpå. Men hvordan? Hvilke forudsætninger har kommissionen for overhovedet at forstå vores situation?

Der er god grund til ængstelse, når man ser hvordan justitsministeren har befolket kommissionen: Repræsentanter (embedsmænd formentlig) fra de fem ministerier: justitsministeriet, undervisningsministeriet, socialministeriet, arbejdsministeriet og kulturministeriet. (Sidstnævnte medtaget under pres fra Forbundets to repræsentanter: Henning Jørgensen og Mikkel Emborg, som også sidder i kommissionen). Endvidere er formanden for Dansk Kvindesamfund og Per Kleis Bønnelycke udpeget til at sidde i

Kommissionen sammen med et af de få lyspunkter: Preben Hertoft. Igen er der tale om henstilling fra Landsforbundet og lykkeligvis er den blevet fulgt af justitsministeren. Men håbet brister, når kommissionens formand og næstformand importeres til kommissionen direkte fra ægteskabsudvalget (Poul Dam og landsdommer Svend Danielsen), og for at der ikke skal være nogen tvivl mulig pålægger justitsministeren kommissionen at tage udgangspunkt i den betænkning, der netop er skrevet af Ægteskabsudvalget. Til lykke for de giftesyge, der godt kan begynde at pudse femørene. Og til skade for os alle!

Lidt af et håb tændes der dog ved vor formand og hans bisidders udtalelse om, at gøre hvad der står i deres magt for at få forsamlingen bragt tilbage på det spor der kan føre til en væsentlig bedring af vore levevilkår. Eller med kommissoriets egne ord:

»... sammenstille og fremlægge videnskabelig dokumentation om homoseksualitet og homoseksuelles livsform samt foranstaltede undersøgelser, der belyser homoseksuelles juridiske, sociale og kulturelle situation... fremkomme med forslag til foranstaltninger, der sigter mod at fjerne eksisterende diskrimination inden for alle sektorer i samfundet...«

Og som den allersidste BISÆTNING:

»... herunder forslag til bestemmelse for faste samlivsformer.«

Det er ikke vanskeligt at se prioriteringen.

God arbejdslyst Henning og Mikkel!

Erik Ladefoged

Det var barskt at vokse op i 50'erne og få den forvrængede, lumre seksualitet, der herskede dengang indlært som virkelighed, som det naturlige. Det er sikkert heller ikke let i vore dage med video og porno over det hele. Jeg siger ikke, at min generations opvækst var den værste, slet ikke. Der er større tomhed nu på mange områder. Jeg siger bare det var sgu noget specielt at gro op i en verden, hvor seksualiteten ikke eksisterede.

Ikke at man ikke kendte til forplantningens mysterier og at folk ikke bollede løs som de altid har gjort, det var bare ikke rigtig virkelighed. Det eksisterede ikke. Man talte ikke om det, og det var ikke nogen faktor i livet. Sådan var den officielle vibration, den virkelighedstone, der mødte en i skolen, ved middagsbordet, i radioen, i butikkerne osv.

Selvfølgelig var der så »okkult« sex – læge-lege i baggårde og kældre, indstregninger i hemmelige Miller-bøger med hvad vi kaldte gode steder, fælles onani og tissemands-inspektion i cykelskure osv. Men disse aktiviteters undergrundskarakter understregede bare så meget desto mere at sådan noget ikke eksisterede i den rigtige verden. Jeg taler her om mellem- og overklasse; underklassen har altid været mindre fremmedgjort.

En sådan virkelighedsundertrykkelse avler en masse samvittighedskvaler, angst og usikkerhed. Jeg gik i hvertfald rundt og følte mig lidt småmærkelig med min store interesse for sex. Jeg skjulte den så godt jeg kunne, og regnede med at blive »rask« ligesom de andre når jeg voksede op. Sex og skyld blev koblet godt sammen, sådan som det fx er udtrykt i mange Bergman-film.

Jeg gik og skævede ud af øjenkroge og prøvede at få set så meget som muligt af det vidunderligt-dragende: jeg gloede op under skørter, ind på brysterne i siden at åbne trøjer og drømte vildt om alt det dejlige der var skjult bag brystholdere og roll ons. Det uhyggelige er, at denne holdning fortsatte dengang seksualitet begyndte at blive praktisk virkelighed. Jeg gik til fester og mødte piger. Nogle kunne lide mig, men det betød langt fra at vi kunne henge os til kroppens glæder. Dengang var sex ikke – i den virkeligheds-stemning jeg beskriver – noget med to menneskers fornøjelse.

Det var en kamp, det var noget man som hankøn overvandt pigen til. Men ikke nok med det, selv om det faktisk skete at man kom til at kæle for bryster og hvor langt det ellers kunne komme, ja så foregik det i en vibration af IKKE-EKSISTENS. Pigerne lod som om der ikke skete det der skete.

Det seksuelle samvær (det var

hyppigere petting end egentligt samleje) var ikke noget psykisk samvær. Man kunne ikke snakke om det der foregik, man var bare forpint af ømhedstrang. Spillereglerne eller game'n i det var at pigen blev så overvældet af seksualitet at hun mistede besindelsen. Dvs. hun måtte foregive at være i en underlig pseudo-ekstase, og drengens pligt var at HOLDE DAMPEN OPPE. Hvis jeg skulle tisse midt i det hele eller hvis der var en grammofonplade, der kørte i samme rille, kunne jeg ikke bare rejse mig og ordne sagen, så var »slaget« tabt. Så havde hun – ifølge reglerne – lov til at vende tilbage til normal tilstand, hvor hun selvfølgelig måtte vær afvisende og holde på sin ærbarhed. Man lå og rodede rundt med hinanden – men det var på ingen måde noget, man var sammen om. Det er en meget usund måde at gøre sine første seksualerfaringer på.

Det lignede faktisk mere en militær aktion. Der var klare strategiregler. Udfordringen var hvor langt pigen ville gå, hvor meget man fik lov til. Når to mennesker dengang kælede med hinanden hed det sig, at drengen opnåede noget, mens pigen gav noget. Manden VANDT f.eks. anseelse og status blandt de andre mænd, mens pigen TABTE sin dyd og sit rygte. En pige, der ikke overholdt disse illusioner og havde et ægte og naturligt forhold til sex, blev naturligvis kaldt for en liderlig kælling – og det var sjældent.

Den militære fremrykning i terrænet foregik f.eks. ved at man først under dansen prøvede at danse tæt. til ungdomsfesterne blev lyset på et tidspunkt slukket – undtagen hvis forældrene hysterisk hold på at det var forbudt – og dette var signal til offensiv: kinddans og evt. kys. Erobringen foregik fra den øverste del af kroppen og nedad. Denne regel var det meget groft at bryde. Dvs. når man havde fundet ud af at pigen godt ville kysse gav man sig til at undersøge, om man også kunne få lov til at tage hende på brysterne. Videre fremmarch krævede da, at man afbrød dansen og satte sig ned eller i gunstige tilfælde gik ind i forældrenes soveværelse.

Hvis man f.eks. midt under dansen fik et ordentligt jern på, hørte det med til det ikke-eksisterende, hverken kropsligt eller verbalt. Hvis en pige trykkede sig ind til ens erektion, ja så var hun eddermaneme frisk.

For det meste overholdtes grunddillusionen om at der ikke foregik det, der foregik. Man rykkede et skridt frem, f.eks. fra at kysse til at kæle bryster og afventede da accept eller afvisning.

Når man var nået så langt, at man

SEX ELLER KRIK

ifølge reglerne skulle til at berøre kussen kunne man meget let risikere en afvisning. Men den hærdede pige-charmør lod sig ikke gå på af at hans hånd blev fjernet, men lagde den hen igen. På den måde kunne det lykkes ham at berøre kussen så meget at den biologiske energi blev vækket. Pigen blev greben af en lidelighed, hun måtte overgive sig til, og kæleriet kunne fortsætte uden at pigen havde mistet sit omdømme.

Et andet eksempel på denne måde at være sammen på, var det med forholdet til brystholderen: gammen var, at hvis man kunne finde ud af at demontere BH'en ja så var det ok, men pigen hjalp ikke med! Derfor var der udviklet en videnskab, hvor drenge fagligt drøftede gode og dårlige BH'er. Ligesom en højhalset sweater var besværlig over for en med V-udskæring.

Og mens man sådan moslede med låseværket, kunne man jo kun bruge een hånd, for pigen skulle jo holdes i gang. Man kyssede og kælede altså vildt og inderligt på forsiden, mens på ryggen af hendes krop ingeniørtropperne var i fuld gang med at få den skide lås op. Det lykkedes langtfra altid.

OK, det var hårdt, og jeg har da også taget skade af det. Men jeg kan da også godt se det morsomme i det. Og måske var det ikke lige slemt alle steder. Men det kan også være, at noget af det fortsætter i dag, hvor det kølige og afvisende igen er på mode, og i så fald skal det alvorligt bekæmpes. Der er for mange psykiske omkostninger på en så pervers samværsform.

Og det må huskes, at seksualmoral til syvende og sidst er noget med liv og død. Man kan tænke på homofiles forhold i de islamiske lande, eller på middelalderens klosterregler, hvorefter en nonne skulle spærres levende inde, hvis hun havde hengivet sig til sex. Men også dette, at mange kvinder i tidligere tid døde i barselsseng, hænger sammen med seksualmoralen. Underlivet på de fødende kvinder skulle være tildækket, og denne kusse-angst gjorde fødselshjælpen vanskelig og infektioner opstod, fordi der ikke kunne vaskes ordentligt.

Samme kropsangst gav sig udtryk i, at manden ikke måtte/turde være tilstede ved fødslen. I en folkeviser fortælles der om en fødende kvinde, der er ude at rejse og kun har en mand til at hjælpe sig. Hun sender ham bort under påskud af, at han skal hente vand – og dør. Heller end at få hans hjælp:

Før Manden skulde vide af Kvinders Nød

Langt hellere vil jeg i grønne Engde

Lars Chandresh

Vi slår ikke på folk,

Sommer og efterår har været en travl tid for SMil's aktivister, og pornodebatten har taget tid og kræfter, men aktivisterne har prioriteret dette højere end noget andet. Seksualpolitikens usendte har også mærket til denne travlhed i SMil, det har været svært at få en bindende aftale om et interview eller i det hele taget fange nogle af de travle aktivister. men en grå blæsende novembersøndageftermiddag ringede telefonen og Michael spurgte, om jeg kunne komme med det samme. Så med båndoptageren i den ene hånd og de kritiske spørgsmål i den anden kastede jeg mig op på cyklen.

Da Michael Jensen, Dorte Bjarnow og Eva Gall – alle garvede aktivister fra SMil – var mødt op, og vel bænket omkring bordet med the og nyristet brød, kunne snakken begynde. Michael: Der går en nypuritansk bølge over hele den vestlige verden i øjeblikket. Det startede i USA, men man behøver ikke gå længere end til Sverige og måske især Norge for at se, hvordan nypuritanerne har haft held med sig på en lang række områder. F.eks. døde svensk SMil mere eller mindre på grund af annonsecensur. Aviserne var bange for at blive dømt for rufferi, der måtte ikke stå noget om pisk eller seksuelle aktiviteter i annoncerne. Vi kunne se, der var nogle herhjemme, der forsøgte at plagiere de ting, der sker i Norge og Sverige, og så syntes vi, at måtte op af starthullerne.

Eva: I Norge og Sverige er yderligtgående religiøse sekter, det politiske højre og venstre samt kvindebevægelsen gået sammen i kampen mod pornografi. Det hidtil alvorligste forsøg på at indføre »norske tilstande« herhjemme er afværget i første omgang, men selv om stormen er stilnet af, så er debatten ikke færdig, den kommer igen, og så må vi være parate til at imødegå alle de alle de usandheder, der bliver sagt om SM, hvor som helst og når som helst.

Dorte: Debatten er ikke ny, den har været det i lange tider. Det første slagsmål, vi havde, var med Chr. Braad Thomsen på filmmuseet i '80. Han holdt et foredrag om Fassbinder, og der sagde han bl.a. at vi allesammen var masochister, fordi vi havde haft en dominerende far. Jeg tror nok, han er blevet klogere på sine gamle dage. Vi har også forsøgt at komme op og skændes med Lone Backe, der mente, at nu når børnepornoen var blevet forbudt, så måtte SM pornoen blive det næste. Og så var der et slagsmål med psykologen Jørgen Lumbye og med Fanny Søstrene, Nele Rasmussen og Ida Koch, som vi heller ikke er så enige med. Ja, og Kvindefronten, som stod og demonstrede mod Anne Linnet koncerten, men dem

lykkedes det nu aldrig at komme i snak med.

Ingen har sagt navnet endnu, så jeg vover et forsøg: Ruth Olsen?

Michael: Ruth Olsen har stadig ikke forstået et klap. Under debatten inde i Grand efter filmen Not a Love Story havde jeg en meningsudveksling med hende. Jeg var fløjtede gal og fortalte hende vistnok mere eller mindre direkte, at jeg syntes, hun var et dumt svin. Hun svarede, at så måtte hun jo kunne blive en god sadist og begyndte at blande fascisme ind i det. Så var jeg nødt til at fortælle hende, at vi ikke slår på folk, vi ikke kan lide.

Eva: Det er klart, hun bliver nødt til at fastholde sin uvidenhed. Hvis hun prøver at forstå noget af det, vi siger, så falder hele hendes argumentation til jorden.

Dorte: Vi kan give masser af eksempler på hendes måde at argumentere på. F.eks. siger hun til Københavns Radio: »Det er jo det, jeg kender fra Dannerstiftelsen, når man først har bildt en kvinde ind, at hun er masochist, så ender det med hospitalsudgifter«. Ved et møde inde i Huset kunne en repræsentant fra Joan Søstrene afkræfte Ruth Olsens påstand. Hun sagde, at hun kun kendte til et eneste tilfælde, hvor der måske var SM indblandet, og hende henviste man til SMil's rådgivning! Så den der med at man kender det fra Dannerhuset er fup og svindel. Simpelthen. Derfor synes vi også, det er vigtigt, at vi snakker med nogle fra Danner, og for nylig fik vi så en indbydelse til at komme ind og fortælle om SM.

Eva: Det var Judith, Rebekka og mig, der var derinde. Det var egentlig en ejendommelig oplevelse. Der var mødt omkring 30 kvinder op, men der var meget få spørgsmål efter vores indlæg, og de var meget lidt skarpe og kritiske. Det hele var egentlig lidt fladt. Så på trods af, at vi vidste, at mange af de tilstedeværende var meget kritiske mod SM og ved flere lejligheder har udtalt, at SM var noget forfærdeligt noget og kun et skinudtryk for hustruvold, så kom de synspunkter ikke frem i de-

batten. Trist nok, for det var stedet, debatten skulle føres og ikke i læserbrevspalterne.

Kan I ikke sige lidt om, hvad det er, I og dele af kvindebevægelsen er så uenige om?

Michael: Man kan sige, at SMil mener en eneste ting: folk skal have lov til at bolle med hvem fa'en de vil og hvordan de vil. Men så er det, at Olsenbanden finder på at mene, at sadomasochisme er vold og at det, det kalder voldsporno også omfatter SM porno. Det er den sammenblanding af begreberne, vi reagerer imod. SM er den del af seksualiteten, der handler om dominans og underkastelse. Det har intet med vold at gøre.

Sadister kan vel også være dumme svin, har I aldrig haft problemer med vold i foreningen?

Nej, aldrig. Den eneste episode, vi har haft i foreningen, og hvor vi har bortvist et medlem, var engang en mand stak sin kone en på siden af hovedet – uden at hun havde bedt om det. Og den slags gør man ikke hos os.

I SF's medlemsblad Folkesocialisten proklamerede nogle medlemmer af SMil – blandt andet dig Michael og Dorte, at I havde dannet en undergruppe af sadomasochister. Er det for at genere SF, fordi Ruth Olsen er folketingsmedlem for SF?

Michael: Typisk, så råbte Ruth Olsen straks op om, at nu var der en masse SMil-folk, der havde meldt sig ind i SF, men som en skrev i et svar til hende, så kunne det jo være, vi havde været der hele tiden. Når slaget nu står i SF for nogle stykker af os – en masse er faktisk en 4-5 stykker – så er det selvfølgelig fordi vi er SF'ere. Teoretisk kunne det ligeså godt have været i Dansk Cyklistforbund, vi var gået ud som SM'ere, men nu er det altså SF fordi det er der diskussionen foregår i øjeblikket.

Dorte: Nu er hun desværre blevet genopstillet, men i sit valgoplæg lover hun, at hun vil lære at udtrykke sig tydeligere i fremtiden. Det venter vi så spændt på. Hidtil har hun jo sagt en masse, hun ikke har sagt.

vi ikke ka' li'

F.eks. har hun ved flere lejligheder sagt, at nu skulle vi bare have det her etiske navn, og så kunne man altid forbyde noget mere senere. Det har hun så sagt, hun ikke har sagt, og der er masser af andre eksempler på ting hun aldrig har sagt. Hun må være det mest »fejlciterede« menneske i Danmark. Forøvrigt kan jeg ikke se, de restriktioner i seksualiteten, hun er fortalende for har en pind med socialisme at gøre.

Medlemmerne i SMil er vel en broget flok, hvordan bliver I enige om, hvilken politik I skal føre?

Michael: Nu skal man jo ikke ligefrem vise restriktioner i foreningen, og det vi laver i SF er for egen regning.

Eva: Der er ikke den store uenighed i foreningen. Der er selvfølgelig en løbende diskussion om hvilke ting, der er vigtige, men da alt arbejde er frivilligt, så bliver det lysten, der driver værket, og om det der så bliver gjort lige er det, andre synes skulle gøres først er så en anden sag. Sådan vil det altid være og sådan er det også i andre græsrodsbevægelser.

Dorte: Der har da været kritik af, at vi har brugt så megen tid på sommerens debat, og nogle mener, det ikke er godt med for megen offentlighed omkring foreningen. Det er klart, der er gået megen tid med den debat, og der sker da heller ikke så meget i retning af fester o.lign. i øjeblikket, men det skyldes simpelt hen, at vi mangler aktivister. Samtidig har debatten også medført, at vi får mange henvendelser fra uddannelsessteder, foreninger osv., som vil have, at vi kommer og fortæller om foreningen og SM, og det synes vi også er et vigtigt arbejde.

Men det typiske for SMil er vel, at det ikke kun er en seksualpolitisk forening, man driver også SM i praksis. Jeg tænker på jeres spankingrum. Når man taler med folk om SMil eller læser om jer, så er det ofte

den side, der fokuseres på. Har det givet jer problemer i retning af at blive taget alvorligt som seksualpolitisk forening?

Dorte: Ja, på en måde. Det der med spankingrummet er noget journalister altid spørger om.

Michael: De elsker det. Det er lige meget, hvor vi bliver interviewet til, så står der 400 linier om piske og redskaber og om, hvor skummelt der ser ud, og så til sidst kommer der måske en et lille bøvs om, at vi da forresten også har en velfungerende rådgivningsgruppe, en kvindegruppe osv. Men nu står der faktisk i SMils formålsparagraf, at vi vil arbejde på at skabe oplysning og forståelse for SM og skabe trygge rammer for udøvelsen af SM, og det sidste har vi så gjort ved at lave et spankingrum.

Eva: Der ligger også det i det, at netop SM kan være svært at praktisere i en toværelses med små børn rendende omkring benene på en, og SMere kan godt lide iscenesættelse, og endelig er der også naboerne, det er jo ikke altid, de ting, vi kan lide, er lydløse.

Dorte: Jeg synes den sammenkobling er et problem, og jeg har fra begyndelsen været modstander af, at vi skulle have et spankingrum. Jeg har den opfattelse, at det må folk selv finde ud af derhjemme, og hvis det larmer for meget, så må folk klasse nogle æggebakker op på væggen. De har sgu da heller ikke bolle- rum inde i Forbundet (for bøsser og lesbiske. red.). Jeg er sikker på, det

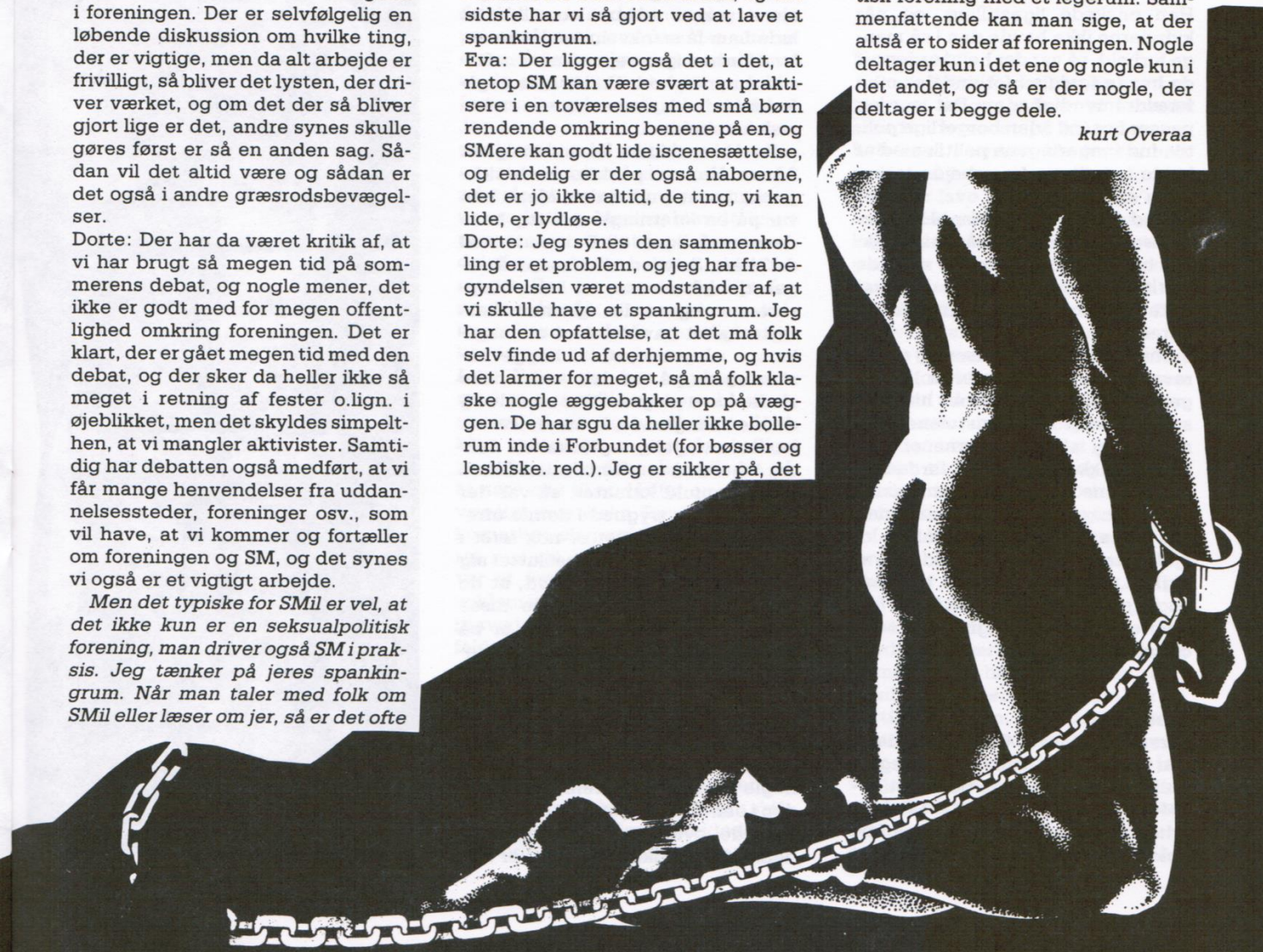
skader os mere end det gavner os.

Eva: Jeg synes også, det har en vigtig social funktion. Mange nye medlemmer er meget usikre, og der sker også en erfaringsudveksling og en ganske almindelig forbrugervejledning. Jeg kan godt se, det er et problem i forhold til pressen, men i foreningens daglige liv kan jeg ikke se, det er et problem, og jeg tror også, det giver os medlemmer.

Dorte: Det tror jeg også, det gør, men jeg tror også, der er andre, der ikke melder sig ind af samme grund. Mange opfatter os som en sexklub, og vi får jævnligt opringer i rådgivningen af folk, der spørger, hvad en røvfuld koster hos os.

Michael: Men vi er en seksualpolitisk forening med et legerum. Sammenfattende kan man sige, at der altså er to sider af foreningen. Nogle deltager kun i det ene og nogle kun i det andet, og så er der nogle, der deltager i begge dele.

kurt Overaa

Drikfældige fædre

»Kvindebevægelsen, både Dansk Kvindesamfund og rødstrømpebevægelsen, har markeret sig stærkt imod lovforslaget om fælles forældremyndighed. Argumentationen har været at kvinderne har været undertrykt i så lang tid på en hel masse områder, så de skal ikke slippe de sidste fordele de har. Men man kan nok undre sig over den holdning, for den forudsætter at det at have forældremyndighed udelukkende er et gode. Men forældremyndigheden, som den er nu, kan også være en byrde for kvinden, når hun skal ud på arbejdsmarkedet, eller på anden måde frigøre sig bl.a. fra modermyterne. Det er tydeligt at rødstrømpebevægelsens og Dansk Kvindesamfunds argumentation bliver brugt fra Folketingets talerstol af de borgerlige politikere. Ninn Hansen fremhævede netop det synspunkt, at kvinderne burde man ikke fratage forældremyndigheden. Han ønskede ligestilling, og når kvinderne ikke havde den i så mange forhold, så var det helt i orden, at de havde fordele i forbindelse med forældremyndigheden. Det tror jeg passer fint ind i den borgerlige politik, ind i regeringens politik med at holde kvinderne fra arbejdsmarkedet.«

Med denne kommentar til kvindebevægelsen er tonen slået an i artiklen her og i interviewene med de fraskilte fædre, der retsligt er blevet frataget forældremyndigheden til deres børn.

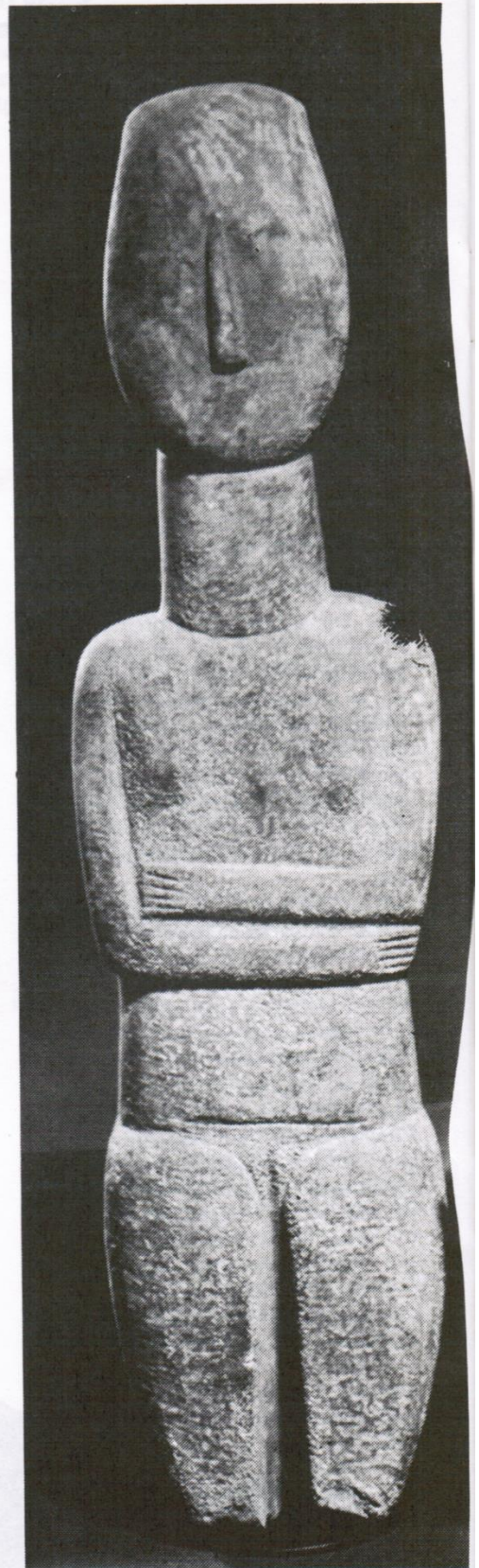
Sorgen, nedværdigelsen og mindreværdet er følelser, der er lige så gennemgående i fædrenes historie, som juraens og domstolens cementering af kønsrollerne er det. Hvis det ikke var for det, var fædrenes historie for trivielt til at fortælle endnu en gang. Men der kan skimtes et lys i lovens ord, nemlig i lovudkastet om fælles forældremyndighed, der har været til 1. behandling og som har mulighed for at forhindre nogle af de tragiske historier og retssager.

Fædrene

Lars blev skilt for 6 år siden, hans søn var da 2 år gammel. Hans ægteskab havde den sidste tid været belastet af hans og hans kones skiftende arbejdstider og hans spændte forhold til svigermoderen, som boede i

samme landsby. Som de fleste mænd oplevede han det som et chok, da konen pludselig gik og i første omgang uden at tage sønnen med. En uge efter kom hun for, under trussel med foged, at fjerne sønnen. Det var umuligt at få en dialog igang med konen, hvorfor han kontaktede socialforvaltningen og det amtslige børnerådgivningscenter, som viste stor forståelse for hans synspunkter. Men disse institutioner ville eller kunne ikke skride ind over for fjernelsen af barnet. Så var kun den juridiske sagsbehandling tilbage, som startede med at han og hans tidligere hustru blev indkaldt til et mæglingssmøde i amtet. Ved venners mellemkomst kom der en dialog igang mellem Lars og hans kone om samkvem med barnet, hvilket medførte at Lars trak sit krav om forældremyndighed tilbage, dvs. stoppede den retssag, som var ved at blive planlagt. Men konen fulgte sin advokats advarsel om ikke at lade Lars få samkvem med sønnen, hvorfor han igen rejste krav om forældremyndighed. Under hele sagsforløbet holdt hans kone sønnen væk fra sin far.

Poul blev skilt for 5 år siden og har 3 børn. Han var på daværende tidspunkt bosat i udlandet. Mens han var på en foretningsrejse tog hans daværende kone til Danmark med de 3 børn. Selv fortæller han, at årsagen til skilsmissem var kønsrolleproblemer og at der igennem hele ægteskabet havde været en magtkamp. »Jeg tror, at vi begge bestræbte os på, at den anden ikke skulle have magten over en selv og denne manglende kommunikation kvalte antagelig ægteskabet. Selv om ægteskabet efterhånden fik en lidt stormfuld karakter, så var der stadig en vis tryghed i denne ufredelige situation. Det er nok først i det øjeblik, at parterne beslutter sig til, at de skal gå hver til sit, at de egentlige karaktertræk hos disse personer kommer frem. Det er på det tidspunkt, at man viser hvor meget man er i stand til at kunne og vil samarbejde. Det ser man jo bl.a. rundt omkring i de samkvemssager, hvor der sker en sabotage fra kvindens side. Der kommer pludselig nogle karaktertræk frem, som manden i den situation står ganske uforstående overfor, fordi sådan var hans kone da ikke. Men det er nok

og uligevægtige mødre

rigtigt, at på det tidspunkt kommer de egentlige dybereliggende karaktertræk frem».

Poul ønskede at få forældremyndigheden over ihvertfald et af børnene, hvorfor han søgte at få det afgjort i retten.

Retten

Lars: Alt i alt mødte jeg op i retten uden at vide et klap om, hvad der skulle ske. Jeg havde jo aldrig været i en retssal før. Man har jo set Perry Mason og andre kriminalfilm, men det ved man jo godt ikke har noget med hverdagen at gøre, så derfor var jeg utrolig usikker. Den usikkerhed havde jeg så, da jeg pludselig sidder med dommerskranken i midten, en mindre skranke til hver side for dommeren, og selv sad jeg ved siden af min advokat, en fremmed mand. Ovre på den anden side havde jeg min kone, som jeg havde en bitter følelse overfor, fordi hun greb sagen an som hun gjorde, og så hendes advokat som jeg mildest talt hadede. For jeg følte at han havde slået en masse i stykker og havde øde-

lagt en masse muligheder for at sagen kunne have fået et andet forløb. **Poul:** Hvis man prøver at kigge på, hvad der siges i skilsmisssager, så skulle man tro at alle mænd er grusomme, grufulde og drukkenbolte. Det er en ganske væmmelig situation at være hos en sagfører og sagføreren spørger: Hvad kan argumenterne være for, at du skal have forældremyndigheden, der må være noget du kan sige om din kone, eller om din mand. Det bliver til nogle argumenter, der bliver fremført i retten. Man kunne egentlig forestille sig, at sagførerne havde en liste over argumenter som de vidste, at der var bid og go i, i en retssag. Jeg kunne forestille mig, at en sagfører normalt ville sige til en kvinde: Driker Deres mand for meget? Og jeg kunne forestille mig, at en sagfører siger til den mandlige klient: Er Deres kone meget uligevægtig? Det er vel rigtigt, at mænd gennemgående drikker mere end kvinder, og det er vel også rigtigt, at kvinder ofte er mere uligevægtige end mænd. Dvs. at de argumenter der bliver fremført, reelt er temmelig indholdsløse. Jeg havde regnet med, at anklagepunkterne mod mig havde været noget med mit overdimensionerede arbejde, at jeg aldrig var hjemme og lignende ting. Men jeg blev derimod præsenteret for, at jeg i den sidste del af ægteskabet havde drukket for meget. Det var meget sørgeligt, for nogle måneder efter sagde min tidligere kone, at *det* jo egentlig aldrig havde været et problem.

Lars: Retssagen hos mig begyndte med, at min tidligere kone blev udspurgt af sin egen advokat. Hun blev spurgt om mange forskellige ting, men hovedsageligt gik det på at gøre mig til et dårligt og mindre værdigt menneske. Det gik på nogle korporlige slagsmål, der havde været mellem hende og mig, hvilket var et forsøg på at få gjort mig til voldsmand af værste slags. Man prøvede at tale om drikkeri, men det faldt ikke i god jord. Så gik argumenterne på at jeg havde forsøgt at dominere hende i ægteskabet, ved at jeg havde prøvet at få hende til at holde op med at arbejde. Den historie, som jeg kendte var, at jeg havde talt om, at hun skulle søge noget andet arbejde, sådan at vi undgik skifteholdsarbejde. Jeg arbejdede på fuld tid, og min uddannelse tillod

mig ikke at søge ret meget andet arbejde, hvorimod hun arbejdede på halv tid og hendes uddannelse gav hende nogle muligheder. Så jeg mente ikke at det var et forsøg på at dominere, det var fornuft.

Så var det min tur, og min advokat talte om min bolig. Jeg havde etableret mig og havde mulighed for at tage mig af Anders fremover, bl.a. kunne han få sit eget værelse. I ejendommen boede også min bror og svigerinde, som var villige til at passe ham, og det var lykkedes mig at få tilsagn om en børnehavaplads, hvis jeg fik forældremyndigheden. Min tidligere kone havde kun eet værelse hos sin mor, og hun havde ikke nogen til at hjælpe sig udover hendes mor, som var alvorligt syg. Min kone indrømmede også i retten at når hendes mor passede Anders gik det ikke særligt godt. Men i domsudskriften kom denne sidste bemærkning ikke med.

Dommen

Poul: Selve forestillingen i retten blev en omgang, hvor vi kastede smuds i hovedet på hinanden, og hvis man i øvrigt selv havde haft mulighed for at genetablere forholdet eller lave nogle fornuftige aftaler omkring børnene, ja, så var der ingen chancer for det efter retssagen. Der bliver lavet nogle afgørelser og nogle af dem og det grundlag, de træffes på, sårer mænd. Det angives f.eks. i domsudskrifter, at begge parter er lige egnede til at have forældremyndigheden, men når man så bagefter tillægger forældreretten over en pige til moren med den begrundelse, at man tager hensyn til barnets køn og alder, så føler manden sig såret. Der ligger en insinuation i dette argument.

Lars: Præmisserne i dommen lød for mig bl.a. på barnets alder og samtidig konstaterede man, at ingen af parterne var uegnede til at have forældremyndigheden. Jeg havde lidt svært ved at forstå, hvad barnets alder havde med den sammenhæng at gøre. Hvis man ser på partforklaringen, hvor det var givet, at jeg havde bedre rammer, følte jeg det simpelthen som om jeg var jordet. Det var et chok, hvad der også var baggrunden for, at jeg efter meget lang tids betænkning ankede sagen til landsretten. Her

stadfæstede de byrettens afgørelse, og det efterlod hos mig en følelse af, at dommen på forhånd havde været afsagt. Afgørelsen var taget totalt hen over hovedet på mig. Det er utroligt svært at leve med sådan en afgørelse, der er et diktat. Jeg føler stadig i dag, at alt der hedder samkvem foregår på modpartens præmisser, og selv om modparten har nok så god en vilje, så har jeg stadig det i baghovedet, at hele grundlaget er den dom og det skuespil, der foregik dengang. Efter retssagen sad jeg tilbage med en hel masse følelser, som jeg ikke havde kunnet få lov til at udtrykke, og det udmøntede sig i hjælpeløshed, som blev til vrede, en bitterhed der ikke bare gik på, at jeg følte selvmedlidenhed, for jeg havde noget konkret at vende min vrede imod. Jeg syntes, at der blev manipuleret med os, således at systemet kunne tage en afgørelse, som så pæn og ordentlig ud i overensstemmelse med den gældende praksis.

Poul: Samkvemmet med børnene blev undervejs 3 gange afbrudt, og i de perioder følte jeg mig mere og mere syg. Jeg blev deprimeret, jeg blev angst. Jeg vidste godt med min forstand, at der ikke var noget at være bange for, for børnene havde det sådan set meget godt. Jeg kunne ikke sove om natten, og hvis jeg endelig sov, havde jeg skrækelige mareridt og vågnede op badet i sved. Når en form for nervesammenbrud så indtræder, ja, så er det nok et spørgsmål om ens selvopholdelsesdrift vil prøve at få en ind på nogle baner, hvor man ikke belastes så meget. Men det er nogle baner, som giver næring til yderligere depressioner. I hvert tilfælde tilbragte jeg længere perioder med at bo på Himmelekspressen og bo andre steder, hvor omgivelserne ikke stillede nogen krav til mig. For jeg vidste med mig selv, at jeg ikke havde styrke til at klare nogen forventninger fra samfundets side. Jeg var dengang, jeg røg ind i skilsmissen, psykisk stærk og jeg gad egentlig vide, hvad der sker med alle de mennesker, som ikke er særlig stærke. Ja, det er ikke et spørgsmål om at sige, at jeg gad se det, for jeg har faktisk set det. Jeg har færdedes i nogle for mig meget fremmedartede miljøer på Himmelekspressen, på Koføeds skole, på Hotel Jens, rundt omkring

på varmestuerne og inden for Kirkens Korshær og andre kirkelige hjælpeorganisationer.

Det værste i perioden er nok, at man meget hurtigt bliver ensom. Man holder sig væk fra andre, fordi man er nødt til at være alene med sig selv, og samtidigt er selvrespekten meget lille, dvs. man kan ikke holde ud at være alene med sig selv. Man nævner ofte, at mændene drikker alt for meget i forbindelse med skilsmisssituationen. Det er nok rigtigt, at det at drikke ikke løser problemerne, og at det muligvis giver nogle moralske tømmermænd. Men jeg, jeg tror nu nok at lidt hjælper det alligevel. For det første er det et spørgsmål om at visse spændinger i kroppen kan man få løst lidt op for, og det hjælper også lidt på ens ensomhedsfølelse. Jeg tror, at meget af alkoholforbruget er unødvendigt, hvis man havde nogle steder at gå hen. Det er også et spørgsmål om, at mændene, når de kommer i de situationer, så skal vide, hvor de kan gå hen og få talt om problemerne.

Fælles forældremyndighed

Beslutningsforslaget om fælles forældremyndighed havde 3 områder: fælles forældremyndighed, styrkelse af samkvemsretten, mulighed for en bedre rådgivning i sagsbehandlingen ved en skilsmisse eller hos papirløse forældre. De lovforslag, som blev vedtaget ved 1. behandling i juni måned i år havde kun medtaget de to første områder.

Lars: I lovgivningen i dag ligger der et krav om, at når forældre ønsker at blive skilt, skal de også tage stilling til, hvem af parterne der skal have forældremyndigheden, dvs. at der i lovgivningen ligger, at en af parterne skal fratages forældremyndigheden. Selv tænkte jeg, hvad med skolen, hvad med konfirmation, hvad med læger og hospitalsindlæggelser osv. Selv om jeg ikke rigtigt vidste, hvad forældremyndighed var, havde jeg en vag fornemmelse af, at det hang sammen med alle disse ting i dagligdagen. Jeg var bange for at miste indflydelse på dem, hvorfor jeg reagerede så stærkt imod at blive frataget forældremyndigheden. Med muligheden for at have en fælles forældremyndighed vil man nok ikke føle de

ting så stærkt. Derfor tror jeg, at den lovgivning, vi har i dag er procesdanne, eller med andre ord konfliktskabende. Uden at sige, at fælles forældremyndighed er universalløsning vil den få folk til at snakke lidt mere sammen om, hvad der skal ske i fremtiden, og det vil i mange tilfælde medføre, at man undgår at få spørgsmålet behandlet i en retssag. Måske føler nogle sig i skilsmisseøjeblikket ikke i stand til at tage beslutningen om forældremyndigheden, derfor giver loven dem også muligheden for at udsætte afgørelsen indtil parternes følelsesmæssige problemer ikke længere er så store. Hvis man tvinger folk til at tage beslutningen på det dårligst tænkelige tidspunkt, vil de senere måske have en fornemmelse af, at det ikke var den rigtige afgørelse.

Hvis man gennemfører en sådan lovgivning, der giver mulighed for fælles forældremyndighed, så opfylder man faktisk bare et ønske som tegner sig blandt mange mennesker. For der er masser af mennesker, som deles om børnene, hvorved de allerede praktiserer det, man i loven forstår ved fælles forældremyndighed, nemlig fællesskab om børneinstitutioner, forholdet til sundhedsvæsen, skoler osv. Der er bare et problem i det, for når det ikke er akcepteret igennem lovgivningen, så kan det kun opfattes som en udvidet form for samkvemsret og den holder kun så længe den part, der formelt har forældremyndigheden, akcepterer det. men det er ikke det værste, for hvis det offentlige føler sig nødsaget til at gribe ind, det kan det f.eks. hvis forældremyndighedsindehaveren dør, bliver syg eller socialforvaltningen kommer ind i billedet, så vil den anden part blive skubbet ud. Hvis forældremyndighedsindehaveren dør i dag, har den efterladte ikke umiddelbart ret og pligt til at drage omsorg for barnets velfærd. Der skal først tages en afgørelse om vedkommende nu også

skal have forældremyndigheden. Og det gælder også, selv om den, der har forældremyndigheden har skrevet det, man kalder et børnetestamente. Hvis lovgivningen akcepterede en fælles forældremyndighed ville den anden forældre i tilfælde af, at den ene af parterne ikke var i stand til at håndhæve sin del af forældremyndigheden, med et øjeblikks varsel være i stand til at overtage den.

FAR

hvor der er mulighed for en rådgivning, nemlig i foreningen FAR. Foreningen har til formål at informere om børns og forældres rettigheder. Dette gør den fortrinsvis igennem en rådgivning. Foreningen har ca. 200 medlemmer, hvoraf ca. 15% er kvinder. Den har også været aktiv i forbindelse med lovforslaget om fælles forældremyndighed, og deltager for øjeblikket i en samarbejdsgruppe med deltagelse af mandebbevægelsen og foreningen FAR/MOR/MK med det formål at udvide det endelige lovforslag til også at indeholde en udbygget rådgivning.

Inge: det er ikke psykologer, socialrådgivere eller jurister, der rådgiver her. Det er ganske almindelige mennesker, der har ønsket at forstå, hvad der egentlig står i loven om f.eks. forældremyndighed, og som har gjort deres erfaringer med, hvordan loven administreres, først og fremmest på amterne og i Kbh.'s overpræsidium. De fleste, som kommer her i i en akut nød. De har ikke længere nogen steder at gå hen, så de er i den grad isoleret med deres problemer. Aldersmæssigt ligger de mellem 30-45 år og socialt er der nok en overvægt af arbejdere og mellemklasser, vi ser meget få akademikere. Vi lytter først og fremmest til folk, og prøver derefter at sige vores mening, idet vi fortæller noget om os selv. Vi prøver at høre os frem til, om det f.eks. er en god idé at arrangere en deleordning eller andre former for samkvem. Hvis man kan komme ind på det, snakker vi meget om, hvilke behov børnene har og børnenes situation, hvordan f.eks. et barn på to reagerer og hvilke behov det har til forskel for et barn på 15 år.

Dennis: Der er mange, der harseleerer over at børnebidraget for kvinder er 2/3 af hvad mændene betaler. Det er en uretfærdighed, vi alle har prøvet på vores krop og det er nogle ting, vi umiddelbart ikke kan gøre noget ved. Det er heller ikke vores idé med denne forening at kæmpe mod de økonomiske regler, for det anser vi som noget sekundært.

Inge: En ting omkring det økonomiske, som vi er nødt til at tage os af, er, at der tit kommer mænd, der ikke har nogen steder at bo. De får på amtet at vide, at når de vil se deres børn, at det kan de ikke fordi de har noget sted at bo. Når de så med møj og besvær får skaffet sig et værelse, så får de at vide, at det ikke er godt nok. Efter et år har de måske skaffet sig en 3-værelses lejlighed. Så får de at vide, at de ikke har set barnet i et år på rimelige vilkår, og at de derfor ikke kan få samkvem.

Mange af de, der kommer, føler sig meget trådt på og generet, og er meget opsat på at komme i byretten. Vi forklarer, hvad der sker der, for efter vores mening er det, det sidste og det dårligste sted, man kan begive sig hen med sine problemer.

Flemming Olsen

Jeg er født ind i en familie, hvor der var en praktisk arbejdsdeling, – hver lavede »det, de var bedst til«. Arbejdsdelingen var dog ikke skarpere end, hvis det brændte på for den ene af mine forældre, tog den anden et godt nap med for at hjælpe til. En for mig praktisk og rimelig arbejdsdeling.

Som 22-årig giftede jeg mig, og havde indtil da overheadet ikke reflekteret over, om mine forældres arbejdsdeling var »normal«, eller noget særligt i forhold til de hjem, hvor jeg ellers færdedes. Havde jeg dengang studeret mine svigerforældres arbejdsdeling, ville et og andet stridspunkt i mit 13-årige ægteskab måske ikke have undret mig helt så meget. Mine svigerforældre var hverken fjendtlige eller krigeriske over for hinanden, men det kunne simpelthen ikke falde den ene af dem ind at bevæge sig hjælpende ind på den andens område, – heller ikke, hvis der var sygdom med i billedet.

Hele dette grundmønster prægede jo selvfølgelig min exmand. Da han samtidig var psykisk stærk, velargumenterende og havde hele den daværende kultur (1964) i ryggen, kunne vort ægteskab kun få én udformning, nemlig den ret så almindelige med en skarp arbejdsdeling.

Jeg følte imidlertid inderst inde, at alt dette var uretfærdigt. Af og til gjorde jeg da også oprør. Lysten dertil var nu ikke ret stor, for sejren skulle som oftest betales med 14 dages total tavshed, samtidig med at det omstridte emne skulle behandles med fløjshandsker fremover. Sådanne handlingsmønstre gjorde også, at lusten til forandring kunne være et meget lille sted.

Nogle år inde i ægteskabet fik vi 2 børn (hvad ellers?), og ingen af os havde sat spørgsmålstejn ved, om de kunne passes af andre end mig, så jeg blev hjemmegående husmor igennem nogle år. Vores faste omgangskreds sad i samme situation, så heller ikke fra dem kom der alverdens nytænkning. Da jeg ikke havde andre kontakflader, varede det derfor nogle år, før end kvindebevægelsens ideer nåede frem til mig. Efterhånden blev disse »nymodens« påfund også luftet så tit både i TV, radio og aviser, at selv min daværende mand blev usikker i sin argumentation, når vi diskuterede, om det eller hint var et rimeligt krav fra min side.

Jeg blomstrede op. Kom igang igen med mit arbejde, som jeg elskede. Ville udvide min horisont v.h.j.a. aftensko. Min mand blev bange. Begyndte at klamre sig til mig, lægge alle mulige »lovlige« forhindringer i vejen for mine udfoldelser. Vort ægteskab kom på sin store prøve.

Kvindebevægelsen havde gjort mig stærk/ham svag, – mig sikker/ham vaklende, –. Jeg havde alt at vinde, og han frygtede at have alt at tabe. Og det gjorde vi så. Jeg vandt – friheden. Han tabte – familien. Kort sagt: skilsmisse.

Det første år i friheden brugte jeg til at gennemtygge mit forliste ægteskab. Jeg følte mig næsten altid tiltrukket af dominerende, selvsikre mænd, og jeg ville ikke igen ind i samme afhængighed af et andet menneskes for godt befindende. Jeg ville gerne ind i et parforhold, men det skulle være på lige (mine?) præmisser.

Samtidig fik jeg chancen for at komme med i en nydannet basisgruppe. En chance, jeg greb med begejstring, for nu skulle jeg rigtigt lære om alt »det rigtige«, – troede jeg. Gruppen bestod imidlertid af ganske almindelige kvinder. Alle sad i faste parforhold med børn, hus m.m. Der var ingen progressive rødstrømper imellem, så i første omgang var jeg vældigt skuffet. Her havde jeg regnet med, at jeg flere gange om måneden skulle have afpusset min nye identitet som aktiv kvindeforkæmper, men ak nej.

Og alligevel gav gruppen mig en masse.

Kvindebevægelse

Efter et par år i frihed med selvbestemmelse over alt, havde jeg næsten glemt, hvordan det var at være gift. De store slagsmål stod selvfølgelig klart endnu, men alle de små daglige ting, de var forsvundet ud i en mørk krog. Men næsten hvert eneste basisgruppemøde efterlod samme beslutning om ALDRIG igen at gå ind i et klamrende parforhold. En bemærkning, som da en af kvinderne lige skulle huske »at spørge sin mand om hun måtte låne bilen«, kunne først få mig til at gøre store øjne, mens jeg i næsten samme sekund følte mig overskyldt af gamle oplevelser om dagelange diplomatiske manøvrer for selv at få lov til at låne »hans« bil. Jeg sagde ikke noget, huskede kun alt for tydeligt, da det var mig, der skulle gøre rede for, hvor beløb på 5-10 kr var blevet af. Jeg lukkede øjnene og tænkte ALDRIG ALDRIG mere, vil jeg dette.

Hvad brugte jeg så disse erfaringer til i det virkelige liv.

Prinsen på den hvide hest, kom han? Ja, af og til dukkede der da én op. – En enkelt gang var der hele 3 samtidig, det var sjovt, men lidt besværligt. Der var nu ingen af dem, der holdt ved. Efter 2 måneders forpostfægtninger valgte de at sadle op og drage afsted igen. Nogle i stille undren, og andre i strakt galop.

Kun én holdt ud gennem mange år. Det var førsteelskeren (af og til i galgenhumor omdøbt til kvartalselskeren). Da vi startede forholdet op, sad vi begge godt forankret i ægteskabet. Det var vel også årsagen til, at vi begge accepterede utroligt mange hensyn, forbud, undskyldninger, og hvad ved jeg. De var en simpel forudsætning for, at ingen skulle opdage, at vi havde et »sidespring« kørende. Da jeg efter 3 år så pludselig stod fri og uafhængig, satte jeg egentlig ikke spørgsmålstejn ved, om disse betingelser, der havde været gældende i så lang tid, også var rimelige nu. Jeg elskede ham, og ville gerne ofre en del for det forhold. Og der blev ofret. Elskerinderollen koster. Altid at skulle være glad, på toppen, hensynsfuld, smart, kvik, sex-interesseret, til rådighed, forstående osv. osv. Det koster. Summen af den erfaring siger også ALDRIG ALDRIG mere.

Udover dette tilbagevendende gamle spejl, som min første basisgruppe uvidende satte op foran mig, lærte den mig også, at vi mennesker i grunden er langt mere ens, end vi til daglig går og bilder os ind. Da vi efter megen udenomsnak kom til at tale om elskere, og jeg (lettere presset) indrømmede, at jeg da havde en fast hemmelig elsker, – foruden alt det løse, officielle, de tit hav-

elsen og mig

de hørt om. Ud kom det da også, at han var gift, og med lidt ekstra pres også, at jeg havde haft ham de sidste tre år af mit ægteskab. Til min store overraskelse fortalte hovedparten af mine basiskvinder, at de enten havde eller havde haft et forhold kørende ved siden af deres ægteskab, én ville tage chancen, hvis den bød sig, og kun én havde slet ikke lyst til noget i den retning. Det var en af de aftener, vi sent vil glemme. Alle lukkede op for den dybeste hemmelighed. Det var utroligt dejligt bare at kunne fortælle frit fra leveren.

Oftest var det nu aftener, hvor alt var almindeligheder og efter nogle års udvikling var stemningen for »noget andet« udtalt blandt os. Halvdelen af gruppen ville blot mødes for at hygge (uden hjemmearbejde, som f.eks. at læse en bestemt bog el.lign.), den anden halvdel var mere stemt for udadrettet politisk arbejde. Slutte gjorde vi nu ikke, for vi havde et mindre opsøret beløb (til den næste weekendtur), og det skulle jo bruges først. Derfor mødtes vi til en lækker middag 3 måneder senere. Det var enormt dejligt igen at se den flok kvinder, der helt givet kendte mig bedst på det tidspunkt. Alle havde den samme følelse af gensynsglæde og trykthed, så vi aftalte at ses igen 3 måneder senere.

Samtidig med at jeg havde prøvet nogle af kvindebevægelsens ideer på mig selv med denne gruppe, havde jeg også fået appetit på noget skrapere. Jeg var blevet aktiv inden for ø-lejrbevægelsen, og denne sommer lavede min gruppe lejr på Læsø. Et af emnerne var kønspolitik. Kravet var, at deltagerne skulle have mindst én basisgruppe bag sig. Det var lige noget for mig. Der var chancen for et værdigt modspil med skrappe spørgere. Og det blev min supergruppe, den sommer. Seks garvede mennesker, der kunne lytte og spørge. Fra tidlig morgen til efter aftensmaden. Vi var som besatte. Den uge gav, så håret strittede.

Næste år skulle forsøget gentages, – endnu skrapere. Men de skrappe spørgere manglede, så det blev en fuser for mig, og jeg kom frustreret hjem fra denne lejr. Jeg havde været for meget yder og for lidt nyder.

Hele det efterår ledte jeg efter nye udfordringer. Måske lykkedes det at finde sagen, der kan holde mig fanget i nogen tid.

Og hvor står jeg så i dag.

Min tilværelse er i grunden delt op i to. Jeg arbejder og bor i et borgerligt miljø, og har der rollen som noget af den rødste rødstrømpe. I mit fritidsmiljø er jeg i overvejende grad omgivet af bevidste mennesker på

venstrefløjen, og der er der ikke en eneste, der bemærker dette lyserøde skær ved mig.

Den første rolle er jeg træt af. Alle forventer altid et oppositionssvar fra mig, når en af de borgerlige flokkleryger op på bordet. Efter den kønspolitiske lejr på Læsø, har jeg dog fået et våben, som de ikke rigtig kan gøre noget ved. Hvis en af gutterne siger: »Det var også en kvindelig bilist, der . . .«, så overstøtter jeg ham, og siger, at jeg ved heller ikke noget værre end kvindelige bilister. Taget med bukserne nede! Han kan ikke gå i diskussion med mig, for vi mener jo det samme, men han ved helt sikkert, hvor han i virkeligheden har mig. Den virker hver gang.

Mit andet miljø er nok det, der vil komme til at præge min fremtid ret så kraftigt. Jeg er ramlet ind i en fyr, der er ret mandepolitisk bevidst. Han har en del tanker og synspunkter, som jeg ikke har reflekteret over før. Det er spændende, og giver ofte stof til timelange basisgruppelignende samtaler. Og hvad vil vi så med det. Ingen af os tror på det hellige ægteskab eller det livslange klamrende parforhold. Vi må dog se i øjnene, at nu da vi kører forholdet på 4. år, er det ligesom svært at bagatelisere eller overse. Vi kan heller ikke forestille os, at det vil stoppe, dertil har vi haft for mange fine oplevelser af, hvordan vi i fællesskab kan fjerne sand fra vores maskineri.

Foruden dette makkerskab, som helt bestemt beslaglægger meget af min tid og mine tanker, er jeg også rodet ind i et fritidskollektiv. Dette kollektiv ejer og udlejer en mindre kursusejendom fortrinsvis til aktive græs-rødder. Dette er et spændende hjørne af min fritid, og jeg tror, at det politiske sigte bag hele arbejdet med gården, vil give resultater på langt sigt.

Et af mine fremtidsønsker er nemlig at få venstrefløjen ud af deres egne huller. En af de vigtigste ting, jeg har lært af kvindefrigørelseskampen er, at kun ved at kende hinanden og respektere hinandens meninger og arbejdsindsats, har vi chancer for at kunne stå sammen, hver gang det gælder. Trykket fra højrefløjen/kapitalisterne bliver mere og mere massivt, så vi er nødt til at komme ud i lyset, så de kan se, at vi er mange med andre meninger end deres.

Og hvor er jeg så om 10 år.

Tja. Så er mine børn flyttet hjemmefra. Selv er jeg blevet 53 år. Måske førtidspensioneret. Ingen ved jo, om »udviklingen« fortsætter. Har jeg penge nok, vil jeg gerne have et lille sted, hvor vi kan bo 4-5 voksne sammen (forsikring mod tosomheden!). Jeg tror ikke på, at det vil være et produktionskollektiv, men det skal være et aktivt sted med aktive mennesker. Nye tanker og ideer skal flyve over bordet ved måltiderne. Det må gerne være et sted, hvor tingene sker eller sættes igang fra.

Jeg har altid været vildt begejstret for Louise Heibergs »Bakkehuset« og det miljø, hun magtede at skabe der. Det med de store kunstneriske udfoldelser ligger dog ikke til mig og min omgangskreds. Derimod har jeg tænkt på muligheden af at kombinere Bakkehustanken med Nordisk Alternativ Kampagnen's idé om teselskaber for græsrodsbevægelsernes aktivister.

Så min allermost strålende fiktion går på, at jeg om 10 år har forhold, der gør det muligt at holde åbent hus på bestemte tidspunkter for alle »vennerne« og venners venner. Det ville blive aftener, hvor mennesker kunne mødes og udveksle strålende tanker til langt ud på natten.

Og vigtigst for mig. Jeg vil få en lækker fornemmelse af, hvad der rører sig rundt omkring på venstrefløjen.

Eina Erstad

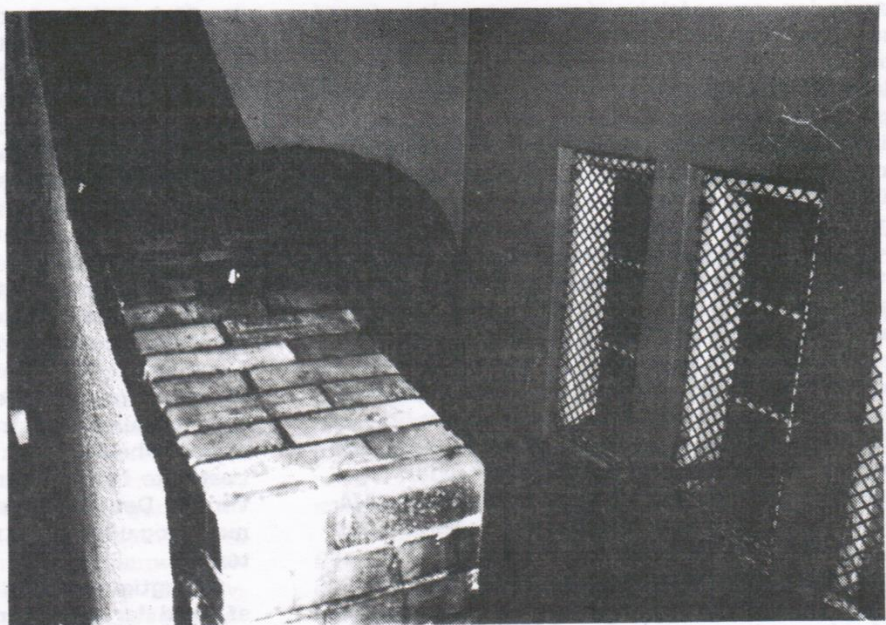
PS! Jeg skal til 6 års jubilæum i min gamle basisgruppe på tirsdag.

Bøsssekuns

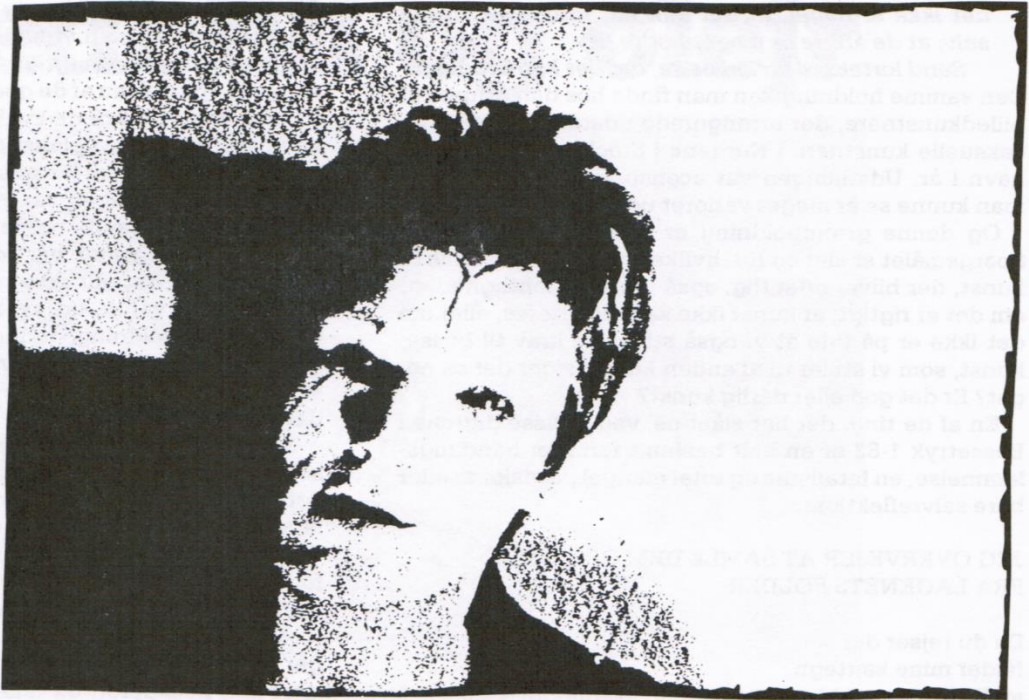
Ill: Olle Holm

Ill: Arne Juelsgård

st?

Ill: Knud Vesterskov

Ill: Oyvind Ranset

Der har altid været bøsser, som lavede kunst, men det er først i halvfjerdserne, man kan begynde at tale om egentlig bøssekunst. Med BBF som platform blev der lavet happenings, teater. Man skrev sange, digte, begyndte at tegne og male. Det var ikke kun bøsserne, der vågnede op, men for dem ligesom for kvinderne blev det af en særlig betydning at tydeliggøre en ny identitet. Det føltes dengang som et frisk pust, man havde åbnet dørene til den skjulte bøsseverden, politiseret det private.

Retrospektivt kan det være svært at vurdere kvaliteten af alle disse kunstneriske aktiviteter dengang, og det vigtigste var vel også at opleve, at bøsserne selv kunne, at man ikke mere skulle spise heteroernes nåedsensbrød, ikke længere var henvist til velvilligt indstillede heteroers skildring af os og vores verden. Det var den store fornyelse, en revolution.

BBF's førerrolle som igangsætter og inspirator dengang var uomtvistelig. Et hidtil uset masseudspring fandt sted – ikke bare nyudsprungne unge, men mange, der havde levet som bøsser i årevis fandt pludselig ud af, at det at være bøsse ikke var noget, man skulle leve med, det var også noget, man kunne leve for. Masseudspringet skabte en masse arbejdsressourcer, det var herfra nytænkningen kom.

Denne aktivitet i BBF er stilnet af. Det betyder ikke, at det hele er gået i stå, men at der er sket en decentralisering, at der nu tages initiativer fra mange forskellige sider. Måske sker der i virkeligheden flere ting, det er blot sværere at få et overblik.

Vores indtryk er imidlertid, at selv om der sker en masse stadigvæk, så er bøssekunsten stivnet i klicheer fra halvfjerdserne og tresserne. For eksempel skriver redaktionen for BØSSETRYK I - 83 i deres forord:

»... Bøssetryk er for skrivende bøsser, der gerne vil have deres arbejde ud til andre bøsser.

Alle kan sende deres »skriverier« til os. Hop over alle undskyldninger om at det ikke er godt nok, at

det ikke er noget, at det kun har interesse for dig selv, at de andre er meget bedre osv.

Send lortet ind og lad os se, om det kan bruges. «

Den samme holdning kan man finde hos den gruppe af billedkunstnere, der arrangerede udstillingen »Homoseksuelle kunstnere i Norden« i Stockholm og København i år. Udstillingen var ucensureret, det betød, at man kunne se et meget varieret udsnit af bøssekunst.

Og denne grundholdning er ikke uden problemer. Spørgsmålet er slet og ret, hvilke krav man skal stille til kunst, der bliver offentlig, også i bøsseoffentligheden; om det er rigtigt, at kunst ikke kan diskuteres, eller om det ikke er på tide at vi også stiller de krav til bøssekunst, som vi stiller til al anden kunst: siger det os noget? Er det god eller dårlig kunst?

En af de ting, der har slået os, ved at læse digtene i Bøssetryk 1-83 er en helt bestemt form for handlingslammelse, en fatalisme og total mangel på visioner eller bare selvreflektion:

JEG OVERVEJER AT SAMLE DEM OP FRA LAGENETS FOLDER

Da du rejser dig
falder mine kærtegn
af din krop.
Der er toge der skal nås
mænd der skal bekræfte dig
igen og igen
og aldrig er du
helt sikker.
Erindringen
i min mund
af din salte sæd.
Lidt som tårer.

Den verden der beskrives er ond, overmægtig og skyld i alt. Og det der burde være anderledes, kan måske blive det engang om mange, mange år, hvis vi håber. Selv kan vi under ingen omstændigheder gøre noget som helst:

I nat
skal vi være smukke
være sammen
Flygte væk
Drømme
Stoppe op
og se på hinanden
Så kan vi altid gøre status
i morgen
når vi fortsætter
med at kæmpe

Det overvejes ikke at personerne kunne vælge at gøre noget helt andet. Det, der sker, er en naturlov. De politiske slagsange i halvfjerdserne havde sommetider samme holdning. De handlede ofte om, at vi engang kunne danse sammen, være lige, elske hinanden, *engang* i fremtiden. Og den holdning, der kommer til udtryk, er dybest set konservativ, fordi den fastholder os i selvundertrykkelse og mindreværd i en ny ghetto. Det er synd for bøsserne.

Hvis man har svært ved at se, hvad man kan bruge digtene til i bøssetryk, så kan det samme siges om billederne på sommerens kunstudstilling.

Der var bunkevis af billeder. Skidt og kanel mellem hinanden. Efter at have set udstillingen spurgte man sig selv, hvorfor har man lavet den? Hvad ville man med

den udstilling? Man følte sig snydt, narret. En række billeder, der tilsammen virkede virkelighedsfjerne, uvedkommende og klichéagtige. Den blandede kvalitet forstyrrede oplevelsen af de gode billeder, der trods alt var og som levede op til de kvalitetskrav, man må stille til en udstilling, der på plakat og i pressemeddelelser gør krav på at repræsentere bøssekunst i Norden. Sandheden er, at udstillingen var et tilfældigt sammenrend af tegnende og malende bøsser.

De dårlige billeder var for det første teknisk ubehjælpssomme, det var ikke engang godt håndværk, og for det andet var de tid- og stedløse, ikke virkelige udtryk for en holdning, indholdsmæssigt abstrakte og uden nerve. For eksempel var flere af dem pornografiske skønmalerier, de havde det ikke som tema, de var det.

Men at der findes god bøssekunst i dag kunne også ses på selve udstillingen. Arne Juulsgårds fotos fra de københavnske lokummer havde en kompositorisk overlegen stramhed, atmosfære og flertydighed, der gjorde dem til et af udstillingens lyspunkter. Også Olle Holms fotos i skrappe farver og med en sikker sans for komposition lyste op i et af udstillingens »mørke hjørner«. Nordmanden Øyvind Rauset viste i nogle af sine tegninger og akvareller bøsser i situationer, der vakte genklang hos beskueren og ikke altid kun genkendelsens glæde, men han kradsede også i ens underbevidsthed og skildrede sider af bøssetilværelsen man helst ville glemme.

I bøssehuset på Christiania møder man også den samme grundholdning som i de to ovennævnte grupper: Vi er allesammen kunstnere, det er bare frit frem. Men også her har resultatet været meget blandet, lige fra den mest pinlige ekshibitionisme til gode kunstneriske oplevelser.

Det er umuligt at give opskriften på, hvornår det er god og hvornår det er dårlig kunst. Måske er det spørgsmålet om hele tiden at sige det væsentlige, som vedrører andre end en selv, og så tydelig som man kan gøre det. Men når Mirakel Rastenni Singers stiller sig op på scenen og synger schlagere fra halvtredserne, så sentimentaliteten driver ned af væggene, bliver det til stor bøssekunst, og det bliver meningsløst at spørge, hvad budskabet er.

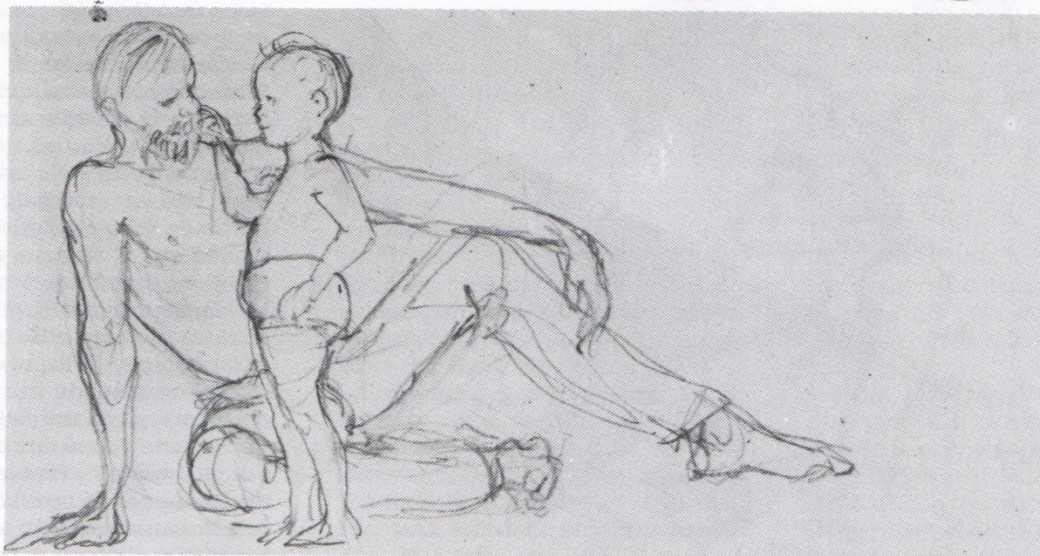
Bøssekunsten har i det hele taget klaret sig bedst som musik og teater. Her er der virkelig tale om tidssvarende udtryk. Og det er typisk at de udøvende her behersker alle nødvendige virkemidler, at professionelle og amatører har indgået et meget frugtbart samarbejde og brugt måneder på at stable en opførelse på benene. Det er også på det område, man har sprængt rammerne og er nået ud over bøssetilværelsen eller indercirkler. Måske fordi man kompromisløst har arbejdet på bøssernes egne præmisser.

Vi tror, det er vigtigt at komme bort fra den gamle nye myte fra halvfjerdserne; gør op med AOF-kunsten og med den holdning, at alle digtene i natbordsskuffen absolut skal trykkes. Det skal selvfølgelig ikke forhindre nogen i at dyrke digtning, maleri eller hvad det måtte være som hobby. Det er både en sjov og vigtig fritidsbeskæftigelse. Men vi må lære at skelne mellem hobby og kunst. Ligesom man er holdt op med at klappe i hænderne hvergang en kvinde har skrevet en bog og nu stiller samme kvalitetskrav til kvindelitteratur som til al anden kunst, så behøver det ikke være god kunst alene fordi en bøsse har lavet det.

Henning Goldbæk
Kurt Overaa

Pædofili og ølejr

Selv om der i de sidste 10-15 år er sket en masse på det seksualpolitiske område, er det ikke altid, man skal så langt væk fra de seksualpolitiske indercirkler før man kan have svært ved at få øje på fremskridtet, og de seksualpolitiske landvindinger er ikke noget permanent.

I en samtale med Seksualpolitik fortæller Hans om sine problemer i Ølejrbevægelsen, en græsrodsbevægelse hvor ord som socialisme, tolerance og solidaritet bliver brugt flittigt især ved højtidelige lejligheder. Solidariteten lå det imidlertid lidt tungt med, da Hans stod frem og fortalte, at han er pædofil – for slet ikke at tale om tolerancen.

Hans har gennem nogle år været aktiv i Ø-lejrbevægelsen. De tre første år, Hans var på Ø-lejr, var på Mandebævsø. De to første år forløb uden problemer. Hans havde et godt forhold til både de voksne og børn, fortæller han, men det tredje år kom problemerne: »Selv om jeg var skuffet over, at der ikke var nogen, jeg kendte, fra de andre år på lejren, så havde jeg haft en god uge, og jeg besluttede at blive en uge til. Som jeg ofte gør, havde jeg fortalt lidt om min pædofili under præsentationsrunden. Der var ikke nogen, der reagerede på det, og jeg havde det vældig godt med børnene. De voksne sagde ikke noget til mig. Resultatet var, at jeg ikke rigtig kom i kontakt med nogen af dem. Den sidste aften skulle vi have evaluering og rødvinen kom på bordet. Så kom det frem, at undtagen een, så havde samtlige på lejren været utrygge ved min tilstedeværelse – når jeg siger samtlige, vil jeg lige nævne, at vi kun var en 6-7 stykker på lejren.

Der var en helt anden stemning på lejren dette år. Tidligere kunne man have åbne debatter om emnet, men dette år havde Jens påtaget sig »lederrollen« og det påvirkede hele stemningen. Den sidste aften var imidlertid første gang, han gav

udtryk for sit syn på mig, men selv om det var rigtigt, så så man helst, jeg ikke var der. Desuden sagde han, jeg skulle love, at jeg ikke havde nogle julelege med hans søn, og for det andet var han af den opfattelse, at børn skal have seksuelle oplevelser med andre børn og ikke med voksne. Det blev til en aftale om, at vi ikke skulle på samme lejr for fremtiden.«

Senere samme år var Hans på en anden af Ø-lejrbevægelsens lejre. Han skulle være igangsætter på en uge om etnografi på Ø-gården, men var taget derop to uger inden, hvor der ikke var noget emne, for at slappe af. Han havde medbragt nogle film, som skulle vises den etnografiske uge, og da børnene hørte det, ville de se film. Hans fortalte mødrene til børnene, at de gik op på loftsværelset, som var det eneste sted, der var mørkt nok til at vise film. Ingen af mødrene protesterede, men syntes dog, at børnene hellere skulle blive ude i det gode vejr, men børnene ville hellere se film.

»Da jeg havde sat hele apparatret op,« fortsætter Hans, »kom een af mødrene farende og begyndte at overfuse mig. Jeg skulle aldeles ikke tage hendes søn med op i et mørkt rum og se film, når det var godt vejr. Der var nok lusk i det, sag-

de hun, jeg vil se, hvad det er for nogle film. Jeg svarede, at det var hun velkommen til og hun satte sig ned, men inden, jeg kom igang for hun op igen, og sagde, hun ikke ville have det. Hun gik mig på klingen, og jeg sagde, jeg var pædofil, og så sagde hun, enten rejser du, eller også rejser jeg. Et øjeblik senere kom regnskabsføreren. Han var sådan set meget positiv og venlig, men han sagde, at der var sådan en ballade dernede, at det nok var bedst, jeg rejste og kom igen lørdag, når næste uge begyndte. Det gik jeg ind på, men børnene var ulykkelige og forstod ikke, hvorfor jeg skulle rejse og hvorfor, de ikke måtte se film.

Inde i Ølejrbevægelsens ideologiudvalg var der så nogen, der havde hørt noget om een, der havde set et billede af Tordenskjold, og så var der pludselig nogle, der var mere fanatiske end dem på ø-lejren, der tog det som en kærkommen lejlighed til at luften deres synspunkter. Resultatet blev, at Ideologiudvalget stillede et forslag på det kommende repræsentantskabsmøde, at man for fremtiden skulle udelukke pædofile og blottere fra ø-lejrene.

Det var ved den lejlighed, at jeg valgte at stå frem i Ø-lejrbevægelsen og sige åbent til alle, at jeg var

pædofil, og jeg forklarede, hvad det indebar. En masse syntes, det var godt og modigt af mig, men det er ikke en ærlighed, der er blevet belønnet i særlig grad. Det blev en enerverende og nervebelastende debat.»

Hvordan følte det at være en hel week-end på et møde, hvor din person mere eller mindre blev det vigtigste emne?

»Det er ikke noget, jeg ville bryde mig om at opleve igen. Man gik hele tiden og tænkte på, hvad pokker bliver mon den næste beskidte og løgnagtige beskyldning. Selvfølgelig var det en opmuntring, at nogle tog mig i forsvar, og de vendte da også debatten til fordel for mig, men det var ubehageligt at opleve den stemning, der var på mødet og det overraskede mig, at nogle var så hadefulde, som det var tilfældet.«

Det bevægede repræsentantskabsmøde endte med at man vedtog følgende:

Ølejrbevægelsen skal være debatforum for de strømninger, der findes i samfundet, herunder også for pædofili og pædofiles forhold. Ølejrbevægelsen kan herigennem være medvirkende til at afdramatisere og afmystificere de pædofiles vilkår. Ølejrbevægelsen skal dog tage afstand fra seksuel udnyttelse af børn.

Den efterfølgende sommer gik uden at der opstod problemer på de lejre, Hans deltog i, men i år var den gal igen:

»Forløbet var helt parallelt til det, der skete for to år siden. Jeg ankom, der var ikke rigtig nogen jeg kendte,

bortset fra en enkelt eller to, og jeg havde lidt svært ved at komme i kontakt med de voksne. Jeg fik hurtigt kontakt med børnene, men fejlen var nok, at jeg ikke fik lige så god kontakt til de voksne. Det er en kritik, jeg tit får, og som jeg må lære at gøre noget ved. Men når de ikke henvender sig til mig, så kan jeg ikke finde ud af, hvordan jeg skal komme igang. Jeg mener nu ikke KUN, det er min skyld.

Jeg fik også kritik for, at jeg ikke havde sagt fra starten, at jeg var pædofil. Det gjorde jeg ikke fordi, det var jo ikke nogen seksualpolitisk lejr om naturmedicin, og der er det jo ikke den slags ting, man taler om. Desuden troede jeg ikke, nogen kunne få ondt af, at jeg var legeonkel for børnene. Ude i samfundet bliver en voksen, der følger en lille pige over gaden straks mistænkeliggjort, jeg troede, man var kommet længere i Ølejrbevægelsen, men jeg tog altså fejl.«

Det endte altså med, at du blev »sendt hjem«, og i brevet til Ølejrkontoret, hvor man opfordrer Ølejrbevægelsen til at udelukke dig fra ølejrene i fremtiden, skriver nogle af deltagerne også, at du havde købt sodavand til børnene.

»Ja, det gjorde jeg. Hvorfor skulle jeg ikke det? Det var forøvrigt ikke noget, jeg var begejstret for, jeg havde ikke ret mange penge, men børnene tiggede og tiggede, og så gav jeg efter. Men man har fået det til, at det var for at lokke børnene. Forøvrigt kendte jeg børnene godt, inden de begyndte at tigge. Men sådan er det også med det øvrige ind-

hold i brevet. Det er ikke i overensstemmelse med sandheden.«

Efter bortvisningen af Hans fra sommerens lejr var hans udelukkelse fra fremtidig deltagelse på ølejrene igen på dagsordenen på repræsentantskabsmødet i september. Efter opfordring fra andre gik Hans ind på selv at stille et kompromisforslag, der gik ud på, at han i forvejen annoncerer i Ølejravisen, hvilke lejre, han har tænkt sig at deltage i næste år. Man man vedtog også en henstilling til ham om ikke at tage på ølejr i fremtiden. Med andre ord en klar ændring af holdningen for to år siden i retning af en fordømmelse af foreløbig en seksuel minoritet.

»Jeg er rasende irriteret over at de glimrende mandelejre, jeg tidligere havde det så rart på, ikke eksisterer mere,« fortsætter Hans, »men efter at Jens er kommet til, er der kommet en helt anden stemning. Jeg vil prøve at finde de lejre, jeg stadig tror eksisterer, hvor jeg kan få lov at være i fred. Til næste år vil jeg på bøsselejr og på SMils lejr. Det har jeg ikke prøvet før. Derimod har jeg været på lejren med seksualpolitik som tema, men jeg ved ikke rigtig om jeg gør det igen, for jeg har hørt om et tilfælde på lejren i år, der lignede mit. Han blev ganske vist ikke smidt ud, man snakkede om det i stedet. Så godt kan det jo også gå. Alligevel kan jeg ikke lade være med at tænke på, hvad Lene sagde på lejren forrige år. Hun ødelagde en god stemning. I min basisgruppe havde jeg fortalt om hele mit levnedsløb og om min pædofili. Så havde jeg en oplevelse med nogle af børnene. Da jeg fortalte om oplevelsen til basisgruppen fik jeg at vide, at det var rart at, hvordan jeg lavede op. Men så sagde Lene, at det var skide dumt af mig at tro, jeg stadig kunne bruge Ølejrbevægelsen til at skabe kontakt til børn. Hun sagde, at der sikkert ville gå hundrede år før Ølejrbevægelsen bare nogenlunde accepterede pædofili. Det ødelagde fuldstændig mit humør, for mig havde det været sommerens højdepunkt.«

Hvad havde du lavet sammen med børnene?

»De fleste går jo rundt uden tøj på ølejrene, men jeg havde bukser på, og dem trak børnene af mig, og det synes både jeg og børnene var meget spændende.

Men folk, som er modstandere af pædofili, vil ikke have, at der overhovedet sker noget, der kan opfattes som seksuelt. Man må godt kæle med børnene, siger nogle, men det kræver, man kender forældrene

godt for at de accepterer det. Inden jeg kom i konflikt med Ølejrbevægelsen, havde jeg den opfattelse, at det var børnenes grænser, der skal overholdes, men jeg ser nu, at det er de voksnes grænser, der skal overholdes, hvis man skal undgå problemer. På Ølejrbevægelsens repræsentantskabsmøde for to år siden lovede jeg, at jeg ville overholde de voksnes grænser og gå ud fra, at det var de almindelige borgerlige grænser. Det løfte har jeg holdt, men hvis folk ved, jeg er pædofil, kan ganske uskyldige kærtegn åbenbart sætte nogen i affekt. «

Hvordan finder man ud af, hvor børns grænser går?

»Det er nemt at mærke på et andet menneske, om det er modtageligt, om det er interesseret og måske bliver seksuelt ophidset, og specielt børn er gode til at vise, hvis der er noget, de ikke vil have. Der er ganske vist nogle, der påstår, at børn ikke tør afvise voksnes tilnærmelser, men min erfaring viser det modsatte. Der KAN være børn, der ikke viser det så tydeligt, og det er noget, den pædofile skal være meget opmærksom på, kontakten skal fungere 100%. Jeg har været ved at dumme mig et par gange, og jeg har haft det forfærdeligt bagefter. «

Du mener, du er gået videre end barnet ville?

»Ja. «

Hvordan var reaktionen fra børnene?

»Altså der er kun sket det, at barnet har sagt fra på et senere tidspunkt end det normalt er tilfældet. Det er sket, at barnet er blevet vred, men det har kun varet et øjeblik. Der er så sket det, at barnet selv er kommet tilbage med nogle lege, det selv har fundet på, har udformet på en anden måde, men som alligevel var seksuelle lege. Det giver mig et bevis på, at jeg ikke har foretaget mig noget, som har skadet barnet. men det er noget, man skal passe morderligt på. Man skal gøre sig klart, at børn har forskellig måde at afvise på, og selv om man tror, alting er i den skønneste orden, skal man hele tiden være vågen over for signalerne fra børnene. «

Hvilken aldersgruppe og hvilket køn er din seksualitet rettet mod?

»Begge køn og aldersgruppen lige fra ca. 3 år til puberteten begynder dvs. 14, 15, 16 år alt efter den individuelle udvikling. «

Hvorfor netop børn? Hvorfor ikke voksne?

»Sikken et spørgsmål. Det kan man næsten ikke forklare. «

Er det det fysiske eller det psykiske,

der tiltrækker dig?

»Begge dele. Børn har et fantastisk sind. De forstår at leve. De er nogle eventyrvæsener i forhold til voksne. Med hensyn til udseendet er de efter min opfattelse idealet af mennesket. Det burde se sådan ud. De er fuldkomne i skønhed og ynde. Det alfeagtige hos børn er utroligt fascinerende. Tag f.eks. forskellen mellem en dreng og en voksens konsorganer. En mands konsorganer kan frastøde mig temmelig meget, hvilket viser, jeg ikke er bøsse i egentlig forstand. Hvis jeg ser en voksenpornofilm finder jeg det ikke æstetisk i længden. Jeg kan godt blive ophidset, men når jeg har fået udløsning, synes jeg ikke, det er lækkert mere. Det er noget andet med børnefilm, men dem ser man næsten ikke mere efter forbudet. Mit forhold til kvinder er bedre end til mænd, når det gælder det seksuelle. Her føler jeg ikke, det er så ulækkert som det er i forhold til mænd. «

Hans synes, det er blevet sværere at være pædofil. Han er gået ind i F-48's pædofilgruppe, men ellers er han ikke særlig optimistisk, hvad angår det seksualpolitiske klima.

»Fra jeg startede i Ølejrbevægelsen er den hvert år ryket et stykke til højre både hvad gælder det politiske og det seksuelle. Det er vel en afspejling af samfundsudviklingen. Men en græsrodsbevægelse som Ølejrbevægelsen skulle holde fast på det grundlag, den startede på. Spørgsmålet er efterhånden om Ølejrbevægelsen kan bruges til noget. Flere og flere af de progressive forlader den, og hvad der foregår i øjeblikket er bagsiden af demokratiets medalje. (Jeg håber, at Forbundets pædofilgruppe kan holde sig i live, for kun ved at blive ved med at arbejde seksualpolitisk kan man forandre noget og forhindre, at tingene glider mod højre, som det er sket i Ølejrbevægelsen. «

Du har sagt en del om, hvordan tingene ser ud fra den pædofiles side, men hvad med børnene? Hvad kan de få ud af et pædofilt forhold?

»Børn kan tit føle en grænseløs

hengivenhed for en voksen, og de oplever den voksne som en kammerat og ven, og det er ikke kun det seksuelle, der betyder noget. Jeg havde et forhold til en nevø i 4 år, og det var afgjort, at vi gav hinanden en masse. Det, at vi var knyttet så stærkt sammen, har betydet meget for ham, også senere. Folk i vores omgivelser sagde, at de aldrig havde set et så smukt onkel-nevø forhold. Vi var hinandens et og alt. Man kunne godt forestille sig, at det ville trække ham bort fra et normalt samvær med jævnaldrende kammerater, men det var langt fra tilfældet, han havde masser af kammerater.

I det hele taget kan de voksne lære meget af børnene. Vi lever i et meget børnefjendsk samfund. Man forstår ikke børnene, lytter ikke til dem. Æmhed fra voksne betyder meget for børnene, og børnene betragter en pædofil på en anden måde end de betragter forældrene. Nogle tror, det kun er de børn, der mangler omhed hjemme, der knytter sig til en pædofil, men det er min erfaring, at det ikke er rigtigt. Meget af forældrenes modstand mod pædofile kan godt tænkes at være jalousi, de er bange for at barnet trækker sin kærlighed væk fra dem. Det tror jeg ikke, der er fare for medmindre barnet virkelig er forsømt. «

Men børns seksualitet er anderledes end voksnes. Er det ikke et problem?

»Nej, det er det ikke. Jo, selvfølgelig hvis en voksen vil have voksex med et barn, så er det et problem. Men nu er det sådan, at de fleste pædofile har en barnlig seksualitet, og de kan sætte sig helt på barnets niveau. Når de er sammen børn ER de børn. De er i stand til at huske de ting, børn gør sammen og sætte sig ind i børns tænkemåde. Det er ikke sådan, at børnene bliver trukket med til noget voksex. Børn har en noget tåget forestilling om, hvad voksex er, og det er en anden verden for dem. Der er også megen voksex, jeg ikke forstår. «

Kurt Overaa

Navnene i artiklen er opdigtede.

Seksualrådgivningen for fysisk handicappede

»Kønsorganerne sidder ikke mellem benene, men imellem ørerne!«

(Wendy Greengross)

Ovenstående er citater hentet fra en pjece, seksualrådgivningsklinikken for fysisk handicappede i Århus har udgivet. Klinikken har eksisteret siden maj 1983 og henvender sig til fysisk handicappede mennesker, deres partnere og forældre til handicappede børn og unge. Rådgivningen skal samtidig medvirke til at afmystificere handicappedes seksualitet – men desuden også om – kring seksualitet i almindelighed, som dette er omgærdet med. Rådgivningen er gratis og anonym – ingen registrering af den enkelte person.

Rådgivningsgruppen består af en socialrådgiver, en psykolog, samt en læge, hvoraf de to førstnævnte selv er handicappede. Der er supervision af en overlæge og gynækolog. Endvidere har der været samarbejde med en kropsterapeut på seminar og kurser, der har været afholdt.

Klienterne har problemer af meget forskellig art. Det gennemgående problem har været ringe selvtillid og manglende mod til at tage initiativ. En undersøgelse, klinikken har udarbejdet om handicappede og ikke-handicappede menneskers seksualitet, har netop vist, at især tidligt handicappede mennesker havde meget ringe selvtillid. Årsagen kan være omgivelsernes små forventninger til den handicappede person som seksuelt væsen. Forældre, som i forvejen er blevet chokeret over at få et handicappet barn, vil nemt komme til at overse barnets seksuelle udvikling. Når der således ikke bliver stillet forventninger til børnene om, at de også har en seksualitet, vil det naturligvis være svært for børnene at udvikle en identitet, der også indeholder seksualitet.

Oftentimes er det problem, klienten først kommer med, blot et symptom på noget langt dybereliggende og meget mere sammenhængende. F.eks. hvis klienten udtrykker, at problemet er at få fat i en partner, så viser det sig, at det jævnligt er svært for

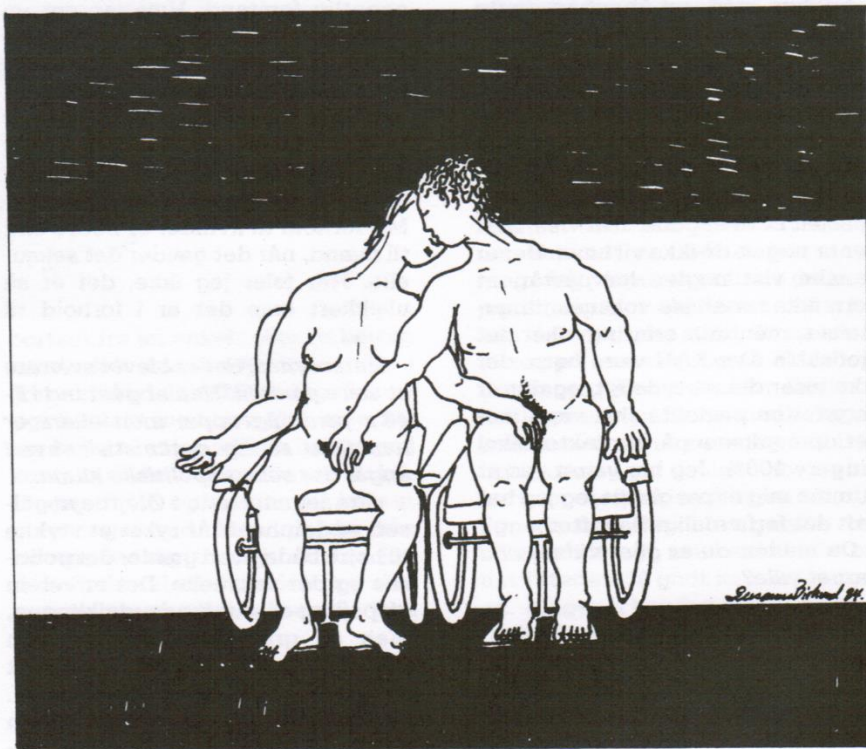
vedkommende at få etableret mere varige kontakter til andre mennesker. Vi har så arbejdet på at få klienten til at finde ud af, hvorfor vedkommende havde kontaktvanskeligheder. Det er så op til klienten selv at arbejde videre med sine vanskeligheder. Vi har forsøgt at være opmærksomme på forskellen mellem vore normer og klientens, idet der let kunne opstå tvivl om, hvor problemerne egentlig stammede fra. Og noget, vi finder er problematisk, behøver nødvendigvis ikke at være et problem for klienterne.

I rådgivningssituationen har klienten kunnet vælge, hvor mange rådgivere han/hun ville tale med. Hvis ønskeligt kunne klienternes partnere også deltage i samtalerne. Ikke altid er samtaler den rette form. Hvis problemerne er manglende kendskab til sin egen krops reaktioner pga. nedsat bevægelighed, kunne f.eks. et massageappa-

rat være et udmærket middel til at stimulere sin krop, på steder som man ellers ikke ville kunne nå. Eller hvis mænd kun kan bevare rejsningen nogle få sekunder, kunne f.eks. en pubisring afhjælpe problemet.

For at kunne arbejde seriøst med problemerne, finder vi det vigtigt, at vi også selv arbejder med vores egen seksualitet. Denne erfaring har vi videregivet i vores undervisning på forskellige læreanstalter inden for social- og sundhedsvæsenet. Eleverne bliver ofte noget provokerede, når de spørger, hvad de selv kan gøre ved et problem og får svaret »hvad kunne du tænke dig at gøre?«. Dermed bliver de jo tvunget til selv at tage stilling til problemet og finde ud af deres egen holdning til det.

Grundlæggende for vores arbejde finder vi, at seksualitet må defineres bredere end blot det autoriserede samleje, dvs. »gennemsnitsdan-

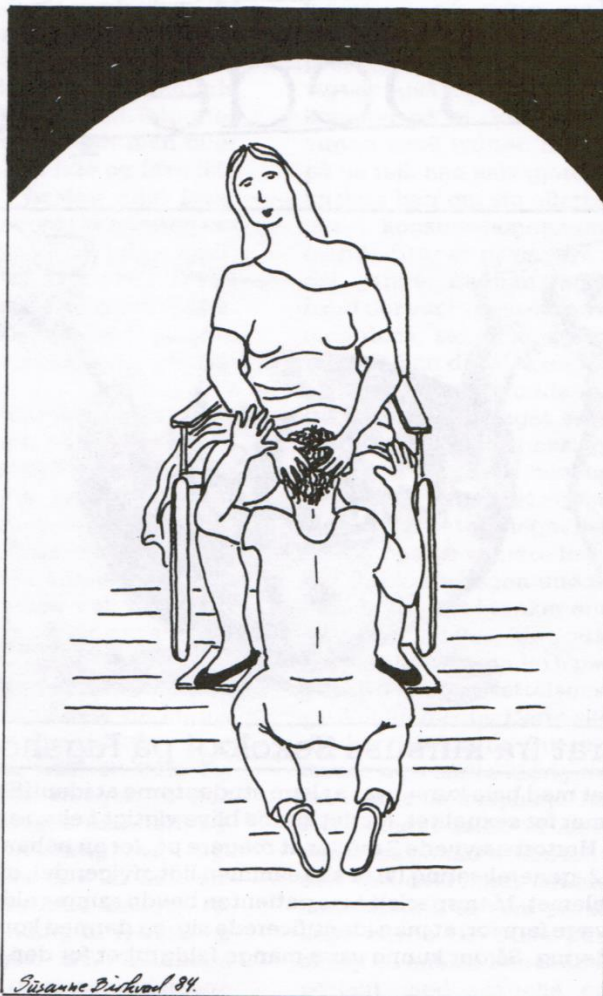

skerens husmandsknald«. Gennem vores arbejde, støder vi på så mange variationer til at opnå seksuel tilfredsstillelse, at det hurtigt er gået op for os, at det drejer sig om mere end rent og skært samleje. Således kan folk, der næsten ingen følelser har i noget af kroppen, fortælle om, hvordan det er lykkedes dem at finde nye erogene zoner, når dele af kroppen var blevet så beskadiget, at de havde mistet følesansen. Endelig gælder det for mange stærkt bevægelseshæmmede, at f.eks. kærtegn med en fod kan virke ligeså varmt, kærligt og seksuelt ophidsende, som hvis kærtegnet var blevet givet med en hånd. Enkelte fortæller også om, hvordan deres seksualliv er blevet bedre ved, at de har legaliseret, at den bevægelseshæmmede fysisk er den nydende under seksualakten uden at det betyder, at vedkommende ikke yder noget. Et dybt engagement kan således medvirke til den ikke-handicappede partners fulde nydelse og tilfredsstillelse.

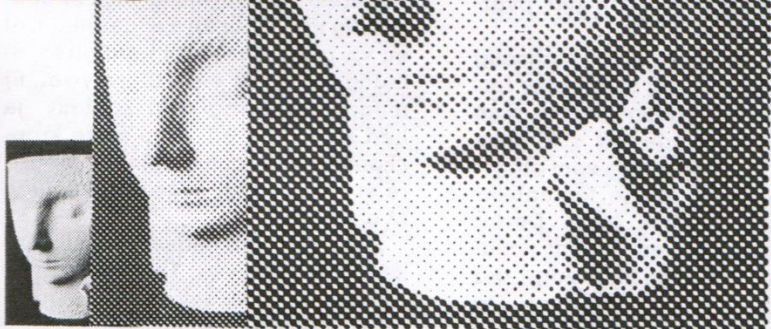
Også disse erfaringer understreger for os, hvor vigtigt det er, at arbejde med vore egne fordomme, grænser og forventninger, hvis vi seriøst vil prøve at hjælpe andre med deres problemer.

Jenny Moberg

Susanne Birkvad 84.

GAMLE NUMRE

Lesbianisme	.....	kr. 17,00
Handicappede (UDSOLGT!)	.....	kr. 17,00
Homoseksuelle i Norden	....	kr. 25,00
Mandens orgasme	.....	kr. 17,00
Blandet indhold	.....	kr. 20,00
Incest	.....	kr. 25,00
Porno	.....	kr. 35,00
Den ny krop	.....	kr. 35,00
Moral	.....	kr. 35,00

Ring/skriv til:

Seksualpolitik
Postbox 1023
1007 København K
Giro 7 25 11 14
Tlf. (01) 81 21 16

Psykiatere og psykolog ikke bede patienterne

smide b

Referat fra kursus i Sexologi på Rigshospitalet

Formålet med hele kurset var at lære studenterne at identificere de forskellige former for sexualitet, for det kunne blive vigtigt f.eks. i en konsultation. Preben Hertoft nævnedes 3 måder at reagere på, for en behandler: 1. distancering, 2. generalisering (vi er alle sammen lidt afvigende), eller 3. at nærme sig problemet. Men specielt hvis patienten havde samme alder og køn, kunne der være fare for, at man identificerede sig, og dermed kom med en usaglig vurdering. Så der kunne være mange faldgruber for den ivrige behandler.

Kurset, der blev afholdt i august måned på Rigshospitalet, og var beregnet for medicinstuderende, havde bl.a. følgende formål: »At identificere de her i landet hyppigst forekommende seksuelle problemer og afvigelser i deres almindeligste manifestationer«. Preben Hertoft, der var en af tilrettelæggerne af kurset, udtalte klart og tydeligt, at det væsentligste formål for ham var en *holdningsbearbejdelse* af de medicinstuderende.

Ud over medicinstuderende havde enkelte andre faggrupper – efter særlig anmodning – fået adgang. Således var der afspændingspædagoger, lærere, socialpædagoger og socialrådgivere repræsenteret. Alligevel var der ledige pladser. Undervisningen foregik over 1 uge, og skiftede mellem forelæsninger, gruppearbejde, diskussioner (med foredragsholderen), samt film.

Emnerne var mangfoldige. Vi berørte bl.a.: kvinders sexualitet, manderoller, kønsskifte, børns sexualitet, seksualvejledning i skolen, sexuel kriminalitet, etik og seksuelle afvigelser, og seksualfysiologi (hvor der blev vist film, hvor henholdsvis mænd og kvinder onanerede, og de

forskellige fysiologiske reaktioner blev demonstreret, film der selv på verdensplan var unike).

Det mest spændende og revolutionerende var den norske psykolog Thore Langfeldts bidrag. På klingende norsk, holdt han et underholdende foredrag om børns sexualitet og onaniens historie. Han fortalte, at ordet »onani« dukkede op første gang i 1710 i Frankrig. Det var en sygdomsbetegnelse for masturbation, lanceret af en fransk læge. Indtil da havde det været almindeligt, at både piger og drenge onanerede. Ligeledes kendte man til klitoris' betydning, og vidste, at den blev stimuleret, når kvinder red overskrævs på heste.

Men nu skulle kvinder pludselig ride i damesadel, og onani blev forbudt. Det var sygeligt mente man nu, og kunne skade det uskyldige barn. »Vellystkrampen« som orgasmen blev kaldt, skulle for enhver pris bekæmpes hos børn. Derfor blev der opfundet en såkaldt pollutionsklemme til brug for drenge, og dem natten fik uartige drømme. Og der kom talrige torturlignende kyskhedsbælter på markedet, som skulle forhindre onani hos drenge

og piger. Det interessante er, at hos piger fik vagina lov til at være fri i disse bælter, mens klitoris omhyggeligt blev dækket til.

Thore Langfeldt aflivede således myten om at klitoris og dens betydning først blev opdaget i 50'erne.

Umiddelbart skulle man tro, at forbud mod onani hos børn hører fortiden til, dengang man ikke vidste bedre. Men forbudet gælder stadig, selv om det i dag er mere raffineret. Således spiser alle amerikanske børn cornflakes til morgenmad. Cornflakes blev lanceret i slutningen af det forrige århundrede af brødrene Kellogg netop med det formål at bekæmpe seksuel ophidselse. De mente, at hvis alle børn spiste cornflakes, så ville de undlade at onanere, fordi man troede, at kornprodukter nedsatte seksualdriften.

Forbudet mod onani har været så stærkt, at WHO (Verdens Helse Organisation) har set sig nødsaget til at vedtage, at *alle børn har ret til sexualitet*. Men i praksis er det kun 15% af de 4-årige i den vestlige kulturkreds, der onanerer og opnår orgasme.

TL betonedes, hvor vigtigt det var for den psykiske sundhed at kunne onanere, og fremhævede, at der ingen forskel er i orgasmeintensitet hos børn og voksne. Han nævnte, hvad der skulle til, hvis f.eks. 4-årige børn skulle opnå en orgasme: 1) mulighed for at kunne være nogen, 2) fysisk bevægelighed, 3) en positiv seksuel atmosfære (og her må de fleste voksne angribes for p.g.a. egne blokeringer i bedste fald blot at ignorere børnenes forsøg på onani. Direkte opmuntring, som er nødvendig iflg. TL er en sjældenhed.), 4) en vis grad af teknisk færdighed, 5) mulighed for at være uforstyrret, 6) meget caressing/kropskontakt, ja han siger lige ud, at jo mere kropskontakt et barn har oplevet, jo større er chancen for at barnet vil nyde at onanere.

Faktorer, som nedsætter frekvensen, er til gengæld: 1) uro, 2) fysiske handicaps, 3) en seksualforneget atmosfære og 4) angst.

For en 5-årig kommer yderligere nogle faktorer til, såsom 1) sprog, 2)

Piger tror om at lukkerne!

leg, og 3) indlæring. Han nævner et eksempel med en dreng på 5 år i børnehavens sovetime. Han kan ikke falde i søvn. Så siger hans kammerat; »du skulle tage at gøre ligesom mig, så sover du så dejligt bagefter.« Og så viser han ham, hvordan man onanerer. Denne oplevelse har drengen aldrig kunnet glemme, og den ændrede hans liv, har han senere fortalt TL.

Da der er betydeligt færre piger end drenge, der onanerer, mener TL, at det er nødvendigt med en positiv opmuntring, samt brug af klitorissproget, som indtil nu har været helt fornægtet. F.eks. kan den bekymrede mor spørge sin lille søn, der lige er faldet og slået sig, om han mon slog sig på tissemanden? Den samme mor, til en pige i samme situation ville næppe spørge, om hun nu slog sin klitoris?

Fra fødsel til død har alle mennesker en spontan cyklus i døgnnet, hvor mænd får stiv pik, og kvinder våd skede, uafhængig af viljens kontrol. Hos voksne mennesker sker dette i intervaller på 10-15 gange pr. dag. Under REM-søvn (Rapid-Eye-Movement), som man har under 20% af søvnen, sker det samme. Også prænatalet forekommer REM-søvn (med stiv pik og våd skede), men her i hele 60% af søvnen. Vi ved, at man kan blive sindssyg, hvis man ikke får sin REM-søvn.

Det, TL således siger, er, at der ingen forskel er på styrken af mænds og kvinders seksualdrift, men at kvinden fortolkes seksuelt gennem mandens seksualitet. Hvis hun er så heldig at være bevidst om sin egen seksualitet så tillades hun ikke at vise den, men må skjule den.

Gerd Winther, som er socialrådgiver på Stolpegård (det tidligere Montebello i Gentofte), arbejder også med parterapi på Rigshospitalet. Da der kun er 4 statslige klinikker i hele landet (Herlev, Hillerød, Ålborg og Rigshospitalet), er der en venteliste på 3 år for at komme i behandling. Pr. år når rigshospitalets klinik at behandle max. 20 par pr. år, hvorimod de private klinikker når 30-40 par pr. år.

Enlige kan også henvende sig.

Man kan henvende sig, hvis man har samlivsproblemer af seksuel art, såsom frigiditet, impotens, for tidlig sædafgang, osv. Det første, der sker, er, at der bliver lavet en anamnese, hvor parrets fælles historie og problemer bliver belyst. Bagefter er der enesamtaler, hvor man taler om, hvad man kan lide og ikke lide hos hinanden. Næsten altid laver parret en aftale med terapeuten om udelukkelse af medicin, tobak og alkohol, ja alt der kan virke fysisk hæmmende på parrets fælles seksuelle nydelse, eller klinisk sagt, give ikke-psykogene årsager til seksuel dysfunktion.

Behandlingen er en kombination af samtaleterapi og sanseterapi. Ofte får parret besluttet samlejeforbud i en periode, og skal lære at kæle med hinanden, og masturbere. GW kom med flere eksempler på personer, der ikke kunne lide deres kroppe, som syntes det var ulækkert med sex, eller havde svært ved at modtage. Parrene kunne ofte have et dårligt socialt netværk, dvs. ikke rigtigt have nogen, de kunne støtte sig til, samt have svært ved at tale sammen om følelser. Ofte var der også fysiske årsager til den manglende seksuelle funktion, såsom forhudsfor snævring. I virkeligheden havde kun 40% af henvendelserne rent psykiske årsager, resten var en blanding af fysiske og psykiske årsager. GW betonede vigtigheden af også at undersøge den fysiske side, idet der indtil nu har været tradition for at tro, hvis en mand var impotent, så var det nok noget psykisk. »Hidtil har psykologer og psykiatere ikke villet tage bukserne af patienterne«, sagde Gerd Winther.

Noget nyt er, at også ældre herrer – helt op på 79 år – er begyndt at henvende sig. De kan eller tør ikke tale med deres partner om problemerne.

Når det gælder fysiske gener, som f.eks. impotens af fysiske årsager, kan der sprøjtes et stof ind, der giver erektion i 7-8 timer, evt. selvinjektion. Denne metode skulle være simple end en kirurgisk ændring (men stiller til gengæld store krav til partneren!).

GW syntes, det var godt, at der nu var kommet så mange kurser på aftenskolerne, såsom massage, kropskundskab m.m., men beklagede, at netop de par, der havde mest brug for det, sjældent gjorde den slags alternative ting.

Læge Ole Risør, der udover at have almindelig lægekonsultation, havde en brevkasse i Politiken, talte om lægepatientkommunikation. Han understreede, hvor vigtigt det er

som læge og behandler at have afklaret sin egen seksualitet, og bevidstgjort om egne grænser, når man møder patienters seksuelle problemer i konsultationen. Det var vigtigt også fordi klagerne meget tit kommer på en indirekte måde, at kunne være lydhør. Som eksempel på de fejl, han selv gjorde i starten, fortalte han om sin allerførste patient i konsultationen, en 70 år gammel mand. Efter at have rømmet sig en del gange, fik han endelig sagt, hvad der var i vejen. »Den er helt gal med den«, sagde han. Flere gange ymtede han dette, men lægen, (Ole Risør), der var nyuddannet, og aldrig havde haft faget sexologi i sit studium, blev skrækslagen. Han valgte at ignorere bemærkningen, ved at tale om noget andet. Da patienter stort set er meget hensynsfulde, og nødt vil gøre lægen ked af det (besvære lægen unødigt), kommer de hurtigt i tanker om en mere uskyldig lidelse de også måtte have, som f.eks. ondt i halsen, og lægen trækker et lettelsens suk, og skriver en recept. Dette skete også i det her tilfælde, og patienten sagde farvel, og vendte aldrig mere tilbage. Højst sandsynligt har denne mand taget tilløb til nævnte henvendelse gennem flere måneder, inden han overvandt sin hæmning. I sine første 2 år som praktiserende læge havde Ole Risør pudsig nok aldrig en eneste henvendelse fra en patient med seksuelle problemer, hvad der er typisk for en læge/behandler, der selv forstår at lukke af.

I en gruppesnak om transvestitter, hvor vi først havde set en film om en velfungerende gift transvestit, mente de mandlige studerende, at det var helt o.k. Derimod udtrykte en af pigerne stærk afsky over for transvestitten. Hun sagde, at hvis hun skulle leve sammen med en mand, der klædte sig ud i dametøj, så ville hun føle sin egen identitet truet.

En studerende kritiserede, at man havde brugt hele 2 aftener på at tale om de homoseksuelle, mens der intet havde været om handicappede. Preben Hertoft gav ham ret i det beklagelige, at der denne gang manglede noget om de handicappede. Derimod mente han ikke, at 2 aftener om homoseksuelle var for meget i betragtning af de mange fordomme, der eksisterer, og at bøsser stadig kan komme ud for at blive overfaldet f.eks. i H.C. Ørstedsparken.

Stort set kan man ikke lave folks seksualitet om, sagde Preben Hertoft, men lad os håbe, der i det mindste blev rokket lidt ved nogle holdninger på dette kursus.

Inger Cotsantoni

C U P I D O

Der kan man bare se. Det kan altså lade sig gøre. Det er jo noget, man har snakket om i årevis. Og tænk engang, at det så lige skulle være i Norge, det skete: man har lavet et seksualpolitisk pornoblad. Nå, nej, når det er seriøst hedder det ikke porno, men erotik.

Men er det nu også et seksualpolitisk blad? Eller er det et pornoblad med seksualpolitiske indlæg? Og hvis det nu er seksualpolitisk, hvordan kan så være sikker på, at nogle

Årsagen til denne forvirring hedder Cupido. Det er forlaget Hverdags Terje Gammelsrud, der er redaktør og initiativtager til dette brag af et blad, og braget har givet genlyd i hele Norge med omegn. Cupido har fået en overvældende modtagelse og oplaget er nu oppe på 45000 (nej, der er ikke et nu for meget).

Bladet er udkommet med tre numre. Det er på 98 sider og en del af illustrationerne er i farver. Ca. 1/3

vink om onani: »Runkeskolen«. Han lover en fortsættelse i næste nummer om denne vigtige del af seksualiteten. I tilgift giver han i en sørgmunter artikel en gennemgang af onaniens historie, meget underholdende og oplysende. Underholdende er også Susan Mayfields artikel om unge elskere. Der er også et par velskrevne erotiske noveller. Til de faste rubrikker hører Cupido Panel og Cupidonytt. Cupidopanel er en brevkasse, hvor man kan få gode råd om alt muligt vedrørende sexlivet, og spørgerne er i gode og kyndige hænder hos Thore Langfeldt og Elsa Almås. Med i Cupidopanel sidder i øvrigt nogle af Norges bedste psykologer og læger med indsigt i sexologien, og vores egen Preben Hertoft er også med.

Bladets format (A5) giver visse begrænsninger lay-outmæssigt, men billedmæssigt er der nu ikke noget at skamme sig over. Der er bl.a. billeder af en af verdens førende erotiske fotografer Robert Mapplethorpe (er de billeder nu egentlig ikke pornografiske, når det kommer til stykket? På et af dem kan man se en mand, der slikker en kvinde der, De ved nok, og på et andet kan man, hvis man ser godt efter, se en kæmpegerskæmpepik). Der er også nogle muntre tegninger af danske Ida Helweg, og de er helt bestemt kun erotiske for alle de afbildede mænd og koner ser glade ud. Der er også et billede af to nøgne kvinder, der prøver at klatre op ad en stiv pik. Det må bestemt være – nej, det kan jeg ikke finde ud af, men så er det nok kvindeundertrykkende. Det er i hvert fald amerikansk.

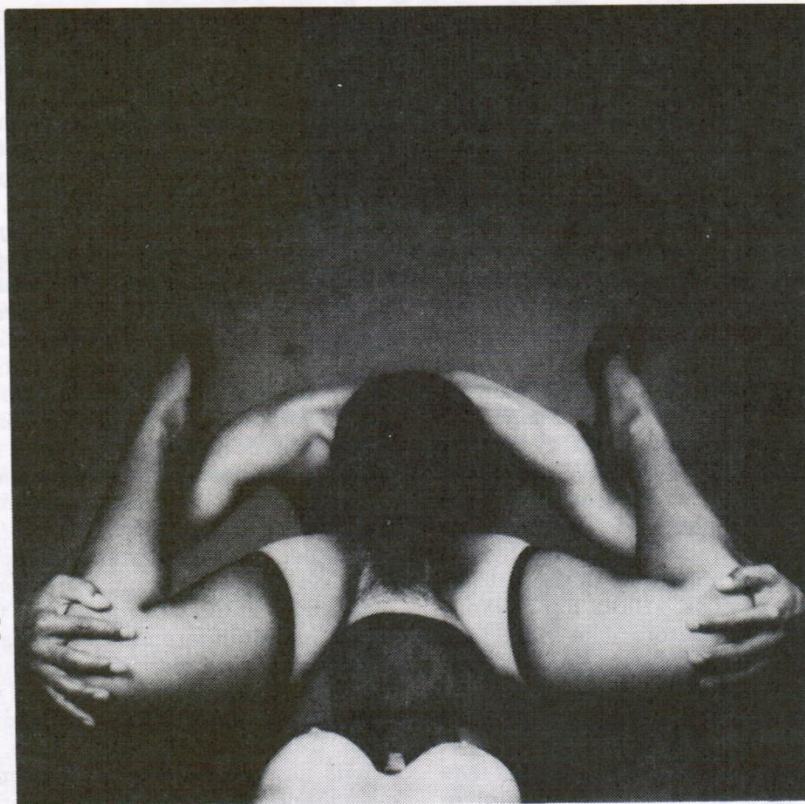
Cupido er velskrevet, spændende, morsomt, frækt, uhøjtideligt. Det er anderledes, og det føles som et friskt pust i pornodebatten. Det er bare godt. Normændene har opdaget det, måtte danskerne gøre det samme – det er jo ikke svært at læse norsk, og det vil være lige så vedkommende for en dansker, som for en nordmand – eller svensker for den sags skyld.

»Hverdags Cupido er kommet for at slås,« skriver redaktionen på side to.

God kamp Terje og alle I andre på Hverdags Cupido.

Kurt Overaa

Cupido
St. Olavsgt. 7
0165 Oslo 1
Norge
pris Nkr. 28

Ill: Robert Mapplethorpe

af de erotiske indslag ikke er pornografiske? Stakkels nypuritanister, det er lige til at blive helt forvirret af. Redaktionen på Verdens Gang (Norges svar på Ekstrabladet) var ikke i tvivl: bladet er pornografisk, og man nægtede at bringe en annonce for bladet. Johanne Gram fra Kristelig Folkeparti og medlem af Fellesaksjonen mot Pornografi og Prostitusjon var heller ikke i tvivl og udtaler til Dagbladet, at hun blandt andet reagerer mod en tegning af en frodig kvinde med en lille mands penis i munden«. Det er perverst og støder almindelige menneskers moral og følelser«. Imidlertid blev hun straks undsaagt af et andet medlem af Fellesaksjonen, Anne Brit Lindsoe, der tilmed ønsker bladet held og lykke.

af indholdet er i det seneste nummer indlæg fra læserne. Disse indlæg handler om alt muligt: kontaktonsker, seksuelle fantasier eller oplevelser, seksualpolitiske betragtninger, egne billeder osv. Læserbidragene er placeret forrest i bladet, og det er spændende, morsomt, interessant læsning, og læsernes fantasi og beretterglæde fejler ikke noget. Jeg tror ikke, det er tilfældigt, at redaktionen har valgt at give læsernes sider en så fremtrædende plads: Sex, uanset om det er fantasier eller oplevelser, er ikke noget at skamme sig over, modsat hvad man åbenbart mener på visse andre blade, der har sine grå eller »hemmelige« sider. Af det øvrige indhold kan nævnes psykologen Thore Langfeldts praktiske råd og

ADRESSER

Rødstrømperne
Kvindehuset
Gothersgade 37
1123 København K
Tlf. 01-14 28 04

Mandebewægelsen
Kastelvej 17
2100 København Ø
Intro: 1. ons. hv. md.
Rådgivning: Ons. 19³⁰
Åbent hus: Tors. 19³⁰

Forbundet af 1948
Landsforening f. bøsser og lesbiske
Faglig ligestillingsgruppe
Pædofil gruppen (man. 20-21)
Knabrostræde 3
Postbox 1023
1007 København K
Tlf. 01-13 19 48

Kvindestødet
Toldbodgade 6

SMil
Sorgenfrigade 8B
2200 København N
Tlf. 85 05 50
Rådgivning mandag 18-21

Kvindehuset
Havnegade 22
8000 Århus C
Tlf. 06-12 54 47

Bøssernes Befrielses Front
Fronthuset, Mejlgade 53
8000 Århus C.
Tlf. 06-19 22 55, tirsd. 18-19

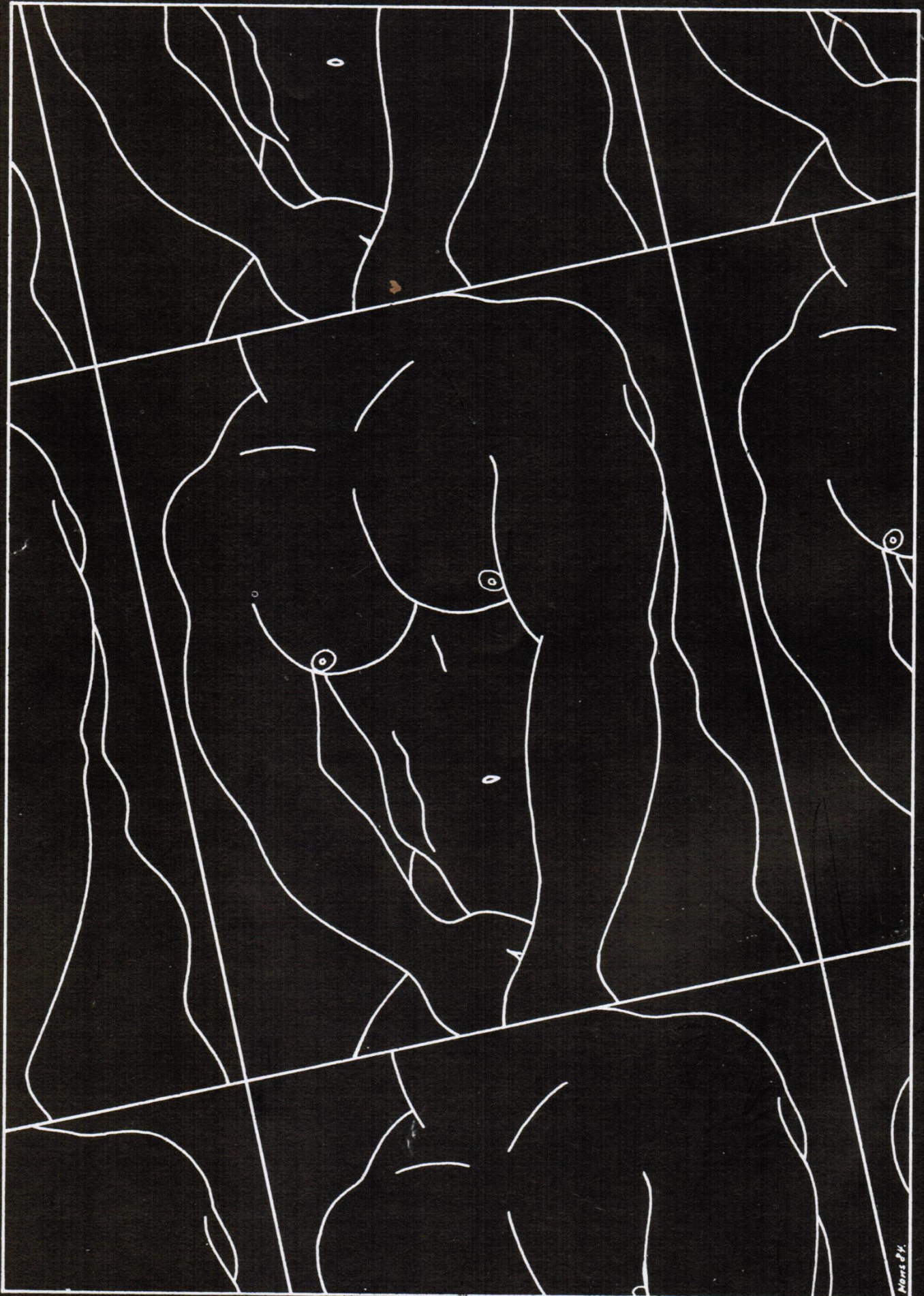
Lesbisk Bevægelse
Kvindehuset
Gothersgade 37
1123 København K
Fællesmøde: 2. fre. hver måned

Fællesaktionen
Mod seksuelt Formynderi
Sorgenfrigade 8B
2200 København N
Tlf. 85 05 50
Fællesmøde 1. onsdag i hver måned

Bøssernes Befrielses Front
Bøssehuset - Christiania
Fællesmøde: mandag

Grevinde Danners Stiftelse
Nansensgade 1
1366 København K
tlf. 01-14 74 84

Hart & H.